

ISSN: 1848-2228

HRVATSKO FILOZOFSKO DRUŠTVO
CROATIAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
KROATISCHE PHILOSOPHISCHE GESELLSCHAFT
ASSOCIAZIONE CROATA DI FILOSOFIA

26. DANI FRANE PETRIĆA
26th DAYS OF FRANE PETRIĆ
26. FRANE-PETRIĆ-TAGE
26. GIORNI DI FRANCESCO PATRIZI

Cres, Hrvatska, 24.–30. rujna 2017.
Cres, Croatia, September 24–30, 2017
Cres, Kroatien, 24.–30. September 2017
Cherso, Croazia, 24–30 settembre 2017

Pokrovitelji 26. Dana Frane Petrića

predsjednica Republike Hrvatske
Kolinda Grabar-Kitarović

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Primorsko-goranska županija

Patrons of the 26th Days of Frane Petrić

President of the Republic of Croatia
Kolinda Grabar-Kitarović

Ministry of Science and Education
of the Republic of Croatia

Primorje-Gorski Kotar County

SADRŽAJ / CONTENTS

Organizacijski odbor i programski odbori / Organization Committee and Programme Committees	7
Uvod / Introduction	9
• TOMISLAV KRZMAR, <i>Filozofija i ekonomija / Philosophy and Economy</i>	11
• BRUNO ČURKO, <i>Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context</i>	17
Program / Programme	25
• Simpozij <i>Filozofija i ekonomija / Philosophy and Economy Symposium</i>	27
• Simpozij <i>Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context Symposium</i>	41
• <i>5. Znanstveni inkubator: trening za znanstvena istraživanja / 5th Scientific Incubator: Training in Scientific Research</i>	47
Sažeci izlaganja / Paper abstracts	51
• Simpozij <i>Filozofija i ekonomija / Philosophy and Economy Symposium</i>	53
• Simpozij <i>Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context Symposium</i>	139
Adresar sudionika / Addresses of the participants	167
• Simpozij <i>Filozofija i ekonomija / Philosophy and Economy Symposium</i>	169
• Simpozij <i>Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context Symposium</i>	177
Projekt 5. Znanstveni inkubator: trening za znanstvena istraživanja / Project 5th Scientific Incubator: Training in Scientific Research	181
Donatori 26. Dana Frane Petrića / Donors of the 26th Days of Frane Petrić	199
Kronologija Dana Frane Petrića 1992.–2017. / Chronology of the Days of Frane Petrić 1992–2017	203

**Organizacijski odbor Dana Frane Petrića /
Organization Committee of the Days of Frane Petrić**

Zdravko Radman (Zagreb), *predsjednik/President*, Marko Kos (Zagreb), *glavni tajnik/Chief Secretary*, Mira Matijević (Zagreb), *poslovna tajnica/Business Secretary*, Ivan Bekavac Basić (Zagreb), Igor Čatić (Zagreb), Ante Čović (Zagreb), Bruno Ćurko (Split), Heda Festini (Rijeka), Ljiljana Filipas (Cres), Nada Gosić (Rijeka), Vladimir Jelkić (Osijek), Mislav Ježić (Zagreb), Hrvoje Jurić (Zagreb), Kristijan Jurjako (Cres), Ivan Karlić (Zagreb), Gottfried Küenzlen (München), Mislav Kukoč (Split/Zagreb), Nenad Malović (Zagreb), Ivica Martinović (Dubrovnik/Zagreb), Maria Muccillo (Roma), Arto Mutanen (Lahti), Gaetano Negovetić (Cres), Sergio Negovetić (Cres), Tomáš Nejeschleba (Olomouc), Mirjana Parat (Cres), Attila Pató (Praha), Snježana Paušek-Baždar (Zagreb), Ante Pažanin, Tomislav Petković (Zagreb), Milan Polić, Josip Pope (Cres), Walter Salković (Cres), Ljerka Schiffler, Nikola Stanković (Zagreb), Igor Škamperle (Ljubljana), Lenart Škof (Koper), Fulvio Šuran (Pula), Alen Tafra (Pula), Christo Todorov (Sofija), Luka Tomašević (Split), Lino Veljak (Zagreb), Dragica Vujadinović (Beograd), Ivana Zagorac (Zagreb), Sanja Živanović (Cres)

**Programski odbor simpozija Filozofija i ekonomija /
Programme Committee of the Philosophy and Economy Symposium**

Tomislav Krznar (Zagreb), *predsjednik/President*, Marko Kos (Zagreb), *tajnik/Secretary*, Mira Matijević (Zagreb), *poslovna tajnica/Business Secretary*, Hrvoje Jurić (Zagreb), Ivica Kelam (Osijek), Ivan Koprek (Zagreb), Mile Marinčić (Ivanić Grad), Danijel Tolvajčić (Zagreb), Krešimir Veble (Karlovac), Damir Velički (Zagreb), Lino Veljak (Zagreb)

**Programski odbor simpozija Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu /
Programme Committee of the Croatian Philosophy in Interaction and
Context Symposium**

Bruno Ćurko (Split), *predsjednik/President*, Željka Metesi Deronjić (Zagreb), *tajnica/Secretary*, Mira Matijević (Zagreb), *poslovna tajnica/Business Secretary*, Davor Balić (Osijek), Demian Papo (Osijek), Ivana Zagorac (Zagreb)

26. DANI FRANE PETRIĆA

Uvod

26th DAYS OF FRANE PETRIĆ

Introduction

FILOZOFIJA I EKONOMIJA

Tomislav Krznar

Predsjednik Programskog odbora simpozija

Filozofija i ekonomija

U nastojanju da se filozofijski protumači fenomen svijeta i ljudskog života, odnos ekonomije i filozofije nameće se kao višeslojno intrigantna i obvezujuća tema za promišljanje. Prvotno je pitanje kako razumjeti problem ekonomije, a o odgovorima na to pitanje ovisi daljnji tijek tražanja za mnoštvom slojeva i nijansi mogućeg filozofijskog promišljanja fenomena ekonomije. U prvom redu kažimo da 'ekonomiju' razumijevamo kao objašnjenje – racionalno, mjerljivo i poopćivo – proizvodnih kapaciteta društva, te kao društvenu, a možda i »kulturnu« sposobnost zajednice ljudi da namiruju materijalne potrebe svoga života, ostvaruju dobroti uzajamnog življenja te generiraju višu razinu zadovoljstva postojanja za sve. Već i ova »definicija« ukazuje na brojne probleme i proturječnosti razumijevanja fenomena ekonomije, tim više što je ona izrečena izvanekonomijskim opservacijama. Zasiurno, ovaj je skup potreban kako bi se iznova diskutirale pozicije koje na različite načine promišljaju spomenute probleme, i to na način da filozofija ponudi »domaćinstvo« diskusijama o temi koja u zadnje vrijeme dobiva sve veću pažnju.

Filozofija je od svojih antičkih početaka (zasigurno kao referentne točke možemo uzeti Platonovu i posebice Aristotelovu misao) promišljala o spektru tema koje danas povežujemo s ekonomskom mišlju. Srednji vijek – ukoliko se želimo držati ove eurocentrične podjele razdoblja u povijesti čovječanstva i lokalizirati se na povijest Zapada – razumijeva problematiku ekonomije na različite načine uz naglašenu vezu s transcendentnim tumačenjima ljudskog postojanja, a ova razumijevanja umnogome ograničavaju važnost materijalnog, pa tako i proizvodnog. Vrijedi ovdje spomenuti i protestantizam kojemu motive nastanka nalazimo i u odnosu prema materijalnim dobrima. Novi vijek – s razvojem građanskog društva, društvenim raslojavanjima koja izaziva upravo ekonomska moć aktera različitih od onih u ranijim razdobljima, kao

i početak kolonijalnih osvajanja, stvaranje fenomena Novog svijeta i razaranje koncepta »starog režima«, revolucionarne promjene u Europi koje se, inercijama ne toliko političkih koliko upravo ekonomskih događaja, šire ostalim dijelovima svijeta – donosi epohalne promjene u društvenim strukturama. Industrijsko društvo i njegova razvojna, a možda jednim dijelom i emancipacijska snaga u problematici ekonomijskog vide sasvim nova objašnjenja putova razvoja čovjeka. To vrijeme osim epohalnih promjena donosi i epohalno važna tumačenja spomenutih promjena – svakako se misao Karla Marxa u tom pogledu ne može zaobići. Dvadeseto stoljeće i njegova brojna očitovanja (neokolonijalna osvajanja, svjetski ratovi, različiti oblici totalitarnih pokreta, Hladni rat, genocidni sukobi, uništenje prirodnog okoliša, pojava multinacionalnih korporacija, informatička i genetička revolucija, globalizacija, dominacija neoliberalne ekonomije i dr.) donose prijelomne i globalne pojave koje svakako transformiraju društvo i razvoju čovječanstva daju poseban smjer. Ne treba niti reći da sve ove teme zahtijevaju posebnu pažnju, pa je u tom pogledu i ovaj skup poziv na promišljanje navedenih i brojnih drugih problema.

Tematsko razastiranje problematike odnosa filozofije i ekonomije sagledavamo na ove načine:

- klasični filozofski uvidi o ekonomskim problemima i teorijama;
- ekonomija i povijest – društvo u mijeni različitih razumijevanja proizvodnih kapaciteta;
- odnos ekonomije i religije – filozofijska, društvena i kulturna očitovanja;
- građansko društvo i demokracija – razumijevanje ekonomskih transformacija;
- politički aspekti ekonomskih promjena: od kolonijalizma i planskog gospodarstva do multinacionalnih korporacija, globalnog tržišta kao univerzalne vrijednosti i tranzicijske ekonomije;
- problem gospodarskog rasta i proturječja mehanizama mjerenja dobiti ljudskog života i društvenog razvoja;
- ekonomski aspekti eksploatacije prirodnih resursa – uništenje biološke različitosti i jednodimenzionalnost kulturnih obrazaca;
- mogućnosti održivog turizma;

- ekonomija i obrazovanje – uloga znanja u suvremenom postindustrijskom društvu;
- ekonomski i etički aspekti pojave i učinaka korupcije;
- filozofija i ekonomski aspekti suvremenih društvenih pokreta (anarhizam, naturalizam, ekoregionalizam i sl.);
- ekonomija i projekcije ljudske budućnosti: od transhumanizma do kataklizme;
- ekonomija kao izazov stvaralaštva – umjetnički i kulturni prinosi razumijevanju ekonomskih problema.

Kroz ova i, dakako, brojna druga područja nastojali smo stvoriti platformu za plodonosne diskusije i širok spektar suradnje između filozofa, ekonomista i eksperata iz drugih područja znanja. Stoga je ovaj skup sljednik zapaženih i značajnih znanstvenih i kulturnih nastojanja koje *Dani Frane Petrića* pronose već više od četvrt stoljeća, a filozofija u Hrvatskoj i regiji ostaje pronositelj dijaloga, kritičkog mišljenja i stvaralaštva.

PHILOSOPHY AND ECONOMY

Tomislav Krznar

President of the Programme Committee
of the *Philosophy and Economy* Symposium

In an effort to philosophically interpret the phenomenon of the world and human life, the relationship between economy and philosophy imposes itself as a multi-layered, intriguing, and necessary subject of consideration. The initial question is how to understand the problem of economy. The further course of investigation of various levels and nuances of possible philosophical reflection on the phenomenon of economy depends on the answer to this question. First of all, let us say that we understand ‘economy’ as a rational, measurable, and generalizable explanation of a society’s production capacity, as well as social (and maybe “cultural”) capability of a community of people to satisfy material needs of their lives, achieve benefits of living together, and generate a higher level of content for everyone. Even this “definition” points out to numerous problems and contradictions in understanding the phenomenon of economy, the more so because it was expressed in extra-economic terms. Surely, this kind of conference is needed to re-open the discussions on different positions in considering the mentioned issues, by having philosophy as a “host” to the discussions on subjects that have been receiving a growing attention lately.

Since its beginnings in the Antiquity (where we can certainly take Plato’s and Aristotle’s thought as reference points), philosophy has pondered on the range of topics that we today associate with the economic thought. In the Middle Ages (if we want to adhere to this Eurocentric division of periods in the history of mankind) the issue of economy is conceived in different ways, with a marked relationship with the transcendent interpretations of human existence, and these understandings in many ways limit the importance of the material as well as the production. Protestantism is here also worth mentioning because the motives of its emergence can be found in the relationship towards material goods. The Modern Age brings epochal changes in social structures: the development of the civil society, social stratification caused by the economic

power of agents different from those in earlier periods, the beginning of colonial conquest, the development of the New World phenomenon and the destruction of the *Ancien Régime* concept, the revolutionary changes in Europe which were spread throughout the world by the inertia of more economic than political events. The industrial society, and its developmental and perhaps partly also its emancipatory power, saw completely new explanations of mankind's development path in the field of economy. In addition to the epochal changes, this age also brought epochal interpretations of these changes – certainly we cannot bypass the thought of Karl Marx in this regard. The 20th century in its numerous manifestations (the neo-colonial conquest, world wars, different forms of totalitarian movements, the Cold War, genocidal conflicts, the destruction of the natural environment, the emergence of multinational corporations, IT and genetic revolutions, globalisation, the dominance of the neoliberal economy etc.) brings landmark and global phenomena that transform the society and trace a particular path in the development of mankind. Needless to say, all these issues require special attention, and this conference presents a call for reflection on these and numerous other related issues.

We present the thematic unfolding of the relationship between philosophy and economy in the following way:

- classical philosophical insights regarding economic issues and theories;
- economy and history – the society in flux of different understandings of production capacity;
- the relationship between economy and religion – philosophical, social, and cultural manifestations;
- civil society and democracy – understanding the economic transformations;
- political aspects of economic changes: from colonialism and planned economies to multinational corporations, global market as a universal value, and transitional economies;
- the issue of economic growth and contradictions in mechanisms that measure human wellbeing and social development;

- economic aspects of natural resources exploitation – the destruction of biodiversity and unidimensionality of cultural patterns;
- possibilities of sustainable tourism;
- economy and education – the role of knowledge in the contemporary post-industrial society;
- economic and ethical aspects of the phenomenon of corruption and its effects;
- philosophy and economic aspects of contemporary social movements (anarchism, naturalism, eco-regionalism etc.);
- economy and projections of the future of mankind: from transhumanism to cataclysm;
- economy as a challenge to creativity – artistic and cultural contributions to understanding economic issues.

Through these and, of course, numerous other fields of inquiry we aimed to create a platform for fruitful discussions and a wide scope of cooperation between philosophers, economists and experts from other fields of knowledge. In this regard, this conference is a successor of prominent and important scientific and cultural efforts which have been carried forward by the *Days of Frane Petrić* for more than a quarter of a century, while philosophy in Croatia and neighbouring countries remains a promotor of dialogue, critical thinking, and creativity.

HRVATSKA FILOZOFIJA U INTERAKCIJI I KONTEKSTU

Bruno Ćurko

Predsjednik Programskog odbora simpozija
Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu

Glavna je zadaća međunarodnog simpozija *Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu* poticati proučavanje, izlagati rezultate istraživanja i promicati objavljivanje djela iz područja cjelokupne povijesti hrvatske filozofije od prvih početaka do danas. Osobit je naglasak simpozija na životu, djelu i recepciji stvaralaštva Frane Petrića. Usto se na pojedinim skupovima prigodno tematski obilježavaju obljetnice istaknutih hrvatskih filozofa ili značajnijih djela.

U sklopu dvadeset i šeste manifestacije *Dani Frane Petrića* stalni će međunarodni simpozij biti razdijeljen na tri tematska skupa: 1. »S Petrićem u žarištu«, 2. »Faust Vrančić – povodom 400. obljetnice smrti« i 3. »Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti«.

1. S Petrićem u žarištu

Frane Petrić (Cres, 1529 – Rim, 1597) znameniti je hrvatski renesansni polihistor. Pisao je od prve godine studija filozofije na Sveučilištu u Padovi te je ostavio pozamašan opus tiskanih radova kao i rukopise razasute po raznim arhivima. Razvoj njegova mišljenja seže od snažnih utjecaja raznorodnih filozofskih tradicija i ocjene aristotelovske baštine do izvornih uvida u poetici, metafizici i prirodnoj filozofiji. Proučavatelji renesansne epohe nalaze se i danas pred evolucijom Petrićevih koncepcija kao pred velikom i trajnom istraživačkom zadaćom.

Međunarodni simpozij poziva istraživače da iznesu pred javnost svoje uvide i spoznaje te tako pridonesu objektivnoj prosudbi uloge i značenja Petrićeve misli u renesansnom kontekstu. Kao poticaj za razmišljanje izdvojili smo sljedeće istraživačke teme:

1. život, rukopisi i tiskana djela Frane Petrića;
2. izvori Petrićeve misli te obilježja, dometi i značenje njegovih izvornih uvida;
3. poredbene prosudbe Petrićevih stajališta i rješenja;

4. recepcija Petrićeva djela među suvremenicima i u kasnijim stoljećima;
5. Petrićev prinos različitim filozofskim disciplinama, osobito prirodnoj filozofiji, metafizici, prirodnoj teologiji, psihologiji, poetici i političkoj filozofiji;
6. Petrićev prinos egzaktnim i prirodnim znanostima, osobito geometriji, geofizici, oceanografiji i astronomiji;
7. Petrićevi prinosi drugim umijećima, primjerice glazbi, medicini, hidrotehnici;
8. Petrićeva književna djela;
9. Petrićev doprinos prevodenju, izdavaštvu i traduktologiji;
10. Petrićevo razumijevanje povijesti i povijesne znanosti;
11. Petrićev odnos prema grčkom i latinskom jeziku;
12. renesansne filozofske tradicije u dvostoljetnim mijenama (1400–1600) – na tragu Platona, Aristotela, Hermesa, Zoroastra, stoe i raznih humanističkih nadahnuća.

2. Faust Vrančić – povodom 400. obljetnice smrti

Hrvatski humanist, polihistor, diplomat i biskup rođen je u Šibeniku 1. siječnja 1551. Školovao se u Ugarskoj, a potom je studirao u Padovi, pod patronatom svog strica Antuna Vrančića. Usavršavao se u Veneciji, Beču i Rimu. Faust Vrančić bio je polihistor u pravom smislu tog pojma – bavio se tehnikom, leksikografijom, filozofijom, logikom, etikom i teologijom. Pored toga zanimala ga je historiografija, a pisao je i književna djela te stihove na latinskom. Objavio je znamenita djela: *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmat[i]c]ae et Ungaricae* (1595), *Machinae novae* (1615/1616), *Život nikoliko izabranih divic* (1606), *Logica suis ipsius instrumentis formata* (1608), *Ethica christiana* (1610), *Logica nova suis ipsius instrumentis formata et recognita. Ethica christiana* (1616). Umro je u Veneciji 20. siječnja 1617. godine. Po oporučnoj želji tijelo mu je prevezeno u domovinu i pokopano u župnoj crkvi sv. Marije u Prvić Luci, na otoku Prviću.

Hrvatsko filozofsko društvo obilježava 400. obljetnicu smrti Fausta Vrančića zasebnim tematskim skupom unutar stalne teme *Dana Frane Petrića*. Zadaća je skupa istraživačima omogućiti iznošenje prosudaba

o vrijednosti te značenju lika i djela Fausta Vrančića, kako iz perspektive hrvatske, tako i europske filozofske baštine. Predloženi su sljedeći tematski okviri za izlaganja:

1. život i stvaralaštvo Fausta Vrančića;
2. značaj *Machinae novae* i izuma Fausta Vrančića;
3. projekti i ideje iz *Machinae novae* koji su zaživjele nakon Vrančićeve smrti;
4. stavovi Fausta Vrančića iz područja etike;
5. logika Fausta Vrančića;
6. recepcija filozofskog stvaralaštva Fausta Vrančića;
7. značaj Faustova petojezičnog rječnika u Europi.

3. Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti

Uz navedena dva tematska skupa, na simpoziju su dobrodošli prinosi iz cjelokupne povijesti hrvatske filozofije. Posebice su izdvojene sljedeće tematske cjeline, premda se time, dakako, ne iscrpljuju istraživačke mogućnosti i pristupi obrađivanju pojedinih pitanja i tema iz hrvatske filozofije u interakciji i kontekstu:

1. sintetički pregledi hrvatske filozofske baštine u cjelini, po stoljećima ili disciplinama;
2. istraživanje pojedinih djela ili cjelokupna opusa određenih filozofa;
3. infrastrukturni odnosno »arheološki« prinosi (bibliografije, katalozi rukopisnih zbirka, transkripcije itd.);
4. interpretativni pristupi filozofskim tekstovima i usporedni prinosi;
5. interdisciplinarni prinosi: klasična filologija, romanistika, povijest znanosti, povijest teologije, povijest školstva i sl.;
6. istraživanje izvora i recepcije pojedinih filozofa ili skupine filozofa;
7. prinosi »institucionalnoj« povijesti: učilišta, časopisi, ostale ustanove, »škole«.

CROATIAN PHILOSOPHY IN INTERACTION AND CONTEXT

Bruno Ćurko

President of the Programme Committee of the
Croatian Philosophy in Interaction and Context Symposium

The main task of the international conference *Croatian Philosophy in Interaction and Context* is to encourage research, present research results, and promote publishing of works regarding the entire history of Croatian philosophy from its beginnings to the present day. A particular emphasis at each conference is placed on the life and work of Frane Petrić (Franciscus Patricius) as well as the reception of his works. In addition, each conference marks anniversaries of prominent Croatian philosophers or important works with special thematic symposia.

In the framework of the 26th *Days of Frane Petrić*, the regular annual international conference will be divided into three thematic symposia: 1. “With Petrić in Focus”, 2. “Faust Vrančić – On the Occasion of the 400th Anniversary of His Death”, and 3. “Croatian Philosophy in the Past and Present”.

1. With Petrić in Focus

Frane Petrić (Franciscus Patricius, Cres, 1529 – Rome, 1597) is the famous Croatian Renaissance polymath. He had been writing since his first year of studying philosophy at the University of Padua and left a voluminous oeuvre of printed works as well as numerous manuscripts scattered across various archives. Development of his thought ranges from strong influence of different philosophical traditions and reviews of the Aristotelian heritage to original insights in poetics, metaphysics, and natural philosophy. Researchers of the Renaissance epoch today still consider the evolution of Petrić’s concepts as a great and continuous research task.

This international symposium invites researchers to publicly present their insights and research results in order to contribute to an objective evaluation of the role and importance of Petrić’s thought in the Ren-

aissance context. As an incentive we have highlighted the following research topics:

1. the life, manuscripts, and printed works of Frane Petrić;
2. sources of Petrić's thought and characteristics, scopes, and importance of his original insights;
3. comparative evaluation of Petrić's views and solutions;
4. reception of Petrić's works among his contemporaries and in later centuries;
5. Petrić's contributions to various philosophical disciplines, especially natural philosophy, metaphysics, natural theology, psychology, poetics, and political philosophy;
6. Petrić's contributions to exact and natural sciences, especially geometry, geophysics, oceanography, and astronomy;
7. Petrić's contributions to arts and crafts, e.g. music, medicine, hydrotechnology;
8. Petrić's literary works;
9. Petrić's contributions to translating, publishing, and traductology;
10. Petrić's understanding of history and historical science;
11. Petrić's relationship with Greek and Latin;
12. Renaissance philosophical traditions in the bicentennial transformations (1400–1600) – along the lines of Plato, Aristotle, Hermes, Zoroaster, the Stoa, and other humanistic inspirations.

2. Faust Vrančić – On the Occasion of the 400th Anniversary of His Death

Faust Vrančić (Faustus Verantius, Šibenik, 1 January 1551 – Venice, 20 January 1617) was a Croatian humanist, polymath, diplomat, and bishop. He received his education in Hungary, and later studied in Padua, under the patronage of his uncle Antun Vrančić (Antonius Verantius). He continued his studies in Venice, Vienna, and Rome. Faust Vrančić was a polymath in the true sense of the word – he was engaged in technology, lexicography, philosophy, logic, ethics, and theology. In addition, he was interested in historiography, and also wrote literary

works and poems in Latin. Some of his famous works are: *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatic[ae] et Ungaricae* (1595), *Machinae novae* (1615/1616), *Život nikoliko izabranih divic* (1606), *Logica suis ipsius instrumentis formata* (1608), *Ethica christiana* (1610), *Logica nova suis ipsius instrumentis formata et recognita. Ethica christiana* (1616). After he died in Venice, according to his testamentary wish, his body was transported to his homeland and buried in the parish church of St. Mary in Prvić Luka on the island of Prvić.

The Croatian Philosophical Society marks the 400th anniversary of Faust Vrančić's death with a separate symposium within the regular annual theme of the *Days of Frane Petrić*. The aim of the symposium is to give the opportunity to researchers to present their views on the value and importance Faust Vrančić's life and work from the perspective of the Croatian as well as the European philosophical heritage. We have proposed the following thematic frameworks for presentations:

1. the life and creative work of Faust Vrančić;
2. the importance of *Machinae novae* and Vrančić's inventions;
3. projects and ideas from *Machinae novae* that took root after Vrančić's death;
4. Vrančić's views in the field of ethics;
5. Vrančić's logic;
6. reception of Vrančić's creative work in philosophy;
7. the importance of Vrančić's five-language dictionary in Europe.

3. Croatian Philosophy in the Past and Present

Alongside these thematic symposia, the conference welcomes contributions regarding the entire history of Croatian philosophy. We have particularly recommended the following topics, although they surely do not exhaust all the possibilities and approaches to research topics and issues in Croatian philosophy in interaction and context:

1. synthetic overviews of the Croatian philosophical heritage as a whole, by centuries, or through disciplines;
2. research of specific works or complete oeuvre of particular philosophers;

3. infrastructural, i.e. “archaeological” contributions (bibliographies, catalogues of manuscript collections; transcriptions etc.);
4. interpretive approaches to philosophical texts and comparative contributions;
5. interdisciplinary contributions: classical philology, Romance studies, history of science, history of theology, history of education etc.;
6. research of sources and reception of particular philosophers or groups of philosophers;
7. contributions to the “institutional” history: education institutions, journals, other institutions, “schools”.

26. DANI FRANE PETRIĆA

Program

26th DAYS OF FRANE PETRIĆ

Programme

Simpozij
FILOZOFIJA I EKONOMIJA
Symposium
PHILOSOPHY AND ECONOMY

NEDJELJA, 24. rujna 2017. / SUNDAY, 24 September 2017

Dolazak i smještaj sudionika u hotel *Kimen* u Cresu /
Arrival and accommodation of participants at *Kimen* Hotel, Cres

19.00 *Piće dobrodošlice / Welcome drink*

19.30 *Večera / Dinner*

PONEDJELJAK, 25. rujna 2017. / MONDAY, 25 September 2017

9.00–10.00 Otvaranje skupa i pozdravne riječi /
Opening ceremony and welcoming speeches

PLENARNA PREDAVANJA (engleski)
PLENARY LECTURES (English)

Predsjedava / Chairperson: HRVOJE JURIĆ

10.00–10.30 PREDRAG ČIČOVAČKI (USA/SAD): Economy and Values /
Ekonomija i vrijednosti

10.30–11.00 ALPAR LOŠONC (Serbia/Srbija): The Conditions of Critical
Knowledge on Capitalism or the Conflict Between Economy and
Philosophy / Mogućnosti kritičkog znanja o kapitalizmu, odnos-
no konflikt između ekonomije i filozofije

11.00–11.30 *Rasprava / Discussion*

11.30–11.45 *Pauza / Break*

Sekcija A (njemački i engleski) ::: Section A (German and English)

Predsjedava / Chairperson: IVANA ZAGORAC

11.45–12.00 GOTTFRIED KÜENZLEN (Deutschland/Njemačka): Geist des Kapitalismus, Entzauberung der Welt und stahlhartes Gehäuse. Max Weber als Diagnostiker der Moderne / Duh kapitalizma, račćaravanje svijeta i ćelićni kavez. Max Weber kao dijagnostićar moderne

12.00–12.15 IRIS TIĆAC (Kroatien/Hrvatska): Ist eine humane Ökonomie möglich? / Je li moguća humana ekonomija?

12.15–12.30 HRVOJE JURIĆ (Croatia/Hrvatska): Bioethics and Biocapitalism / Bioetika i biokapitalizam

12.30–13.00 *Rasprava / Discussion*

Sekcija B (hrvatski) ::: Section B (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: DEMIAN PAPO

11.45–12.00 IVANAKNEŽIĆ (Hrvatska/Croatia): Ćovjek kao temeljna vrijednost rada / Man as a Basic Value of Work

12.00–12.15 MARIJA LAMOT (Hrvatska/Kroatien): Aktualnost Marxovih teza iz *Ākonomsko-filozofskih rukopisa* u nastavi filozofije i sociologije u srednjoj školi / Die Aktualität der Marxschen Thesen aus den *Ākonomisch-philosophischen Manuskripten* im Philosophie- und Soziologieunterricht in der Sekundarstufe II

12.15–12.30 MISLAV UZUNIĆ (Hrvatska/Croatia): Osnovna obilježja pristupa analitićkog marksizma ekonomiji / Outline of Analytical Marxist Approach to Theorizing Economy

12.30–13.00 *Rasprava / Discussion*

Sekcija C (hrvatski) ::: Section C (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: DANIJEL TOLVAJČIĆ

11.45–12.00 BOŠKO PEŠIĆ (Hrvatska/Croatia): Kultura, ekonomija, ideologija iz Adornove perspektive / Culture, Economy, Ideology from Adorno's Perspective

12.00–12.15 DAMIR SEKULIĆ (Hrvatska/Croatia): O vezanosti ekonomije i mase kod Jaspersa / On the Connection of Economy and the Mass in Jaspers' Thought

12.15–12.30 MATKO MEŠTROVIĆ (Hrvatska/Croatia): Ontološka kriza u tumačenju Roberta Kurza / The Ontological Crisis According to Robert Kurz

12.30–13.00 *Rasprava / Discussion*

13.00 *Ručak / Lunch*

Sekcija A (engleski i hrvatski) ::: Section A (English and Croatian)

Predsjedava / Chairperson: MATIJA MATO ŠKERBIĆ

15.00–15.15 DJORDJE POPOVIĆ (USA/SAD): Making the World Philosophical Again / Ponovno pofilozofljenje svijeta

15.15–15.30 MICHAEL GEORGE (Canada/Kanada): The Distortion of Value. The Economy and Ethical Reductionism / Distorzija vrijednosti. Ekonomija i etički redukcionizam

15.30–15.45 ISUF BERISHA (Kosovo): Identity as Optimal Economizing of Relations with the Other(s) / Identitet kao optimalno ekonomiziranje odnosa s drugim(a)

15.45–16.00 ARTO MUTANEN (Finland/Finska): Constructive Methods in Economics / Konstruktivne metode u ekonomiji

16.00–16.30 *Rasprava / Discussion*

16.30–16.45 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: IVICA KELAM

- 16.45–17.00** PETAR FILIPIĆ, NENAD STARC (Hrvatska/Croatia): Filozofija, ekonomija, globalizacija – teze o paradigmatškoj nedovršenosti / Philosophy, Economics, Globalization – Theses on an Incomplete Paradigm
- 17.00–17.15** STIJEPO LETUNIĆ (Hrvatska/Croatia): Prilozi kritici međunarodne ekonomije / Contributions to the Critique of International Economy
- 17.15–17.30** MISLAV KUKOČ (Hrvatska/Croatia): Prilog kritici političke ekonomije globalizacije / Toward a Critique of Political Economy of Globalization
- 17.30–17.45** LUKA MATIĆ (Srbija/Serbia): Nikos Pulancas u jugoslavenskom *sweatshopu* / Nicos Poulantzas in a Yugoslav *Sweatshop*
- 17.45–18.15** *Rasprava / Discussion*

Sekcija B (hrvatski) ::: Section B (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: IVANA KNEŽIĆ

- 15.00–15.15** ALEKSANDAR RACZ, SLAVKO ANTOLIĆ (Hrvatska/Kroatien): Što uistinu znači »eko« u nazivu projekta »Eco Golf Resort Matalda« na otoku Cresu – ekološki, ekonomski ili ekocidni? / Was bedeutet „Öko“ im Namen des Projekts „Eco Golf Resort Matalda“ auf der Insel Cres wirklich – ökologisch, ökonomisch oder ökozidhaft?
- 15.15–15.30** LIDIJA KNORR, LUKA PERUŠIĆ (Hrvatska/Croatia): Živjeti, najprije. Oštrenje kritike suvremenih ekonomskih modela u primjeni kroz metodološku platformu integrativne bioetike / To Live, Foremost. Sharpening the Critique of Contemporary Applied Economic Models through the Methodological Platform of Integrative Bioethics
- 15.30–15.45** MARIJA SELAK (Hrvatska/Croatia): Život kao vlasništvo / Life as a Property

15.45–16.15 *Rasprava / Discussion*

16.15–16.30 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: MARIJA SELAK

16.30–16.45 ALEKSEJ KIŠJUHAS, DUŠAN MARINKOVIĆ (Srbija/Serbia): Proizvodnja sreće ili manufaktura otuđenja? Ekonomija kontrole emocija u postracionalnom dobu / The Production of Happiness or Manufacturing Alienation? The Economics of Emotion Control in the Postrational Age

16.45–17.00 NENAD MALOVIĆ (Hrvatska/Kroatien): BDP i dokolica. Gospodarski razvoj i ljudski napredak / BIP und Muße. Wirtschaftliche Entwicklung und menschlicher Fortschritt

17.00–17.15 DIVNA VUKSANOVIĆ, DRAGAN ČALOVIĆ (Srbija/Serbia): Filozofija zabave / Philosophy of Entertainment

17.15–17.30 MARTINA ŽEŽELJ (Hrvatska/Croatia): Ekonomija žudnje / The Economy of Desire

17.30–18.00 *Rasprava / Discussion*

Sekcija C (hrvatski) ::: Section C (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: GORAN SUNAJKO

15.00–15.15 LINO VELJAK (Hrvatska/Kroatien): O nužnosti jedinstva praktičke filozofije / Zur Notwendigkeit der Einheit der praktischen Philosophie

15.15–15.30 ANELI DRAGOJEVIĆ MIJATOVIĆ (Hrvatska/Croatia): Protekcionizam ili slobodna trgovina. Aktualnost *Zatvorene trgovačke države* Johanna Gottlieba Fichtea / Protectionism or Free Trade. Topicality of Johann Gottlieb Fichte's *Closed Commercial State*

15.30–15.45 MARKO VUČETIĆ (Hrvatska/Kroatien): Teresa Forcades i ekonomija državnog terorizma / Staatsterrorismus und seine Wirtschaft aus der Sicht von Teresa Forcades

15.45–16.00 DRAŽENKO TOMIĆ (Hrvatska/Croatia): Ekonomija u filozofskoj misli Kvirina Vasilja (1917.–2006.) / Economics in the Philosophy of Kvirin Vasilj (1917–2006)

16.00–16.30 *Rasprava / Discussion*

16.30–16.45 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: IRIS TIĆAC

16.45–17.00 MELITA JEROLIMOV (Hrvatska/Croatia): Filozofsko savjetovanje u organizacijama / The Philosophical Counseling to Corporations

17.00–17.15 KREŠIMIR VEBLE (Hrvatska/Croatia): Transparentnost poslovanja u vodnom sektoru / Transparency of Business in the Water Sector

17.15–17.30 DAMIR ŽUBČIĆ, SAŠA ZAVRTNIK (Hrvatska/Croatia): Industrija kućnih ljubimaca / House Pet Industry

17.30–18.00 *Rasprava / Discussion*

19.30 *Večera / Dinner*

21.00 Predstavljanje recentnih izdanja (hrvatski) /
Presentation of recent publications (Croatian)

- Goran Sunajko (ur./ed.), *Rat i mir [War and Peace]*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 2017.
- Tomislav Krznar (ur./ed.), *Filozofija je djelo. Približavanje misli španjolskog filozofa Joséa Ortege y Gasseta [Philosophy is an Act. Getting Closer with Thought of Spanish Philosopher José Ortega y Gasset]*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2017.
- Predrag Finci, *Korist filozofije [Utility of Philosophy]*, Zagreb: Izdanja Antibarbarus, 2017.
- Predrag Finci, *Elektronička špilja [The Electronic Cave]*, Sarajevo: Art Rabic, 2017.
- Stijepo Letunić, *Bijeda filozofije razvoja [The Poverty of Philosophy of Development]*, Zagreb: Razlog, 2016.

- Alpar Lošonc & Vladimir Gvozden, *Anatomija robe. Oglеди iz kritike političke ekonomije* [*Anatomy of Commodity. Essays on the Critique of Political Economy*], Novi Sad: Adresa, 2016.
- Jacques Généreux, *Jacques Généreux objašnjava ekonomiju svima* [Croatian translation of *Jacques Généreux explique l'économie à tout le monde*, a book by Jacques Généreux], Zagreb: Biakova, 2017.
- Michael Heinrich, *Uvod u Marxovu kritiku političke ekonomije* [Croatian translation of *Kritik der politischen Ökonomie. Eine Einführung*, a book by Michael Heinrich], Zagreb: Centar za radničke studije, 2015.

Predstavljajući / Presenters: Matija Mato Škerbić, Marija Selak, Hrvoje Jurić, Lino Veljak, Ivan Bekavac Basić, Luka Matić

UTORAK, 26. rujna 2017. / TUESDAY, 26 September 2017

Sekcija A (engleski i hrvatski) ::: Section A (English and Croatian)

Predsjedava / Chairperson: MISLAV KUKOČ

9.00–9.15 IVAN PLATOVNJAK (Slovenia/Slovenija): Spirituality in Economics / Duhovnost u ekonomiji

9.15–9.30 IVANA BULJAN (Croatia/Hrvatska): The Economic Thought of Classical Chinese Thinker Shang Yang / Ekonomska misao klasičnog kineskog mislitelja Shang Yanga

9.30–9.45 MARKO KOS (Croatia/Hrvatska): Misunderstandings: A Westerner's Notion of the Tao / Nerazumijevanja: Zapadnjakov pojam *Taoa*

9.45–10.15 *Rasprava / Discussion*

10.15–10.30 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: IVANA BULJAN

10.30–10.45 IVAN BEKAVAC BASIĆ (Hrvatska/Croatia): Je li ljudsko biće *homo oeconomicus*? Granice racionalnosti i društvena priroda ekonomskih ponašanja / Is the Human Being a *homo oeconomicus*? Boundaries of Rationality and the Societal Nature of Economic Behaviour

10.45–11.00 DRAŽEN KOŠKI (Hrvatska/Croatia): Postoji li *homo economicus*? / Is There a *Homo Economicus*?

11.00–11.15 DAVOR MANCE, NENAD SMOKROVIĆ (Hrvatska/Croatia): Korupcija i njezina funkcionalna uloga u zemljama tranzicije / Corruption and Its Functional Role in Transition Countries

11.15–11.45 *Rasprava / Discussion*

11.45–12.00 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: BOŠKO PEŠIĆ

12.00–12.15 BERISLAV ČOVIĆ (Hrvatska/Croatia): Gospodarstvo iz odgovornosti – jedan filozofsko-kritički pristup / Responsibility-Based Economy – a Philosophical-Critical Approach

12.15–12.30 MILE MARINČIĆ (Hrvatska/Kroatien): Hrvatska između socijalizma i (neo)kapitalizma – kojim putem krenuti? / Kroatien zwischen Sozialismus und (Neo)kapitalismus – welchen Weg nehmen?

12.30–12.45 IVICA KELAM (Hrvatska/Croatia): Ima li mjesta za etiku u međunarodnim trgovinskim ugovorima poput CETA-e i TTIP-a? / Is There a Place for Ethics in International Trade Agreements such as CETA and TTIP?

12.45–13.15 *Rasprava / Discussion*

Sekcija B (engleski i hrvatski) ::: Section B (English and Croatian)

Predsjedava / Chairperson: LUKA JANEŠ

9.00–9.15 IVA BRČIĆ (Croatia/Hrvatska): Effects of Marketing on Potential Buyer's Thinking and Behaviour from Childhood to Adult-

hood / Utjecaj marketinga na razmišljanje i ponašanje potencijalnog kupca od djetinjstva do odrasle dobi

9.15–9.30 JULIJA ERHARDT (Croatia/Hrvatska): Neuromarketing / Neuromarketing

9.30–10.00 *Rasprava / Discussion*

10.00–10.15 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: JULIJA ERHARDT

10.15–10.30 EVA BAHOVEC (Slovenia/Slovenija): Is Gender a Useful Category of Marxist Analysis? / Je li rod korisna kategorija u marksističkoj analizi?

10.30–10.45 ANA MASKALAN, TOMISLAV KRZMAR (Hrvatska/Croatia): Rodna »transformacija« odgoja ili odgojna »transformacija« roda? Upiti o nekim ekonomskim strukturama društva / Gender “Transformation” of Education or Educational “Transformation” of Gender? Queries about Certain Economic Structures of the Society

10.45–11.00 KSENIJA VUKOVIĆ (Hrvatska/Croatia): Poduzetnički maskulinitet i feminitet. Reprzentacije poduzetnika u glembajevskoj trilogiji / Entrepreneurial Masculinity and Femininity: Representations of Entrepreneurs in Miroslav Krleža’s *Glembay* Trilogy

11.00–11.30 *Rasprava / Discussion*

11.30–11.45 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: BLAŽENKA BAČLIJA SUŠIĆ

11.45–12.00 LUKA JANEŠ, BERNARD ŠPOLJARIĆ (Hrvatska/Croatia): Tržišna cijena bitka. Ekonanija / Market Price of Being. Econany

12.00–12.15 TIN HORVATINOVIĆ, NORA MUSTAĆ (Hrvatska/Croatia): Aspekti religije u kontekstu ekonomskog razvoja / Aspects of Religion in the Context of Economic Development

12.15–12.30 DANIJEL TOLVAJČIĆ (Hrvatska/Croatia): Kršćanska tradicija i ekonomija / Christian Tradition and Economics

12.30–13.00 *Rasprava / Discussion*

Sekcija C (hrvatski) ::: Section C (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: MAJA POLJAK

9.00–9.15 ĐURO BENIĆ, MARIJA BENIĆ PENAVA (Hrvatska/Croatia): Ekonomska misao u djelima islamskih filozofa u srednjem vijeku / Economic Thought in Works of Medieval Islamic Philosophers

9.15–9.30 BORISLAV DADIĆ (Hrvatska/Croatia): Neke ekonomske teme u filozofiji Tome Akvinskoga / Some Economic Topics in the Philosophy of Thomas Aquinas

9.30–9.45 DEMIAN PAPO (Hrvatska/Croatia): Filozofske zasade ekonomskog života trgovca u Kotruljevićeveu spisu o umijeću trgovanja / Philosophical Foundations of the Merchant's Economic Life in Cotrugli's Writings on the Art of Trade

9.45–10.15 *Rasprava / Discussion*

10.15–10.30 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: BORISLAV DADIĆ

10.30–10.45 MATIJA MATO ŠKERBIĆ (Hrvatska/Croatia): Ekonomska etika sporta ili kako spasiti sport od tržišne ekonomije? / Economic Ethics of Sport or How to Save Sport from the Market Economy?

10.45–11.00 EDIN TABAK, DAMIR KUKIĆ (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Akter-mreža teorija: jedan alternativni pristup razumijevanju tržišta / Actor-Network Theory: An Alternative Approach to Markets

11.00–11.15 VLADIMIR GVOZDEN (Srbija/Serbia): Interaktivna robna petlja / The Interactive Commodity-Loop

11.15–11.45 *Rasprava / Discussion*

11.45–12.00 *Pauza / Break*

Predsjedava / Chairperson: VLADIMIR GVOZDEN

12.00–12.15 IGOR ČATIĆ (Hrvatska/Croatia): Ekonomičnost kiber-fizičkih sustava / The Economy of Cyber-Physical Systems

- 12.15–12.30** MARIO JAŠIĆ, MIRELA ČOKIĆ-DŽINIĆ (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Harmonizacija indirektnih poreza u Europskoj uniji / Harmonization of Indirect Taxes in European Union
- 12.30–12.45** SEAD ALIĆ (Hrvatska/Croatia): Terorizam ekonomije i totalitarizam neslobode / The Terror of Economy and the Totalitarianism of Illiberty
- 12.45–13.15** *Rasprava / Discussion*
- 13.30** *Ručak / Lunch*
- 14.30** Sastanak Organizacijskoga odbora *Dana Frane Petrića* / Meeting of the Organization Committee of the *Days of Frane Petrić*
- 14.30** Obilazak grada Cresa uz stručno vodstvo / Sightseeing tour of the town of Cres with a tour guide
- 19.30** *Večera / Dinner*
- 21.00** Predstavljanje projekta »Etična banka«. Razgovor s Goranom Jerasom (voditelj: Hrvoje Jurić) / Presentation of the project “Ethical Bank”. Discussion with Goran Jeras (discussion host: Hrvoje Jurić)

SRIJEDA, 27. rujna 2017. / WEDNESDAY, 27 September 2017

- 9.00–10.30** Okrugli stol »Aktualnost Marxove misli – povodom 150 godina od objavljivanja *Kapitala*« / Round table “Topicality of Marx’s Thought – on the 150th Anniversary of Marx’s *Capital*”
- LINO VELJAK (Hrvatska/Kroatien): Aktualnost *Kapitala* / Die Aktualität des *Kapitals*
 - STIJEPO LETUNIĆ (Hrvatska/Croatia): Prilozi Marxovoj dijalektici / Contributions to Marx’s Dialectics

- ALPAR LOŠONC (Srbija/Serbia): *Kapital* kao polje istraživanja u odnosu na (kritičku) subjektivnost / *Capital* as the Field of Enquiry for (Critical) Subjectivity
- GORAN SUNAJKO (Hrvatska/Croatia): U Marxovoj zamci: građansko društvo kao Pandorina kutija / In Marx's Trap: Civil Society as a Pandora's Box

10.30–10.45 *Pauza / Break*

Sekcija A (hrvatski) ::: Section A (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: ANA MASKALAN

10.45–11.00 PREDRAG FINCI (Ujedinjeno Kraljevstvo/United Kingdom): O bazi i nadgradnji. Kritički pristup / On Base and Superstructure. A Critical Approach

11.00–11.15 VANI ROŠČIĆ (Hrvatska/Croatia): Loš ukus i ekonomija / Bad Taste and Economy

11.15–11.30 BLAŽENKA BAČLIJA SUŠIĆ (Hrvatska/Croatia): Dječje glazbeno stvaralaštvo – stvaralački i antikomerijalni aspekti / Children's Music Creation – Creative and Anti-Commercial Aspects

11.30–11.45 MARIJANA ŽUPANIĆ BENIĆ, ANTONIJA BALIĆ-ŠIMRAK (Hrvatska/Croatia): Značaj istraživanja u umjetničkom području i promišljanja o stvaralačkom procesu za pojedinca i društvo / The Significance of Arts-Based Research and Reflecting on the Creative Process for the Individual and Society

11.45–12.15 *Rasprava / Discussion*

Sekcija B (hrvatski) ::: Section B (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: MARTINA ŽEŽELJ

- 10.45–11.00** MAJA POLJAK (Hrvatska/Croatia): Utjecaj ekonomije na obrazovanje / The Influence of Economy on Education
- 11.00–11.15** ŽELJKO VUČKOVIĆ (Srbija/Serbia): Sveučilište između logike profita i slobodnog traganja za istinom / University Between the Logic of Profit and Academic Freedom
- 11.15–11.30** IVANA ZAGORAC (Hrvatska/Croatia): Uloga države u Humboldtovskom modelu sveučilišta / The Role of the State in the Humboldtian Model of University
- 11.30–11.45** SILVIA ROGOŠIĆ (Hrvatska/Croatia): Smanjuje li socijalni kapital utjecaj socio-ekonomskog statusa na obrazovni uspjeh? Usporedba studenata nastavnčkih i odgojiteljskih studija / Does Social Capital Reduce the Impact of Socio-Economic Status on Educational Success? Comparison Between Students Who Study to Become Pre-School Teachers and Students who Study to Become Elementary/Secondary-School Teachers
- 11.45–12.15** *Rasprava / Discussion*

Sekcija C (hrvatski) ::: Section C (Croatian)

Predsjedava / Chairperson: SEAD ALIĆ

- 10.45–11.00** KATJA BAKIJA (Hrvatska/Croatia): Dubrovnik kao grad Marina Držića / Dubrovnik, the City of Marin Držić
- 11.00–11.15** MILAN MEDIĆ (Hrvatska/Croatia): Društveni izazovi u primjeni metodologije lokalnog razvoja vođenog od strane zajednice (*community led local development*) u Hrvatskoj / Social Challenges in the Application of the Methodology of the Community Led Local Development in Croatia
- 11.15–11.45** *Rasprava / Discussion*

PLENARNO PREDAVANJE (engleski)
PLENARY LECTURE (English)

Predsjedava / Chairperson: TOMISLAV KRZNAR

12.30–13.00 DRAGOMIR SUNDAĆ (Croatia/Hrvatska): Where Did the Philosophy of Economy Disappear? / Gdje je nestala filozofija ekonomije?

13.00–13.30 *Rasprava / Discussion*

13.30–14.00 Završna rasprava i zatvaranje simpozija /
Closing discussion and closing of the symposium

14.00 *Ručak / Lunch*

15.00 Polazak organiziranog autobusa za Zagreb /
Departure of the organized bus to Zagreb

Simpozij
HRVATSKA FILOZOFIJA U INTERAKCIJI I KONTEKSTU

Symposium
CROATIAN PHILOSOPHY IN INTERACTION AND CONTEXT

SRIJEDA, 27. rujna 2017. / WEDNESDAY, 27 September 2017

Dolazak i smještaj sudionika u hotel *Kimen* u Cresu /
Arrival and accommodation of participants at *Kimen* Hotel, Cres

19.30 *Piće dobrodošlice / Welcome drink*

20.00 *Večera / Dinner*

ČETVRTAK, 28. rujna 2017. / THURSDAY, 28 September 2017

9.00–9.30 Otvaranje skupa i pozdravne riječi /
Opening ceremony and welcoming speeches

Predsjedavaju / Chairpersons: BRUNO ĆURKO & ŽELJKA METESI
DERONJIĆ

Faust Vrančić – povodom 400. obljetnice smrti /
Faust Vrančić – On the Occasion of the 400th Anniversary of His Death

9.30–10.00 Uvodno predavanje / Introductory lecture

Predsjedavaju / Chairpersons: BRUNO ĆURKO & ŽELJKA METESI
DERONJIĆ

IVICA MARTINOVIĆ (Dubrovnik): *Machinationes nostrae* Fausta Vrančića /
Faust Vrančić's *Machinationes nostrae*

10.00–10.15 *Rasprava / Discussion*

10.15–10.30 *Stanka / Break*

10.30–11.45 Nasljeđe i djela Fausta Vrančića / Heritage and Works of Faust Vrančić

Predsjedava / Chairperson: DEMIAN PAPO

10.30–10.45 TOMISLAV PETKOVIĆ (Zagreb): Znanstveno-politehničko nasljeđe Vrančićevih *Machinae novae* u FER-u Sveučilišta u Zagrebu / The Scientific-Polytechnic Legacy of Vrančić's *Machinae novae* at the Faculty of Electrical Engineering and Computing of the University of Zagreb

10.45–11.00 LUKA JANEŠ (Zagreb): Faust Vrančić – hrvatski filozof prakse / Faust Vrančić – Croatian Philosopher of Praxis

11.00–11.15 MARIN MARTINIĆ JERČIĆ (Zagreb): Vrančićeva djela u digitalnim knjižnicama / Vrančić's Works in Digital Libraries

11.15–11.45 *Rasprava / Discussion*

11.45–12.00 *Stanka / Break*

**Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti /
Croatian Philosophy in the Past and Present**

12.00–13.15 Astrologija i magija / Astrology and Magic

Predsjedava / Chairperson: DAVOR BALIĆ

12.00–12.15 MIHAELAGIRARDI-KARŠULIN (Zagreb): Peripatetička astrologija: Raguseius i Frkić / Peripatetische Astrologie: Raguseius und Frkić

12.15–12.30 VANJA FLEGAR (Zagreb): Pavao Skalić i Juraj Dubrovčanin o magiji / Pavao Skalić and Juraj Dubrovčanin about Magic

12.30–12.45 SNJEŽANA PAUŠEK-BAŽDAR (Zagreb): Paracelsusovi sljedbenici u Hrvatskoj / Paracelsus's Followers in Croatia

12.45–13.15 *Rasprava / Discussion*

13.30 *Ručak / Lunch*

16.00 Obilazak grada Cresa / Sightseeing tour of the town of Cres

17.00–19.00 Osnovna škola Frane Petrića (Cres) / Frane Petrić Elementary School (Cres)

Javno predavanje / Public lecture

JULIJA ERHARDT (Zagreb): Kako mozak odlučuje? / How Does the Brain Make Decisions?

Radionica / Workshop

BRUNO ĆURKO (Split): Igra definiranja: što je turizam i čemu služi? / Game of Defining: What Is Tourism and What Is It for?

19.30 *Večera / Dinner*

21.00 Predstavljanje recentnih publikacija /
Presentation of recent publications

- Snježana Paušek-Badždar, *Hrvatski alkemičari tijekom stoljeća* [*Croatian Alchemists over the Centuries*], Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga, 2017.
- Davor Balić, *Etički nauk Marka Marulića* [*Ethical Teaching of Marko Marulić*], Zagreb, Križevci: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2016.
- Josip Ćirić, *Defragmentacije* [*Defragmentations*], Zadar: Udruga *Mala filozofija*, 2017.

Predstavljači / Presenters: Pavo Barišić, Demian Papo, Erna Banić-Pajnić, Bruno Ćurko

S Petrićem u žarištu / With Petrić in Focus

9.00–10.30 O Frani Petriću / About Frane Petrić

Predsjedava / Chairperson: TOMISLAV PETKOVIĆ

9.00–9.15 LUKA PERUŠIĆ (Zagreb): Otvoreno područje i fenomenologija svjetlosti: razumijevanje metodološkog smisla integrativne bioetike na temeljima Platonova, Petrićeva i Heideggerova mišljenja / Open Field and the Phenomenology of Light: Understanding the Methodological Meaning of Integrative Bioethics on the Grounds of Plato's, Patricius' and Heidegger's Thought

9.15–9.30 ERNA BANIĆ-PAJNIĆ (Zagreb): Problem materije u filozofiji Frane Petrića (Franciscus Patricius) / Problem of Matter in the Philosophy of Frane Petrić (Franciscus Patricius)

9.30–9.45 ŽELJKA METESI DERONJIĆ (Zagreb): Deset Petrićevih pisama Oraziju Ariostu / Ten Petrić's Letters to Orazio Ariosto

9.45–10.00 DAVOR BALIĆ (Osijek): Krležine spoznaje i prosudbe o Petriću i njegovim djelima / Krleža's Knowledge and Assessment of Petrić and His Works

10.00–10.30 *Rasprava / Discussion*

10.30–10.45 *Stanka / Break*

**Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti /
Croatian Philosophy in the Past and Present**

10.45–12.00 Hrvatski filozofi u knjižnicama, enciklopedijama i djelima drugih autora / Croatian Philosophers in Libraries, Encyclopedias and Books of Other Authors

Predsjedava / Chairperson: VANJA FLEGAR

10.45–11.00 BRUNO ĆURKO (Split): Zastupljenost hrvatskih mislilaca u Inventarnoj knjizi Knjižnice samostana sv. Frane u Zadru (I. dio)

/ Croatian Thinkers in the Inventory Book of the Library of the Monastery of St. Francis in Zadar (Part I)

11.00–11.15 DAVOR BALIĆ (Osijek), RENATA DŽAJA (Đakovo): Zastupljenost filozofskih disciplina u Krležinim *Baladama Petrice Kerempuha* / Presence of Philosophical Disciplines in Krleža's *Ballads of Petrica Kerempuh*

11.15–11.30 JOSIP ĆIRIĆ, MAJA JADREŠIN (Zadar): Enciklopedijska (ne)vidljivost hrvatskih filozofa / On (In)visibility of Croatian Philosophers in Encyclopedias

11.30–12.00 *Rasprava / Discussion*

12.00–12.15 *Stanka / Break*

12.15–13.15 Filozofija prirode i antropologija u razdoblju renesanse / Philosophy of Nature and Anthropology in the Renaissance Period

Predsjedava / Chairperson: JOSIP ĆIRIĆ

12.15–12.30 DEMIAN PAPO (Osijek): Kotruljevićeve spoznaje o uzrocima, obilježjima i ulozu vjetrova u trećoj knjizi spisa o plovidbi / Le conoscenze delle cause, delle caratteristiche e del ruolo dei venti nel terzo libro dello scritto della navigazione di Cotrugli

12.30–12.45 IVAN KOLEV (Sofija): Renaissance Philosophy and the Origin of Anthropology / Renesansna filozofija i počeci antropologije

12.45–13.15 *Rasprava / Discussion*

13.30 *Ručak / Lunch*

16.00–18.15 Hotel *Kimen*, Cres

Sudjelovanje na prezentaciji učeničkih radova u sklopu 5. *Znanstvenog inkubatora – treninga za znanstvena istraživanja* / Participation in the presentation of student works within the *5th Scientific Incubator – Training in Scientific Research*

19.30 *Večera / Dinner*

SUBOTA, 30. rujna 2017. / SATURDAY, 30 September 2017

10.00–11.30 Hrvatska filozofija jučer, danas, sutra / Croatian Philosophy Yesterday, Today, Tomorrow

Predsjedava / Chairperson: ŽELJKA METESI DERONJIĆ

10.00–10.15 PAVO BARIŠIĆ (Zagreb): Povratak prirodi – Rousseauov utjecaj na Antu Starčevića / Rückkehr zur Natur – Rousseaus Einfluss auf Ante Starčević

10.15–10.30 IVANA ZAGORAC (Zagreb): Vuk-Pavlovićevi osvrti na filozofiju Maxa Schelera / Vuk-Pavlović's Comments on Max Scheler's Philosophy

10.30–10.45 HRVOJE POTLIMBRZOVIĆ (Osijek): Formalno-sadržajna obilježja logike u raspravi »Istina« Adolfa Vebera Tkalčevića / Formal and Material Characteristics of Logic in Adolfo Veber Tkalčević's Treatise "The Truth"

10.45–11.00 ANITA LUNIĆ (Split): Pojam slobode u etici Milana Kangrga / The Notion of Freedom in the Ethics of Milan Kangrga

11.00–11.30 *Rasprava / Discussion*

11.30–12.00 *Stanka / Break*

12.00–12.30 Završna rasprava i zatvaranje skupa / Closing discussion and closing of the symposium

Predsjedavaju / Chairpersons: BRUNO ĆURKO & ŽELJKA METESI DERONJIĆ

13.00 *Ručak / Lunch*

Odlazak sudionika / Departure of participants

5. ZNANSTVENI INKUBATOR

*Training za znanstvena istraživanja i obilježavanje
Europske noći istraživača*

Tema: Putem znanosti do održivog turizma

5th SCIENTIFIC INCUBATOR

*Training in Scientific Research and Celebration of
the European Researchers' Night*

Topic: Science and Sustainable Tourism

ČETVRTAK, 28. rujna 2017. / THURSDAY, 28 September 2017

Dolazak i smještaj sudionika u hotel *Kimen* u Cresu /

Arrival and accommodation of participants at *Kimen* Hotel, Cres

17.00–19.00 Osnovna škola Frane Petrića (Cres) / Frane Petrić Elementary School (Cres)

Javno predavanje / Public lecture

JULIJA ERHARDT (Zagreb): Kako mozak odlučuje? / How Does the Brain Make Decisions?

Radionica / Workshop

BRUNO ĆURKO (Split): Igra definiranja: što je turizam i čemu služi? / Game of Defining: What Is Tourism and What Is It for?

19.30 *Večera / Dinner*

PETAK, 29. rujna 2017. / FRIDAY, 29 September 2017

8.00 *Doručak / Breakfast*

9.00–13.15 Hotel *Kimen*, Cres

Sudjelovanje učenika na simpoziju »Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu« / Students' participation in the symposium "Croatian Philosophy in Interaction and Context"

13.30 *Ručak / Lunch*

16.00–19.15 Hotel *Kimen*, Cres

Prezentacije učeničkih istraživanja / Students' research presentations

16.00–16.30 Prva gimnazija (Split): Empirijski pristup u istraživanju turizma u Splitu u srpnju 2017. godine / First Gymnasium (Split): Empirical Approach to the Research of Tourism in the Town of Split in July 2017

16.30–17.00 Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga (Križevci): Utjecaj modernih tehnologija na razvoj turizma – primjer Kalnika / Ivan Zakmardi Dijankovečki Gymnasium (Križevci): The Influence of Modern Technologies on the Development of Tourism – The Case of Kalnik

17.00–17.15 *Pauza / Break*

17.15–17.45 Srednja škola Ambroza Haračića (Cres): Održivi turizam otoka Cresa – odgovornost gostiju i domaćina / Ambroz Haračić High School (Cres): Viable Tourism on the Island of Cres – Responsibility of the Tourists and the Hosts

17.45–18.15 Udruga *Mala filozofija* (Zadar): Doprinosi civilnog društva razvoju turizma – primjer parka *Sfinga* / Association *Petit Philosophy* (Zadar): Contributions of Civil Society to the Development of Tourism – The Case of the *Sphinx* Park

18.15–18.30 *Pauza / Break*

18.30–19.15 Kviz »Svugdje pođi, kući dođi« / Quiz “East or West, Home is Best”

Moderatorica / Moderator: IVANA ZAGORAC

Obilježavanje *Europske noći istraživača* / Celebration of the *European Researchers' Night*

19.30–21.00 Filozofska večera / Philosophical dinner

21.00–23.00 Znanstvena šetnja po Sretnome Gradu / Scientific walk and talk across the Happy Town

SUBOTA, 30. rujna 2017. / FRIDAY, 30 September 2017

8.00 *Doručak / Breakfast*

9.00–13.00 Hotel *Kimen*, Cres

Radionice / Workshops

9.00–10.30 JULIJA ERHARDT (Zagreb): Sport i okoliš / Sport and the Environment

10.30–12.00 KREŠIMIR BABEL (Zagreb): Istraživati poput znanstvenika / To Research like a Scientist

Natjecanje / Competition: Istražimo svijet / Let's Explore the World

12.00 Završna rasprava i dodjela priznanja učenicima i njihovim mentorima / Closing discussion and acknowledgement presentation ceremony for students and mentors

13.00 *Ručak / Lunch*

Odlazak sudionika / Departure of the participants

26. DANI FRANE PETRIĆA

Sažeci izlaganja

26th DAYS OF FRANE PETRIĆ

Paper abstracts

Simpozij
FILOZOFIJA I EKONOMIJA
Symposium
PHILOSOPHY AND ECONOMY

Plenarna predavanja / Plenary lectures

PREDRAG ČIČOVAČKI

*College of the Holy Cross, Worcester, Massachusetts, United States of America /
Koledž »Sveti Križ«, Worcester, Massachusetts, Sjedinjene Američke Države*

ECONOMY AND VALUES

My paper will examine the shifting triangular relationship of economic, political, and moral values. I will begin by showing how before 1648 the moral values were on the top of the triangle, with economic and political values being considered significantly less important. With the Westphalia Peace Agreement, the political values are promoted to the top of the triangle, with the moral values being pushed to the lowest place. In the course of the modern history, the economic values assume the most important place, followed by the political values, with moral values still lingering at the bottom. The fall of the Berlin Wall represents a symbolic dethronement of the political values and the clear dominance of economy over our lives. At the end, I will suggest a constructive way of changing the currently unbalanced and unhealthy relationship between the economic, political, and moral values.

EKONOMIJA I VRIJEDNOSTI

Moje će izlaganje istraživati promjenjive odnose u trokutu ekonomije, politike i moralnih vrijednosti. Na početku ću pokazati kako su prije 1648. godi-

ne moralne vrijednosti bile na vrhu trokuta, dok su se ekonomske i političke vrijednosti smatrale znatno manje važnima. S Vestfalskim mirovnim ugovorom političke su vrijednosti stavljene na vrh trokuta, dok su moralne vrijednosti bile potisnute na najniže mjesto. Tijekom moderne povijesti ekonomske vrijednosti zauzimaju najvažnije mjesto, a slijede im političke vrijednosti, dok moralne vrijednosti i dalje ostaju na dnu. Pad Berlinskog zida označava simboličko svrgavanje političkih vrijednosti i jasnu dominaciju ekonomije nad našim životima. Naposljetku ću predložiti konstruktivan način promjene trenutno neuravnoteženog i nezdravog odnosa između ekonomskih, političkih i moralnih vrijednosti.

ALPAR LOŠONC

*Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad, Serbia /
Fakultet tehničkih znanosti, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija*

THE CONDITIONS OF CRITICAL KNOWLEDGE ON CAPITALISM OR THE CONFLICT BETWEEN ECONOMY AND PHILOSOPHY

Capitalism is treated as the embodiment of complexity. Many theorists believe that capitalism is: a) the least bad society, b) an order that escapes the knowledge tending to the account of the whole. Besides the enhanced ideological legitimacy of capitalism, today we are confronted with agnotology, i.e. the creation of non-knowledge about capitalism. I intend to show that critical knowledge about capitalism has several minimum preconditions: a) epistemological readiness in terms of respecting the genesis of abstraction, b) treatment of capitalism as a system of divergence between essence and appearance, c) articulation between economic objectivity and subjectivity. I assume that these conditions are established by the Hegelian and Marxian tradition which represents the cooperation between the philosophical and political-economic knowledge. So far this cooperation takes shape starting from the treatment of imperialism by Hegel and the critique of political economy by Marx.

MOGUĆNOSTI KRITIČKOG ZNANJA O KAPITALIZMU, ODNOSNO KONFLIKT IZMEĐU EKONOMIJE I FILOZOFIJE

Kapitalizam se tretira kao utjelovljenje kompleksnosti. Mnogi teoretičari smatraju da je kapitalizam: a) najmanje loše društvo, b) poredak koji izmiče znanju koje tendira obuhvaćanju cjeline. Osim ideološke legitimacije kapitalizma danas bilježimo i nastanak agnotologije, odnosno stvaranja ne-znanja o kapitalizmu. Namjeravam prikazati da kritičko znanje o kapitalizmu ima nekoliko minimalnih preduvjeta: a) epistemološka spremnost u pogledu uvažavanja geneze apstrakcije, b) tretiranje kapitalizma kao sistema divergencije između suštine i pojave, c) artikulacija između ekonomske objektivnosti i subjektivnosti. Polazim od toga da iste uvjete osigurava hegelovska i marksovska tradicija koja reprezentira kooperaciju između ekonomskog i političko-ekonomskog znanja. Ista se kooperacija uobličuje počevši od tretiranja imperijalizma od strane Hegela i od tretiranja kritike političke ekonomije od strane Marxa.

DRAGOMIR SUNDAĆ

*Faculty of Economics, University of Rijeka, Croatia /
Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska*

WHERE DID THE PHILOSOPHY OF ECONOMY DISAPPEAR?

In the Middle Ages, a rapid increase in the number of inhabitants led to the need for production to increase by volume. This led to science “coming out” from church circles. Faculties were formed that differed in the amount of knowledge they had and by prominent scientists. This lasted until the 1980s, when struggles of economic spaces led to some faculties entering the so-called *Bologna form* of study. Due to the need for student mobility at faculties in different countries, faculty programs had to be equalized, i.e. averaged. Such study format with its principles, and mostly due to the need for graduates to be good in practice, has led to the disappearance of the philosophy of economy within the education of economists. However, contemporary economic problems demand economic philosophers, because only they can solve the emerging problems in the economy at the level of society as a whole.

GDJE JE NESTALA FILOZOFIJA EKONOMIJE?

U srednjem je vijeku nagli porast broja stanovnika doveo do potrebe da se proizvodnja poveća po obujmu. To je dovelo do toga da znanost »izađe« iz crkvenih krugova. Nastali su fakulteti koji su se razlikovali po količini znanja koje imaju i po istaknutim znanstvenicima. To je trajalo sve do osamdesetih godina prošloga stoljeća, kada su borbe ekonomskih prostora dovele do toga da pojedini fakulteti uđu u tzv. *bolonjski oblik* studiranja. Zbog potrebe kretanja studenata po fakultetima u različitim zemljama programi fakulteta morali su se izjednačiti, tj. uprosječiti. Taj oblik studiranja svojim principima, a najviše potrebom da završeni studenti budu dobri u praksi, doveo je do toga da potpuno nestane filozofija ekonomije u obrazovanju ekonomista. Međutim, suvremeni ekonomski problemi upravo nalažu da nam trebaju ekonomski filozofi jer samo oni mogu riješiti novonastale probleme u gospodarstvu i, s tim u vezi, na nivou cijelog društva.

Izlaganja u sekcijama / Section papers

SEAD ALIĆ

*Sveučilište Sjever, Koprivnica, Hrvatska /
University North, Koprivnica, Croatia*

TERORIZAM EKONOMIJE I TOTALITARIZAM NESLOBODE

Tekst želi propitati može li se u današnje vrijeme govoriti o 'legalnom' i 'nelegalnom' terorizmu, odnosno koliko je siromašenje pa i ubijanje ljudi diljem svijeta (u okvirima nepravednih i/ili nametnutih zakona) oblik terorizma koji je uporniji i opasniji od terorizma pojedinaca i grupa (nerijetko i financiranih i poticanih upravo od onih koji se zaklinju u borbu protiv terorizma). Je li demokracija dovoljno snažan izgovor za različite oblike državnog terorizma? Da li se profit razotkrio kao najveći svjetski inicijator nesreća i podjela u svijetu? Je li 'Božja država' na Zemlji postala maska za represivne aparate korporacijskih, pravnih, političkih, policijskih pa i religijskih stega? Tekst želi pokazati nezrelost filozofije koja ne uspijeva nametnuti pitanja ljudske emancipacije, sreće, uljuđenog života, realiziranja stvaralačkih potencijala... Nameće se pitanje: je li filozofija ostala iza svjetske pozornice upravo zato što je podilazila onoj vrsti mišljenja koje je gradilo totalitarizam neslobode?

THE TERROR OF ECONOMY AND THE TOTALITARIANISM OF ILLIBERTY

The text seeks to find out whether it is possible to speak of 'legal' and 'illegal' terrorism at the present time, i.e. determine to what extent the impoverishment and killing of people all over the world (within the framework of unfair and/or enforced laws) are forms of terrorism, more persistent and more dangerous than the terrorism of certain groups and individuals (often funded and encouraged by the very people who swear their allegiance to the war on terror). Is democracy powerful enough of an excuse for the various forms of state terrorism? Has profit been revealed to be the world's largest initiator of misfortune and divisions? Has the State of God on Earth become a mask for the repressive apparatus of corporate, legal, political, police and even religious restraints? The text seeks to highlight the immaturity of philosophy which fails

to impose the questions of human emancipation, happiness, cultured living, realisation of creative potentials, and so on. This begs the question, has philosophy remained behind the curtain of the world stage precisely because of its subjection to the kinds of opinions that have built up the totalitarianism of illiberty?

BLAŽENKA BAČLIJA SUŠIĆ

*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Teacher Education, Zagreb, Croatia*

DJEČJE GLAZBENO STVARALAŠTVO – STVARALAČKI I ANTIKOMERCIJALNI ASPEKTI

S obzirom na istaknuti značaj i važnost kreativnosti koja se danas traži u svim područjima, ne samo u umjetničkom, cilj je ovoga rada ukazati na značaj provođenja glazbeno-stvaralačkih aktivnosti od djetetove rane i predškolske dobi. Poticanjem djetetova spontanog glazbenog izraza ono aktivno stvara i doživljava glazbu, pri čemu dolazi do samoaktualizacije i stvaranja optimalnih, vrhunskih te posebnih estetskih iskustava pojedinca, koja pridonose razvoju njegove kreativnosti, senzibiliteta i estetskih vrijednosti. Spontanim i slobodnim izražavanjem i stvaranjem dijete izrasta u kreatora, stvaratelja, inicijatora novog, originalnog i drugačijeg proizvoda kojemu je upravo usmjerena ekonomija 21. stoljeća. Značaj glazbeno-stvaralačkih aktivnosti te brojne dobrobiti glazbe u djetetovu cjelovitom razvoju sve se više ističu radi realizacije većih ekonomskih i društvenih postignuća. Nasuprot komercijalnom aspektu, u radu se želi ukazati na značaj samog glazbeno-stvaralačkog procesa koji je, umjesto na rezultat stvaranja, usmjeren na sam stvaralački čin koji razvija djetetovu spontanost i slobodu glazbenog izraza. Uz razvoj estetskih vrijednosti, koje se u suvremenom društvu sve više zapostavljaju, ističe se dječje glazbeno stvaralaštvo koje je, u konačnici, samo sebi svrhom.

CHILDREN'S MUSIC CREATION – CREATIVE AND ANTI-COMMERCIAL ASPECTS

Considering the great significance and importance of creativity that is being sought today in all areas, not only in the artistic one, the aim of this paper is to point to the importance of performing musical-creative activities from the

child's early and pre-school age. By encouraging children's spontaneous musical expression, the child expresses and creates an active music experience that contributes to the development of self-actualization and creation of optimal and peak experiences as well as special aesthetic experience of the individual that contribute to the development of his creativity, sensitivity and aesthetic values. Through spontaneous and free expression and creation, the child grows into a maker, creator, initiator of a new, original and different product which is precisely focused on the economy of the 21st century. The significance of musical-creative activities and the numerous benefits of music in the child's holistic development are increasingly emphasized for the realization of greater economic and social achievements. Contrary to the mentioned commercial aspect, the paper attempts to point to the significance of the creative music process which is directed towards the result of creation that develops the child's spontaneity and freedom of creative expression. Along with the development of aesthetic values that are increasingly neglected in the contemporary society, children's musical creation, that is eventually a purpose in itself, is emphasized.

EVA BAHOVEC

*Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenia*

IS GENDER A USEFUL CATEGORY OF MARXIST ANALYSIS?

One of the most influential paradigms of relating economy to philosophy was that of Marx and Engels. Marx has introduced a "materialist turnover" of Hegel's idealism by introducing basic categories of political economy and using "material production" as a new starting point, including slavery, the feudal order, capitalist mode of production, etc. However, as Engels pointed out, apart from "production of things" there is another point of view which should be taken into consideration: "production of people". The paper focuses on the analysis of the difference between two modes of productions, relating Engels's analysis of prehistoric mode of production to contemporary feminist theory and its critique of Marxism. In this context, women's reproductive labour is analysed through Beauvoir's analysis of Lévi-Strauss's elementary structures of kinship. The conclusion is made that 'sex' and 'gender' are useful categories

of Marxist analysis and that 'sexual division of labour' could bring about an answer to women's exploitation in domestic work, child-rearing, and reproduction in contemporary society.

JE LI ROD KORISNA KATEGORIJA U MARKSISTIČKOJ ANALIZI?

Jedna od najutjecajnijih paradigmi povezivanja ekonomije s filozofijom bila je ona Marxova i Engelsova. Marx je izvršio »materijalistički obrat« Hegeleova idealizma uvođenjem temeljnih kategorija političke ekonomije i korištenjem »materijalne proizvodnje« kao novog polazišta, uključujući robovlasništvo, feudalni poredak, kapitalistički način proizvodnje itd. No, kako je Engels pokazao, pored »proizvodnje stvari« postoji i drugo gledište koje treba uzeti u obzir, a to je »proizvodnja ljudi«. Ovo se izlaganje fokusira na analizu razlike između ova dva načina proizvodnje, povezujući Engelsovu analizu prahistorijskog načina proizvodnje sa suvremenom feminističkom teorijom i njezinom kritikom marksizma. U tom se kontekstu ženski reproduktivni rad analizira uz pomoć Beauvoirine analize Lévi-Straussovih elementarnih struktura srodstva. Zaključuje se da su 'spol' i 'rod' korisne kategorije u marksističkoj analizi i da bi 'spolna podjela rada' mogla dovesti do odgovora na pitanje o eksploataciji žena u kućnome radu, odgajanju djece i reprodukciji suvremenoga društva.

KATJA BAKIJA

*Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska /
University of Dubrovnik, Croatia*

DUBROVNIK KAO GRAD MARINA DRŽIĆA

Kultura i kulturna baština svakako mogu biti generator gospodarskog razvoja u kojem ključnu ulogu ima marketing. Kultura se ne može razvijati bez snažne ekonomije, a Dubrovnik godinama bilježi sjajne ekonomske učinke temeljene na kulturnom turizmu i bogatoj baštini. Kroz kulturna događanja Dubrovnik njeguje i gradi svoj identitet te otvara mogućnosti za nova radna mjesta. Činjenica je da se jedna od najdugovječnijih kulturnih manifestacija, *Dubrovačke ljetne igre*, desetljećima odvija u srcu turističke sezone i značajno doprinosi njejoj uspješnosti i prepoznatljivosti Dubrovnika na turističkoj,

ali i kulturnoj karti Europe. Od 1950. do danas samo su se uprizorenja djela velikog dubrovačkog i hrvatskog komediografa Marina Držića, kroz trideset i jednu premijeru i dvadeset i tri gostujuće predstave, odigrale na dvadeset otvorenih gradskih scenskih prostora pred mnogobrojnom domaćom i stranom publikom.

DUBROVNIK, THE CITY OF MARIN DRŽIĆ

Culture and cultural heritage can certainly be a generator of economic development in which marketing plays a key role. Culture cannot be developed without a strong economy, and Dubrovnik has been achieving great economic performance based on cultural tourism and rich cultural heritage. Dubrovnik nurtures and builds its identity through cultural events thus opening up opportunities for new jobs. The fact is that one of the longest cultural manifestations, *Dubrovnik Summer Festival*, has been taking place for decades in the heart of the summer high season and thus considerably contributing to the success and recognition of Dubrovnik on the tourist and cultural map of Europe. There have been 31 premieres and 23 guest performances of the great Dubrovnik and Croatian comedy writer Marin Držić performed at 20 different open city scenes in front of numerous domestic and foreign audiences since 1950.

IVAN BEKAVAC BASIĆ

Zagreb, Hrvatska /
Zagreb, Croatia

JE LI LJUDSKO BIĆE *HOMO OECONOMICUS*?

Granice racionalnosti i društvena priroda ekonomskih ponašanja

Naslov ovoga izlaganja u stvari je naslov trinaestog poglavlja iz knjige *Jacques Génèreux objašnjava ekonomiju svima (Jacques Génèreux explique l'économie à tout le monde, 2014.)*, francuskog sveučilišnog profesora, ekonomista i političara, rođenog 1956. godine. U ovom izlaganju problematizirat ću teze Jacquesa Génèreuxa kao i autora koje on navodi i interpretira s pozicije svojih osobnih uvida o prirodi čovjeka.

IS THE HUMAN BEING A *HOMO OECOMICUS*?

Boundaries of Rationality and the Societal Nature of Economic Behaviour

The title of this presentation is in fact the title of the thirteenth chapter from the book *Jacques Généreux Explains the Economy to Everyone* (*Jacques Généreux explique l'économie à tout le monde*, 2014), written by the French university professor, economist, and politician, born in 1956. In this presentation I will discuss the theses of Jacques Généreux, as well as those of the authors he quotes and interprets from the position of his personal insights into the nature of man.

ĐURO BENIĆ, MARIJA BENIĆ PENAVAL

Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska / Department of Economics and Business Economics, University of Dubrovnik, Croatia

EKONOMSKA MISAO U DJELIMA ISLAMSKIH FILOZOFA U SREDNJEM VIJEKU

U radu se istražuju i analiziraju doprinosi ekonomskoj misli u djelima čuvenih srednjovjekovnih islamskih filozofa Al-Farabija, Al-Gazalija i Ibn Halduna. Iako u tim djelima nema sustavne ekonomske misli niti izgrađenog općeg sustava ekonomske analize, u njima se mogu naći razmišljanja o pojedinim ekonomskim pojavama i gospodarskim problemima te njihova objašnjenja. Kao takva, ona pobijaju tezu J. A. Schumpetera o jazu dugom pet stoljeća, od grčko-rimskog svijeta i ranog kršćanstva do epohe Tome Akvinskog, u kojem nije bilo pokušaja ekonomskog rezoniranja kojega bi trebalo spomenuti. U djelima niza islamskih mislilaca, od Abu Jusufa u osmom stoljeću do Ibn Halduna u četrnaestom stoljeću, postoje značajni doprinosi povijesti ekonomske misli pa su nezaobilazan izvor u izučavanju povijesti ekonomske misli.

ECONOMIC THOUGHT IN WORKS OF MEDIEVAL ISLAMIC PHILOSOPHERS

This paper investigates contributions of renowned medieval Islamic philosophers Al-Farabi, Al-Ghazali and Ibn Khaldun to the economic thought. Although their work does not provide systematic line of economic thought or

established general framework for economic analysis, reflections on particular economic phenomena and problems are addressed. As such, their contributions stand in contrast with the Schumpeterian thesis of the five centuries long absence of noteworthy contributions within economics that took place from the end of the Greek-Roman era and early Christianity period to Thomas Aquinas. Work of numerous Islamic scholars, from Abu Yusuf in the 8th century to Ibn Khaldun in the 14th century, yielded valuable contributions to the history of economic thought, which makes them a highly relevant source in the research on the history of economic thought.

ISUF BERISHA

*Riinvest College, Prishtina, Kosovo /
Koledž »Riinvest«, Priština, Kosovo*

IDENTITY AS OPTIMAL ECONOMIZING OF RELATIONS WITH THE OTHER(S)

Relations with the other(s) are the basis for any identity formation or transformation. This applies to all types of identity. Indeed, even the most intimate monologue of the subject of personal identity is essentially a socially mediated dialogue with the other(s). Social subjects or entities engage in relations with the other(s) to achieve certain goals. Before any anticipated relation with the other(s) and/or during that relation, all social entities permanently carry out a rational or economical re/organization of all their sources, capacities, moments of identification, in order to better realize their projections in these relations. The optimal resultant of this rational, economical organization of the social entity for relations with the other(s) is the identity of that social subject or entity.

IDENTITET KAO OPTIMALNO EKONOMIZIRANJE ODNOSA S DRUGIM(A)

Odnosi s drugim(a) osnova su za svako formiranje ili transformiranje identiteta. Ovo važi za sve tipove identiteta. Zaista, i najintimniji monolog subjekta personalnog identiteta suštinski je društveno posredovani dijalog s drugim(a). Društveni subjekti ili entiteti ulaze u odnose s drugim(a) da bi postigli određene ciljeve. Svi društveni entiteti prije svakog anticipiranog odnosa s drugim(a)

i/ili tijekom tog odnosa permanentno vrše racionalno ili ekonomično re/organiziranje svih svojih izvora, kapaciteta, momenata identificiranja, kako bi što bolje realizirali svoje projekcije u tim odnosima. Optimalna rezultanta ovog racionalnog, ekonomičnog organiziranja društvenog entiteta za odnose s drugim(a) jest identitet tog socijalnog subjekta ili entiteta.

IVA BRČIĆ

Association "The Happiest Baby Croatia", Zagreb, Croatia /

Udruga »Najsretnija beba Hrvatska«, Zagreb, Hrvatska

EFFECTS OF MARKETING ON POTENTIAL BUYER'S THINKING AND BEHAVIOUR FROM CHILDHOOD TO ADULTHOOD

The development of communication starts before the birth and continues through childhood and adolescence. A child's brain works differently than an adult's and that is why children communicate and perceive information differently than them. This presentation will show which techniques are used in advertising to appeal to different viewers, how children and adults perceive commercials, and how they affect their behaviour and the way of thinking.

UTJECAJ MARKETINGA NA RAZMIŠLJANJE I PONAŠANJE POTENCIJALNOG KUPCA OD DJETINJSTVA DO ODRASLE DOBI

Razvoj komunikacije započinje prije rođenja i nastavlja se kroz djetinjstvo i adolescenciju. Dječji mozak funkcionira drugačije nego onaj odrasle osobe i to je razlog zašto djeca komuniciraju i percipiraju informacije različito od odraslih. Kroz predavanje će se prikazati koje se tehnike koriste u oglašavanju kako bi bilo privlačno različitim gledateljima, kako djeca i odrasli razumijevaju reklame i kako one utječu na njihovo ponašanje i način razmišljanja.

IVANA BULJAN

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

THE ECONOMIC THOUGHT OF CLASSICAL CHINESE THINKER SHANG YANG

This presentation analyses the economic thought of Chinese statesman and philosopher Shang Yang (390–338 BCE), whose teachings are expounded in *The Book of Lord Shang* (*Shāng jūn shū*). Shang Yang was a representative of the Legalist school, one of the schools of thought that fought for predominance during the Warring States period of Chinese history (476–221 BCE). Chinese tradition portrays Shang Yang as proposing brutal methods of leadership. He emphasised authoritarian rule and the importance of the law, especially draconian punishments. Aside from being a social and political philosopher, Shang Yang also dealt in economic topics. This presentation deals in the basic presuppositions, principles, and metaphors of Shang Yang's economic thought, with a focus on the influence of his social and political philosophy on his economic theory.

EKONOMSKA MISAO KLASIČNOG KINESKOG MISLITELJA SHANG YANGA

Ovi izlaganje analizira ekonomsku misao kineskog državnika i filozofa Shang Yanga (390.–338. pr. n. e.) čiji je nauk izložen u djelu *Knjiga Gospodara Shanga* (*Shāng jūn shū*). Shang Yang je bio predstavnik legalističke škole mišljenja, jedne od škole mišljenja koja se borila za prevlast u razdoblju Zaraćenih država (476.–221. pr. n. e.). U kineskoj je tradiciji Shang Yang portretiran kao zagovaratelj brutalnih metoda vladanja. Naglašavao je autoritarnu vladavinu te važnost zakona, osobito provođenje drakonskih kazni. Osim što je Shang Yang bio socijalno-politički filozof, bavio se i ekonomskim temama. Ovo izlaganje tematizira temeljne postavke, principe i metafore Shang Yangove ekonomske misli, fokusirajući se na utjecaj socijalno-političke filozofije na njegovu ekonomsku teoriju.

IGOR ČATIĆ

*Fakultet strojarstva i brodogradnje, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture, University of Zagreb,
Croatia*

EKONOMIČNOST KIBER-FIZIČKIH SUSTAVA

Valja razlikovati dva osnovna tipa sustava: kiber-fizički sustav i informacijski sustav. U ovom desetljeću pojavila se ideja o četvrtoj industrijskoj revoluciji koja je proglašena i uz snažnu političku podršku novim njemačkim izvoznim proizvodom. Pritom se najčešće rabi naziv *Industrija 4.0*. Osnovna je ideja proizvoditi brže i jeftinije, uz izrazitu ekonomsku naglašenost koncepta. Najčešće se nedovoljno tumači što je smisao četvrte industrijske revolucije koja se odnosi isključivo na kibernetičko-fizičke sustave i samo takvi sustavi mogu sadržavati oznaku *4.0*. Produbljena analiza pokazuje da je osnova kiber-fizičkog sustava postojanje temeljnih proizvodnih funkcija. Takvo shvaćanje koncepta omogućuje proširenje i na druga područja, npr. *Medicina 4.0* kao zajednički naziv za *Kirurgiju 4.0*, *Stomatologiju 4.0* i *Aditivnu proizvodnju 4.0* za potrebe medicine.

THE ECONOMY OF CYBER-PHYSICAL SYSTEMS

We should distinguish between two basic types of systems: the cyber-physical system and the information system. In this decade emerged the idea of the fourth industrial revolution which is proclaimed and with strong political support for the new German export products. In most cases, the working title is *Industry 4.0*. The basic idea is to produce faster and cheaper, with a distinct economic emphasis of the concept. The meaning of the fourth industrial revolution is most often inadequately interpreted, the revolution which relates solely to the cybernetic-physical systems and only such systems may contain label *4.0*. A deeper analysis shows that the basis of cyber-physical systems is the existence of basic production functions. Such an understanding of the concept allows an expansion to other areas, for example: *Medicine 4.0* as the common name for *Surgery 4.0*, *Dentistry 4.0* and *Additive production 4.0* for the needs of medicine.

BERISLAV ČOVIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

GOSPODARSTVO IZ ODGOVORNOSTI – JEDAN FILOZOFSKO-KRITIČKI PRISTUP

U radu se nastoji ukazati, iz jednog filozofsko-kritičkog pristupa, na sve veći porast neodgovornog ponašanja u svjetskom gospodarstvu. Polazna je premisa ovoga rada činjenica sve većeg i ubrzanijeg visokotehnološkog napretka zahvaljujući kojem čovjek postaje sve više sredstvom različitih manipulacija, izrabljivanja i podređivanja kapitalu i dobiti, pri čemu se ne preže niti od neodgovornog ponašanja, izrabljivanja najsiromašnijih i izrabljivanja djece – sve je podređeno profitu i zgrtanju novca. Kao svjedocima tog razarajućeg visokotehnološkog razvoja – u kojem čovjek gubi ravnotežu i svoje vrijednosne temelje, jer svojim nepromišljenim postupcima vodi rat protiv sebe samoga, zbog čega mu ozbiljno prijeti nestanak – nameće nam se važna uloga kvalitetnog obrazovanja kao jednog od pokretača svih, ne samo gospodarskih nego i društvenih promjena. Slijedom toga nužno je promišljati jedan drugačiji pristup svjetskom gospodarstvu, kao i drugačiji gospodarski model koji će (dugoročno) svoje polazište imati u odgovornom djelovanju svakog pojedinca, ali i zajednice. Ovim istraživanjem želimo ukazati na potrebu promišljanja jednog socijalno-tržišnog gospodarstva koje će prvenstveno biti u službi čovjeka. Smatramo nužnim promišljati, nasuprot ekonomskom imperijalizmu, odgovorno tržišno gospodarstvo koje će čovjeku poboljšati uvjete života, pomoći mu da smanji glad, siromaštvo, ratove, bolesti, te da postigne standarde i uvjete života. To je socijalno-tržišno gospodarstvo iz odgovornosti, koje nije samo sebi svrhom i u kojem smo pozvani zalagati se za globalne vrijednosti, za dobro čovjeka.

RESPONSIBILITY-BASED ECONOMY – A PHILOSOPHICAL-CRITICAL APPROACH

This paper attempts to point, from a philosophical-critical approach, to an ever-increasing irresponsible behaviour in the world economy. It is becoming difficult to ignore the fact of a growing and accelerated high-tech progress in which man becomes the means of manipulating, exploiting, and subverting to capital and profit, which includes an irresponsible behaviour, and the exploi-

tation of the poorest as well as children. Everything is subordinated to profit and money-making. As witnesses to this devastating high-tech development in which man loses his balance and his valuable foundations because of his misguided conduct, leading the war against himself and where he is seriously threatened by disappearance, we are faced with an important role of high-quality education as one of the drivers of all, not just economic, but also social changes. Consequently, it is necessary to consider a different approach to the world economy as well as a different economic model that will (long term) have its starting point in the responsible work of each individual, but also the community. With this research, we want to point out the need to think about a social market economy that will primarily be in the service of man. We consider it imperative to think, in contrast to the economic imperialism, a responsible market economy that will improve the living conditions of a person, and help him to reduce hunger, poverty, wars, diseases, and to improve standards and living conditions. It is a social market economy of responsibility, which is not just a purpose in itself, and in which we are called to strive for global values, for the good of man.

BORISLAV DADIĆ

*Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Philosophy, University of Zadar, Croatia*

NEKE EKONOMSKE TEME U FILOZOFIJI TOME AKVINSKOGA

Neupitna je važnost ekonomije za održavanje i razvoj ljudskoga društva, ali nedavna ekonomska kriza podsjeća nas na stalnu obvezu da filozofski reflektiramo o biti ekonomije, o njezinoj ulozi u životu čovjeka, te o tome kakva nam ekonomija treba za dobar i sretan život. U našem ćemo izlaganju analizirati pojedine ekonomske teme koje su obrađene u filozofskoj misli Tome Akvinskoga u perspektivi njegove antropologije i etike. Tako ćemo kritički prosuđivati o smislu bogatstva, o privatnom vlasništvu i razmjeni dobara, vrijednosti i novcu, o pravednoj cijeni i potrebitosti (*indigentia*) kao mjeri vrijednosti i regulatoru tržišta, te o lihvi i krađi. Sve ovo s nakanom da vidimo u kojoj nam mjeri Tomina misao može biti inspiracija za nove alternative aktualnom *mainstreamu* u ekonomiji. U zaključnom ćemo promišljanju istaknuti potrebu ostvarenja jedne slobodne ekonomije za slobodnu ljudsku

osobu, čije prve tragove možemo pronaći kod nekih suvremenih personalista. Pokazat ćemo da Tomina metafizička misao može biti izvrstan teorijski temelj za takova promišljanja.

SOME ECONOMIC TOPICS IN THE PHILOSOPHY OF THOMAS AQUINAS

There is a doubtless importance of the economy for the maintenance and development of the human community, but the recent economic crisis reminds us of the constant duty to philosophically reflect essence of the economy, its role in human life and what kind of economy we need for a good and happy life. In our presentation, we will analyze some of the economic topics that have been studied within the philosophical thought of Thomas Aquinas in the perspective of his anthropology and ethics. We will also critically evaluate the meaning of wealth, private ownership and exchange of goods, value and money, fair prices and indigence as a measure of value and market regulator, as well as usury and theft. All of the aforementioned will be evaluated with the intent to see if Thomas's thought can be the inspiration for new alternative economics mainstreams and in which degree. In conclusion, we will emphasize the need to create a free economy for a free person, whose first traces can be found in some contemporary personalists. We will show that Thomas's metaphysical thought could be an excellent theoretical basis for such thinking.

ANELI DRAGOJEVIĆ MIJATOVIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

PROTEKCIONIZAM ILI SLOBODNA TRGOVINA **Aktualnost Zatvorene trgovačke države Johanna Gottlieba Fichtea**

U svom djelu *Zatvorena trgovačka država* iz 1800. godine njemački filozof Johann Gottlieb Fichte zagovara ekonomsku autarkiju kao radikalni oblik protekcionizma, dok 1840. njemačko-američki ekonomist Friedrich List izdaje »bibliju protekcionizma«, djelo *Nacionalni sustav političke ekonomije*, u kojem se suprotstavlja učenju Adama Smitha o važnosti slobodne trgovine i međunarodne razmjene. Pitanje otvorene ili zatvorene privrede iznimno je aktualno, s obzirom na to da su globalizacijski procesi rezultirali rastućim ne-

jednakostima i drugim anomalijama te se, kao reakcija, ponovno javljaju, ako su ikad i nestale, snažne protekcionističke prakse. U izlaganju će se pokušati odgovoriti na pitanje je li globalni kapitalizam nužno suprotstavljen ekonomskom nacionalizmu te koju poziciju u toj opreci danas zauzimaju lijeve i desne političke opcije. Naime, umjesto oznaka 'lijeva' ili 'desna', sve češće čujemo da je neka stranka 'sistemska' ili 'prosvjedna' ('anti-sistemska'), pri čemu se tzv. sistemskima predbacuje da žele zadržati *status quo* u provođenju neoliberalne agende, dok prosvjedne često klize u populizme i nacionalizme.

PROTECTIONISM OR FREE TRADE

Topicality of Johann Gottlieb Fichte's *Closed Commercial State*

Johann Gottlieb Fichte in his work *The Closed Commercial State* (1800) argued for economic autarky as an extreme form of protectionism. German-American economist Friedrich List published in 1840 *The National System of Political Economy* which is considered as a "Bible of protectionism". List was the opponent of Adam Smith's theses on the importance of free trade and international market. The question of open or closed economy is extremely topical in the globalized world, which is determined by a growing inequality and other social and political anomalies. Protectionism is imposed as a possible response to the discontents of globalization. The presentation attempts to answer if there is a link between global capitalism and economic nationalism, and how the left and right political parties are related to that possible link. Recently, in the days of political dissatisfaction, the alternative between 'left' and 'right' positions is replaced by the opposition between 'system' and 'anti-system' or 'protest' parties. While system parties are criticized for maintaining a *status quo* of neoliberal agenda, protest parties slide into nationalism and populism.

JULIJA ERHARDT

*Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia /
Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

NEUROMARKETING

Marketing is a powerful tool that permeates all spheres of life, shaping the interests and values of humans. The beginning of the millennium gives marketing powerful new allies, which enable it to gain insight into consumer be-

haviour and decision-making in a completely new way. It is mediated through achievements in neuroscience and technology, particularly in brain imaging techniques (fMRIs, PETs). This creates a new area of *neuromarketing*, whose growth is as fast as it is controversial. Neuroscience and Neurotechnology enable the possibility of predicting, influencing and controlling human behaviour. Although researching consumer behaviour/decision-making is not a new concept, it becomes ethically questionable when that research is conducted in such a way that jeopardizes the autonomy and privacy of the subject. This power of prediction, influence, and control with the purpose of initiating and encouraging purchases for the benefit of a company or corporation and often against genuine customer needs, calls for a discussion on whether, when and how society should intervene and regulate the use of neuroscience for marketing purposes.

NEUROMARKETING

Marketing je moćan alat u oblikovanju interesa i vrijednosti čovjeka današnjice, koji prožima sve sfere življenja. Početkom milenija, koristeći dostignuća neuroznanosti i tehnologije, osobito tehnike slikovnog prikaza mozga (fMRI, PET), marketing dobiva saveznika koji mu omogućava da na potpuno novi način stekne uvid u ponašanja i donošenja odluka potrošača/kupaca. Time se stvara novo područje – *neuromarketing* – čiji je rast koliko brz toliko i kontroverzan. Neuroznanost i neurotehnologija nude mogućnost predviđanja, utjecanja i kontroliranja ljudskog ponašanja. Iako istraživanje ponašanja i donošenja odluka potrošača/kupaca nije nov koncept, postaje upitan kada se to istraživanje provodi na način da zadire u autonomiju i privatnost subjekta. Ovo predviđanje, utjecanje i kontroliranje sa svrhom iniciranja i poticanja na kupnju radi profita firme ili korporacije, a često protiv istinskih potreba kupaca, poziva na raspravu o tome da li bi, te kada i kako, društvo trebalo intervenirati i regulirati korištenje neuroznanosti u svrhu marketinga.

PETAR FILIPIĆ¹, NENAD STARC²

¹*Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska /
Faculty of Economics, University of Split, Croatia*

²*Ekonomski institut u Zagrebu, Hrvatska /
Institute of Economics in Zagreb, Croatia*

FILOZOFIJA, EKONOMIJA, GLOBALIZACIJA – TEZE O PARADIGMATSKOJ NEDOVRSHENOSTI

Pogled iz ekonomije u filozofiju je čeznutljiv. Filozofija je starija, prepuna škola i kapitalnih djela, a ekonomskih teorija ima tek toliko da ih se može nabrojati na prste jedne ruke. Tu je i filozofija ekonomije koja, barem u nas, ne dopire do ekonomskih fakulteta. Mnogi misle da u ekonomiji i nema znanosti *per se* te da amalgamacija ekonomskih teorija u jednu glavnu vjerojatno nije moguća. A opet, od početka (ipak) znanstvene ekonomije očevi su joj filozofi. Je li problem u odsustvu filozofskih promišljanja na koja bi se mogla nasloniti ekonomska teorija našeg vremena? Unutarnje veze filozofije i posebnih znanosti su, naime, pokidane. Kreću li se filozofija i ekonomija sličnim putanjama, ali sa zaostatkom od $\pi/2$? Jedna gore, druga dolje. Ono što se filozofski odmah može i treba staviti na stol, kada je ekonomija u pitanju, udarnički je rad na kritici neoliberalne ekonomije uz važnu napomenu da nam umjesto univerzalnog intelektualca treba momčad u kojoj su ekonomisti ravnopravni igrači. Uz to, teško je ne prihvatiti novu bioetičku paradigmu, koja postavlja biocentrički model i uvjerljivo upozorava da je u pitanju Planet. Obnavljamo li 11. tezu o Feuerbachu?

PHILOSOPHY, ECONOMICS, GLOBALIZATION – THESES ON AN INCOMPLETE PARADIGM

An economic view into philosophy is full of desire. Philosophy is older and burdened with many schools whereas economic theories can be counted on one hand. As for the philosophy of economics, it has not reached our departments of economics yet. Quite a few think there is not much of a science in economics and that the amalgamation of economic theories into one is not possible. And, then again, since the beginning of scientific (after all) economics, its fathers have been philosophers. Does the lack of philosophic insights that economics of our time should rely upon appear as a problem? Inner ties between philosophy and other disciplines are ruptured, and philosophy and economics seem to be taking the same path but with a delay of $\pi/2$? One is

up, the other down. What philosophy can and should put on the agenda when economics is in question is hard work on the critique of neoliberal economics, with an important remark that instead of the universal intellectual, we need a team in which economists play an equal role. Besides, it is not easy to disregard the new bioethics paradigm which puts forward a biocentric model and convincingly forewarns that the planet is in question. Are we reviving the 11th thesis on Feuerbach?

PREDRAG FINCI

*London, Ujedinjeno Kraljevstvo /
London, United Kingdom*

O BAZI I NADGRADNJI

Kritički pristup

Osnovno pitanje ovog rada je pitanje odnosa baze i nadgradnje, odnosno pitanje međuzavisnosti materijalnog bogatstva i umjetničke produkcije. U kojoj mjeri »ekonomska baza« određuje našu »nadgradnju«? Je li ekonomski moment postao presudni moment u vrednovanju umjetničke produkcije i da li je uopće moguće izmirenje između onoga što Marx naziva 'bazom' i 'nadgradnjom'? Ili je to još jedna potvrda narasle duhovne krize našeg doba.

ON BASE AND SUPERSTRUCTURE

A Critical Approach

The basic question of this paper is the question of the relationship between the base and the superstructure, i.e. the question of the interdependence of material wealth and artistic production. To what extent does the "economic base" determine our "superstructure"? Has the economic factor become the crucial factor in evaluating artistic production and is it even possible to reconcile what Marx called 'the base' and 'the superstructure'? Or is it another confirmation of the grown spiritual crisis of our time?

MICHAEL GEORGE

*Religious Studies Department, St. Thomas University, Fredericton, Canada /
Odjel za religijske studije, Sveučilište sv. Tome, Fredericton, Kanada*

THE DISTORTION OF VALUE

The Economy and Ethical Reductionism

While the economy plays a necessary role in the function and maintenance of social value, and the delivery of vital goods, contemporary society suffers systematic distortion inasmuch as monetary value has become the default, or normative, standard for all aspects of human existence. This reduction of value seriously affects the possibilities of all human development, inasmuch as those projects that promote growth and development are evaluated primarily in terms of economic potential. Further, the dysfunctional understandings of economics continue to support political and social ideologies that encourage economic benefits at the expense of human lives. The lack of a historical perspective that this reductive perspective creates negatively affects the abilities of people to recognize necessary and constitutional values that would enable all persons to make deliberate and meaningful choices with their lives, choices that are required if society is interested in promoting cultural and transcendent values, precisely those choices which make meaning the focus of human endeavour.

DISTORZIJA VRIJEDNOSTI

Ekonomija i etički redukcionizam

Dok ekonomija igra nužnu ulogu u funkcioniranju i održavanju socijalne vrijednosti te u opskrbi životnim potrepštinama, suvremeno društvo pati od sistemske distorzije utoliko što je monetarna vrijednost postala zadani ili normativni standard za sve aspekte ljudske egzistencije. Ovo reduciranje vrijednosti ozbiljno utječe na mogućnosti ljudskog razvoja u cjelini jer se ti projekti koji promiču rast i razvoj vrednuju prvenstveno s obzirom na ekonomski potencijal. Osim toga, disfunkcionalno shvaćanje ekonomije i dalje podržava one političke i društvene ideologije koje potiču ekonomsku korist nauštrb ljudskih života. Manjak povijesne perspektive koji stvara ova redukcionistička perspektiva negativno utječe na sposobnost ljudi da prepoznaju nužne i konstitutivne vrijednosti koje bi omogućile svim osobama da donose promišljene i smislene odluke o svojim životima, da prave izbore koji su poželjni ako je društvo zainteresirano za promicanje kulturnih i transcendentnih vrijednosti, upravo one izbore koji smisao čine središtem ljudskih nastojanja.

VLADIMIR GVOZDEN

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija /
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia*

INTERAKTIVNA ROBNA PETLJA

Izlaganje razvija u drugačijem kontekstu koncept »efekta petlje« Iana Hackinga, koji se odnosi na načine razumijevanja načina na koji forme diskursa postaju dio života običnih ljudi i na koji one, postajući rasprostranjene, postaju dijelom strukture institucija. Petlja utječe na ljude koji su klasificirani pomoću nje i barem neki od njih mijenjaju svoje ponašanje u skladu s načinom na koji su klasificirani; klasificirana osoba traži novi opis i potom ljudi mijenjaju samu klasifikaciju ili utječu na nju. Nije lako prihvatiti određenje robe kao prodajnog predmeta koji zadovoljava želje i potrebe. Postoji tu nešto više. Ovaj će rad biti pokušaj da se dočaraju brojne međusobno isprepletene dimenzije i akteri robne petlje (»zakoni« tržišta, država, policija, znanost, vlasništvo, rad, potrošnja, strah, kultura, ideologije...), koji u isti mah omogućuju i uskraćuju mogućnost promjene. Čini se da složenost robne petlje ne pogađa moralistička kritika njenih pojedinih aspekata, tako da je potreban novi rječnik i novi pristup.

THE INTERACTIVE COMMODITY-LOOP

The article expands in a different context Ian Hacking's concept of the "looping effect", which develops ways of understanding how forms of discourse have become a part of life of ordinary people, and as they become widespread, a part of the structure of the institution. The loop affects people who are classified by it, and at least some people change their behaviour according to the way they are classified, the classified person searches for a new description, and then people change and affect the classification. It is hard to accept the definition of commodity only as a marketable item that satisfies wants or needs. There is something more. This paper attempts to present the commodity-loop as an interactive classification with many important intertwined dimensions and agents (the "laws" of market, state, police, science, property, work, consumption, fear, culture, ideology...) that at the same time provides and deprives the possibility of change. It seems that the complexity of the commodity-loop prevents moralistic criticism of its aspects and demands a new vocabulary and approach to things.

TIN HORVATINOVIĆ, NORA MUSTAĆ

*Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Economics and Business, University of Zagreb, Croatia*

ASPEKTI RELIGIJE U KONTEKSTU EKONOMSKOG RAZVOJA

Rad se bavi utjecajem religije na ekonomski razvoj zemlje. U tom kontekstu komparirana je konfesionalna pripadnost stanovništva promatranih zemalja te vjerski utjecaj na stupanj gospodarskog razvoja te zemlje. Kao podloga za istraživanje navedene problematike uzeta je doktorska disertacija Mije Mirkovića, koja se između ostaloga bavi i utjecajem religije na gospodarsku zaostalost slavenskih zemalja, te ostali relevantni znanstveni radovi. Nadalje, rad istražuje povratni utjecaj gospodarske razvijenosti na dogmatske aspekte religije te naglašava problematiku utvrđivanja egzaktnog smjera djelovanja između konfesije i gospodarske razvijenosti. U radu se ispituje i promatra Goetheova teza o konstantnom sukobu vjerovanja i nevjerovanja te načini na koje su pojedine razvijene, odnosno nerazvijene zemlje razriješile, odnosno nisu razriješile taj problem. Zaključno, u obzir su uzeta i empirijska istraživanja koja potkrjepljuju navedene teze.

ASPECTS OF RELIGION IN THE CONTEXT OF ECONOMIC DEVELOPMENT

This paper examines the effect of religion on economic development of a group of selected nations. In that way, it compares confessional affiliation of the population and religious influence on economic development of the observed countries. Mijo Mirković's doctoral thesis was taken as a base for this research, the thesis which among other things deals with the religious influence on the lack of economic development of Slavic countries, and other relevant scientific papers. Furthermore, this paper inquires into the effect of economic development on dogmatical aspects of religion and highlights the issues of defining an exact performance direction between confession and economic development. Goethe's treatise about constant struggles between belief and disbelief is also analyzed and observed, as well as the methods used by undeveloped or developed countries to solve this problem. In addition, several empirical studies were taken into consideration which support the given assumptions.

LUKA JANEŠ¹, BERNARD ŠPOLJARIĆ²

¹*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska / University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb, Croatia*

²*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska (student) / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia (student)*

TRŽIŠNA CIJENA BITKA

Ekonanija

Iz naslova izlaganja dalo bi se pogrešno zaključiti da ćemo se semantički oslanjati na ekološku problematiku. Međutim, predmet semantički vrije kroz ekonomsku, financijsku »onaniju« bitka bivstvujućih. Grčki predmetak izveden iz *oikos* (dom) doista je u fokusu iskaza, no namjera nam je razotkriti aporetične momente ovog ekonomskog metafizičkog »doma« koji, ujedno, predstavlja i dominantnu strujevnost odnošenja članova civilizacije. Aporetičnosti doprinosi i određenje gospodarske djelatnosti (pri čemu termin 'gospodarstvo' posebice ukazuje na demiurgičnost, odnosno na ulogu *nousa* koju čovjek kao misleće biće nužno zauzima) u okviru tri temeljna momenta. Dva – *proizvodnja* i *potrošnja* – izražavaju okosnicu *biosa*. Prijepornim smatramo treći moment – *razmjenu*, koja u svojoj posredničkoj sušti ontološki predstavlja tek falsifikaciju bića. Falsifikacija podrazumijeva lišenost proizvođenja pojedinog čovjeka (M. Stirner) i prividnu vezu s bitkom; u razmjenu se bavimo tek heteronomnom razmjenom fragmenata posrednički nastrojenog *telosa* koji ne odgovara biti živućih. Izlaganjem ćemo proširiti i preispitati postavljenu hipotezu te ponuditi odgovore primjerene problemu.

MARKET PRICE OF BEING

Econany

On the basis of the lecture's title, one could falsely conclude that we will be semantically relying on ecological problems. However, the subject semantically seethes through the economic, financial "onany" of beings. Greek prefix developed from *oikos* (home, house) truly is in the focus of this presentation, but our intention is to unravel the aporetic moments of this economic metaphysical "home" which, at the same time, represents the dominant streamness of the entire civilization. Aporia is bolstered by three fundamental moments of economic activity (*nota bene*, in one of the variations of the term economy – e.g. *lordship* – signifies demiurgic activity, that is, the role of *nous* that human beings naturally take upon). Two moments – *production* and *consumption*

– define the axis of *bios*. We find the third moment – *exchange* – to be the problem, as it represents, in its core, nothing but the falsification of being. Falsification includes the lack of individual self-development (M. Stirner), and false relation with Being; in the *exchange* we are merely dealing with the heteronomous commutation of fragments by the intercessioning *telos* that does not correspond to the essence of the living. In this lecture we will investigate and expand upon this thesis, and offer appropriate answers.

MARIO JAŠIĆ¹, MIRELA ČOKIĆ-DŽINIĆ²

¹ *Udruženje »Hranom do zdravlja«, Tuzla, Bosna i Hercegovina / “With Food to Health” Association, Tuzla, Bosnia and Herzegovina*

² *Pravni fakultet, Sveučilište u Tuzli, Bosna i Hercegovina / Faculty of Law, University of Tuzla, Bosnia and Herzegovina*

HARMONIZACIJA INDIREKTNIH POREZA U EUROPSKOJ UNIJI

Europska unija (EU) od prvotnih osnivačkih ugovora nastoji stvoriti tržište bez granica na čijem se području garantira kretanje roba, radnika, usluga i kapitala. Porezni sustavi država članica izrazito su diferentni te je harmonizacija tekla sporo uz brojne probleme. Namjera EU od samog osnutka nije stvoriti unificirani porezni sustav, nego harmonizirati i približiti porezne sustave država članica, a sve u svrhu funkcioniranja zajedničkog tržišta. Usklađivanje indirektnih poreza u EU odnosi se na područje poreza na dodanu vrijednost i trošarina. Iako su postignuti značajni uspjesi te je postignut visok stupanj usklađivanja indirektnih poreza, postoje područja koja nisu harmonizirana, poput određenih poreznih oslobođanja, zbog čega se mogu pojaviti značajni pravni, ekonomski, ali i etički problemi. Cilj je rada obraditi povijesni razvoj, pravnu i ekonomsku osnovu stečevine EU te pravno-etičke i ekonomske probleme s kojima se susretala EU prilikom harmonizacije indirektnih poreza.

HARMONIZATION OF INDIRECT TAXES IN EUROPEAN UNION

The European Union (EU) since the original founding treaties seeks to create a market without borders, in whose territory, the movements of goods, workers, services, and capital are guaranteed. The tax systems of the member states

are highly differentiated and the harmonization has run slowly with numerous problems. The EU's intention, from its origin, is not to create a unified tax system, but to harmonize and bring closer the tax systems of the member states, all for the purpose of functioning of the common market. The harmonization of indirect taxes in the EU refers to the area of value added tax and excise duty. Although significant achievements have been attained and a high degree of harmonization of indirect taxes has been accomplished, there are areas that are not harmonized as certain tax exemptions, which can lead to significant legal, economic, and ethical problems. The aim of the paper is to process the historical development, the legal and economic basis of the EU *acquis*, as well as the legal and ethical and economic problems encountered by the EU in the harmonization of indirect taxes.

MELITA JEROLIMOV

*Selecta savjetovanje, Zadar, Hrvatska /
Selecta Consulting, Zadar, Croatia*

FILOZOFSKO SAVJETOVANJE U ORGANIZACIJAMA

Odvajanje korporacija od države označava 21. stoljeće. Naglasak se s materijalnih dobara i novca prebacuje na ljude. Poslove u odjelima ljudskih resursa obavljaju interdisciplinarni timovi sastavljeni od ekonomista, pravnika i psihologa. U posljednjih petnaestak godina u ovim odjelima su i filozofi, specijalisti za primijenjenu etiku i filozofsko savjetovanje. Filozofsko savjetovanje u organizacijama uključuje i definiranje misije i vizije organizacije, usadivanje važnosti o vrlinama, motivaciju djelatnika, rješavanje konflikata unutar organizacije, učvršćuje suradnju i potiče natjecanje. Upravljanje ljudskim resursima također je zadaća države koja mora omogućiti adekvatan sinergijski učinak interdisciplinarnosti koji može dovesti do optimalne upotrebe ljudskih potencijala na razini društvene zajednice. Filozofsko savjetovanje, kao integralni dio upravljanja ljudskim resursima, postavlja jednu drugačiju paradigmu bavljenja ljudskim potencijalima šireći je iz domene organizacijskoga menadžmenta na općedruštveni kontekst.

THE PHILOSOPHICAL COUNSELING TO CORPORATIONS

The separation of corporation and state is vital for the 21st century. The main focus shifted from material goods and finance to people. Human resour-

ces departments consist of various professions like economy, psychology, and law working together in teams. In the last fifteen years, philosophers specialized in applied ethics and philosophical counselling are a part of these teams. The main features of philosophical counseling to organizations include building mission statements, inculcating virtues, coaching, conflict management, fostering cooperation, and encouraging competition. The human resources management is a state's mission to enable proper synergic interdisciplinary effects aimed at achieving optimum use of human resources at the level of society. As a human resources' essential part, the philosophical counseling establishes a new paradigm of the human resources management spreading its frontiers from organization management to contribute prosperity to its communities.

HRVOJE JURIĆ

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

BIOETHICS AND BIOCAPITALISM

It seems that neoliberal capitalism is an ultimate step in the epochal reformulation and/or factual destruction of freedom, equality and solidarity, including different forms of communal, social and political life based on the idea of the public goods and the commons. However, mechanisms of (neoliberal) capitalism attack and destroy not only socio-political life, but also the life and the life forms in a basic, biological sense. Enormous exploitation of the natural environment as a mere "resource" is only one and most visible dimension of this process, while the "invisible" consequences of the capitalist instrumentalisation of biosciences and biotechnologies are still not recognized in their full monstrous potential. By relying on the biopolitical theory (e.g. Michel Foucault and Giorgio Agamben) we will try to articulate such tendencies as "biocapitalism"; to describe its main features by following the line of objectification, commodification, commercialization and privatization of life on the examples from the fields of biomedicine and ecology; and to outline the eligible answers from bioethical point of view.

BIOETIKA I BIOKAPITALIZAM

Izgleda da je neoliberalni kapitalizam završni korak u epohalnoj reformulaciji i/ili faktučnoj destrukciji slobode, jednakosti i solidarnosti, uključujući

različite forme komunalnog, socijalnog i političkog života koje počivaju na ideji javnih i zajedničkih dobara. No mehanizmi (neoliberalnog) kapitalizma napadaju i uništavaju ne samo socijalno-politički život nego i život te oblike života u osnovnom, biološkom smislu. Enormna eksploatacija prirodnoga okoliša kao pukoga »resursa« samo je jedna i najvidljivija dimenzija tog procesa, a »nevidljive« posljedice kapitalističke instrumentalizacije bioznanosti i biotehnologija još uvijek nisu prepoznate u svom punom monstruoznom potencijalu. Oslanjajući se na biopolitičku teoriju (npr. Michel Foucault i Giorgio Agamben) pokušat ćemo artikulirati takve tendencije kao »biokapitalizam«; opisati njegova glavna obilježja slijedeći liniju objektivizacije, komodifikacije, komercijalizacije i privatizacije života na primjerima iz područja biomedicine i ekologije; te nabaciti poželjne odgovore iz bioetičke perspektive.

IVICA KELAM

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /

Faculty of Education, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia

IMA LI MJESTA ZA ETIKU U MEĐUNARODNIM TRGOVINSKIM UGOVORIMA POPUT CETA-e I TTIP-a?

Međunarodni trgovinski sporazumi sve donedavno nisu izazivali nikakvu reakciju javnosti te su smatrani nevažnima za svakodnevni život. Iskustvo sadašnjih međunarodnih trgovinskih sporazuma od NAFTA-e, preko TPP-a, do TTIP-a i CETA-e, koji su u procesu pregovaranja ili ratifikacije, pokazuje da oni imaju ogroman utjecaj na svakodnevni život građana i utječu na cjelokupno društvo i ekonomiju. Ovi se sporazumi pregovaraju i sklapaju zaneamarujući etička načela i demokratska pravila, pri čemu se jedino uvažavaju ekonomski interesi. U radu ćemo istražiti kako ovi sporazumi podrivaju univerzalna etička načela i demokratske standarde, namećući ekonomski interes krupnog kapitala nasuprot dobrobiti društva, pojedinca i okoliša. Na primjeru ISDS-mehanizma pokazat ćemo kako međunarodni trgovinski ugovori postaju mehanizam nametanja korporativne vizije svijeta u kojem pored profita nema mjesta za etička načela i demokratsku proceduru.

IS THERE A PLACE FOR ETHICS IN INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS SUCH AS CETA AND TTIP?

Until recently, international trade agreements did not cause any public reaction and were considered irrelevant to everyday life. The experience of the existing international trade agreements from NAFTA, through TPP, to TTIP and CETA, which are in the process of negotiating or ratifying, has shown that they have a huge impact on the daily lives of citizens and affect the entire society and economy. These agreements are negotiated and concluded by neglecting ethical principles and democratic rules, where only economic interests are taken into account. In this paper we will explore how these agreements undermine the unique ethical principles and democratic standards, imposing the economic interest of large capital against the welfare of society, the individual and the environment. In the example of the ISDS mechanism, we will show how international trade agreements become the mechanism of imposing corporate visions of the world in which, apart from profit, there is no room for ethical principles and democratic procedures.

ALEKSEJ KIŠJUHAS, DUŠAN MARINKOVIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija /
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia*

PROIZVODNJA SREĆE ILI MANUFAKTURA OTUĐENJA?

Ekonomija kontrole emocija u postracionalnom dobu

Osjećaji nemaju istaknuto mjesto u filozofiji, koja je oduvijek bila preokupirana »racionalnom« kontrolom emocija, s izuzetkom mislitelja kao što su Smith i Marx te Nietzsche i Foucault. Kada je riječ o suvremenom »postracionalnom« dobu, bit će analizirano stvaranje novih oblika otuđenja ljudi od proizvoda vlastitog (emocionalnog) rada među klasom tzv. »ružičastih« okovratnika ili uslužnih proletera čija je kontrola emocija preduvjet za osobni uspjeh u postindustrijskoj ekonomiji sreće. Bit će ukazano na to kako razne tjelesne, kognitivne i ekspresivne tehnike emocionalnog rada čine da mnoge individue postaju emocionalno prazne i tupe, odnosno »otučene od svog neurofiziološkog bića«. Naposljetku, bit će potvrđena hipoteza da duga povijest filozofskih rasprava o potrebi za racionalnom kontrolom emocija i »strasti« zapravo ima svoj kontinuitet ili kulminaciju u postindustrijskoj uslužnoj ekonomiji ili u suvremenom postracionalnom dobu.

THE PRODUCTION OF HAPPINESS OR MANUFACTURING ALIENATION?

The Economics of Emotion Control in the Postrational Age

Feelings lack a prominent place in philosophy, which was preoccupied with “rational” control of emotions, with the exceptions of thinkers such as Smith and Marx, Nietzsche and Foucault. Concerning the contemporary “post-rational” era, we will examine the creation of new forms of people’s alienation from the products of their (emotional) work among the “pink-collar” workers, or among the service industry proletariat whose emotion control is the prerequisite for success in the postindustrial economy of happiness. It will be indicated how various physical, cognitive and expressive techniques of emotional labor produce individuals which are emotionally exhausted and dull, or “alienated from their neurophysiological beings”. Finally, we shall confirm the hypothesis that the long history of philosophical discussion about the need for a rational control of emotions and “passions” has its continuity or culmination in the postindustrial service economy, or in the contemporary postrational age.

IVANA KNEŽIĆ

*Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Philosophy, University of Zadar, Croatia*

ČOVJEK KAO TEMELJNA VRIJEDNOST RADA

U izlaganju tematiziramo pitanje rada kao glavnog pokretača procesa proizvodnje, koji čini sam temelj ekonomije kao specifično ljudske djelatnosti. Problemu rada, pritom, pristupamo filozofski, ukazujući na temeljnu vrijednost i svrhu rada, koja nadilazi njegovu čisto materijalnu vrijednost i njegov neposredni ekonomski cilj, ali u svjetlu koje valja tražiti rješenja konkretnim ekonomskim problemima vezanima uz rad. Ovu temeljnu vrijednost i svrhu rada pronalazimo u ljudskoj osobi kao subjektu rada, iz čega proizlazi i potreba da se prizna dostojanstvo svakog ljudskog rada te da ga se pravedno vrednuje, bez obzira na to je li u pitanju političko djelovanje, intelektualni ili umjetnički rad, manualni rad ili rad u domaćinstvu (*oikos*), jer svaka od ovih djelatnosti na svoj način doprinosi razvoju osobe koja ju vrši, kao i izgradnji čovječnijega društva i svijeta.

MAN AS A BASIC VALUE OF WORK

The presentation focuses on the problem of work as the main driver of the production, which lies at the basis of economy, as a specific human activity. In so doing, we use a philosophical approach in order to point out the basic value and the purpose of work, which transcends its pure material value and its immediate economic goal. However, the solution for the concrete economic problems concerning work should be sought for in the light of this value and purpose, which is the human person as a subject of work. This fact also implies the requirement for acknowledging the dignity of every human work as well as for its just valuation, no matter whether we are dealing with the political activity, intellectual or artistic work, manual work or work in the household (*oikos*), because each of these activities contributes in its own way to the development of the working person as well as to the creation of the more humane society and world.

LIDIJA KNORR, LUKA PERUŠIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

ŽIVJETI, NAJPRIJE

Oštrenje kritike suvremenih ekonomskih modela u primjeni kroz metodološku platformu integrativne bioetike

Neoliberalistička tradicija zasnovana na Harveyjevom razumijevanju suvremenog društva valjano nas upućuje na primat trgovačke politike manipuliranja osnovnim životnim resursima. Bez obzira na sociokulturne kontekste, potiče se akumulacija u svrhu profitabilnosti, pri čemu dolazi do otuđivanja temeljnih izvora održanja života privatističkim polaganjem općih prava. No to više nije samo problem koji se tiče čovjeka nego cijelog biotičkog sustava. Rastom nasilne akumulacije uništava se eko-sustav područja uz vodu, primjere, gradnjom brana kakvima se lome kulturne sredine, ništi zajednica organizama i dislocira bogatstvo voda. Zbog omasovljenja ovih procesa, krajnja je posljedica da čovjek prestaje biti dio kozmičke cjeline i postaje neprijatelj prirode. Pluriperspektivizam omogućuje transdisciplinarno sabiranje vrijednosti vode. Postignutom transperspektivom utvrđuje se principijelna orijentacijska vrijednost kakva ne podilazi ekonomskom laboratoriju, nego hoće formiranje modela s obzirom na temeljne uvjete i zakone biotičko-abiotičkog

sustava Zemlje. Model zahtijeva situacijsko korigiranje samo s obzirom na kulturne kodove, što otvara prostor za povezivanje sistemskih teorija i kulturološke kritike. Analizom se dadu utvrđivati a) sličnosti kultura preko kojih se utvrđuje opća civilizacijska vrijednost te b) monoperspektive ideoloških struktura, naime tko, kako i zašto (čemu) sprječava da ljudska i ne-ljudska živa bića budu bez patnje i straha sunošena s mikro-, mezo- i makrokozmičkim strukturama.

TO LIVE, FOREMOST

Sharpening the Critique of Contemporary Applied Economic Models through the Methodological Platform of Integrative Bioethics

Neoliberal tradition as it was founded on Harvey's understanding of contemporary society properly points at the primacy of marketing politics aimed at the manipulation of basic life resources. Regardless of the sociocultural context, profit accumulation is endorsed, resulting in alienating elementary life sustainability sources by claiming general rights through privatization. Yet this is not merely a problem for human beings, rather it is a problem of the entire biotic system. With the growth of violent accumulation, water-oriented ecosystems are destroyed, for example, by building dams that break cultural habitus, obliterate organism communities, and dislocate water richness. Because of the massive spread of such a process, the final result is that human beings sever themselves from the cosmic whole and turn into the enemies of nature. Pluriperspectivism allows for a transdisciplinary compiling of the values of water. The achieved transperspective defines the principal orientational value that cannot be subdued by any economic laboratory, rather it wants to form a model grounded in the basic conditions and laws of the biotic-abiotic Earth system. The model demands situational corrections only with respect to cultural codes, which opens the field for merging system theories with culturological critique. The analysis allows us to detect a) cultural similarities by which we define general civilizational values and b) monoperspective ideological structures, that is: who, how and why prevents human and non-human living beings from achieving co-bearness with micro-, mezzo-, and macrostructures free from suffering and fear.

MARKO KOS

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

MISUNDERSTANDINGS

A Westerner's Notion of the Tao

The presentation seeks to analyse the irreducibility of concepts from metaphysics and economics in the book *Tao Te Ching* to the concepts present in the “Western” tradition. Furthermore, the presentation aims to present the problem concerning Western metaphysics and logic in building the economy and its primacy over the construction of the living world and the influence of “applied knowledge” on the living, as well as its material basis – “life-giving”. The theoretical background can be found in the Eurocontinental philosophical tradition and philosophical critique of uncontrolled economic development.

NERAZUMIJEVANJA

Zapadnjakov pojam *Taoa*

Rad nastoji razmotriti nesvodivost pojmova iz metafizike i ekonomije u knjizi *Tao Te Ching* na pojmove prisutne u »zapadnjačkoj« tradiciji. Nadalje, nastojat ću prikazati problem primata zapadnjačke metafizike i logike u izgradnji ekonomije kao discipline koja se bavi pitanjima životnog svijeta te utjecaj tog pojma na živo, kao i njegove materijalne podloge – »životonosnog«. Teorijsku pozadinu pronalazimo u razmatranjima eurokontinentalne filozofske tradicije, kao i u filozofskoj kritici nekontroliranog ekonomskog razvoja.

DRAŽEN KOŠKI

*Ekonomski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Economics, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia*

POSTOJI LI *HOMO ECONOMICUS*?

Ekonomski modeli često se temelje na modelu ekonomski racionalnoga čovjeka – *homo economicusa*. Prema dominantnom pristupu, ekonomski racionalan čovjek maksimizira neto korisnost i motiviran je isključivo vlastitim in-

teresom. To znači da su neki drugi motivi, poput altruističnih, potpuno isključeni iz njegova djelovanja. Ljudi motivirani isključivo vlastitim interesom ne postoje u stvarnosti. Zapravo, model *homo economicusa* toliko je pojednostavljen da je u sukobu sa stvarnošću. Zbog utemeljenosti na vlastitom interesu, taj model ne može riješiti neke ekonomske probleme, primjerice, problem rastuće nejednakosti. Ekonomska znanost promatrana u cjelini ne može se temeljiti na takvom modelu. Ona ne može svesti na fikciju ljudsko ponašanje u svom predmetu istraživanja, iako baš to čini primjenom modela *homo economicusa*. Zbog toga se postavlja pitanje: kako ovaj model, koji je fikcija, može biti osnova otkrivanja zakonitosti objektivne stvarnosti kroz znanstveno istraživanje? Cilj je ovoga rada odgovoriti na navedeno pitanje.

IS THERE *HOMO ECONOMICUS*?

Economic models are often founded on the model of rational economic man – *homo economicus*. The dominant view posits that rational economic man maximizes net utility and is motivated solely by self-interest. Thus, some other motives, for example, altruistic ones, are completely excluded from his actions. People motivated exclusively by self-interest do not exist in reality. Actually, the model of *homo economicus* is so simplified that it is confronted with reality. Due to its foundations on self-interest, this model cannot solve some economic problems, for example, the problem of increasing inequality. In its entirety, economic science cannot be founded on such a model. It may not reduce human behaviour to fiction in its object of research although it does exactly that by using the model of *homo economicus*. This raises the question: How can this model, which is fiction, be the basis for discovering the laws of objective reality through scientific research? The goal of the paper is to answer this question.

GOTTFRIED KÜENZLEN

*Fakultät für Staats- und Sozialwissenschaften,
Universität der Bundeswehr München, Deutschland /
Fakultet za znanosti o državi i društvu,
Sveučilište Bundeswehra u Münchenu, Njemačka*

GEIST DES KAPITALISMUS, ENTZAUBERUNG DER WELT UND STAHLHARTES GEHÄUSE

Max Weber als Diagnostiker der Moderne

Max Webers Schrift *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus* (1904/1905) gehört zu den berühmtesten Texten der Kultur- und Sozialwissenschaften im 20. Jahrhundert – häufig umstritten, aber in ihrer Wirkungsgeschichte weit über die engeren Fachgrenzen hinaus rezipiert. Der Vortrag resümiert zunächst knapp Inhalt, Bedeutung und Dramatik der „Weber-These“, um dann vor allem Max Weber als bis heute wirkungsmächtigen Diagnostiker der westlich-säkularen Moderne herauszustellen – einer säkularen Moderne, deren wesentliche Kennzeichen sich in Begriffe fassen lassen, wie: „Geist des Kapitalismus“, „Entzauberung der Welt“, „homo oeconomicus“ und „stahlhartes Gehäuse“.

DUH KAPITALIZMA, RAŠČARAVANJE SVIJETA I ČELIČNI KAVEZ

Max Weber kao dijagnostičar moderne

Spis *Protestantska etika i duh kapitalizma* Maxa Webera, objavljen 1904. i 1905. godine, spada među najpoznatije tekstove u kulturnim i socijalnim znanostima u 20. stoljeću – često osporavan, ali iznimno recipiran i utjecajan, i to daleko preko granica uže struke. Izlaganje najprije ukratko rezimira sadržaj, značenje i dramatiku »Weberove teze«, da bi se potom istaknulo prije svega Maxa Webera kao do danas utjecajnoga dijagnostičara zapadnjačko-sekularne moderne – sekularne moderne čije se bitne značajke mogu sažeti u pojmovima kao što su »duh kapitalizma«, »rašćaravanje svijeta«, »homo oeconomicus« i »čelični kavez«.

MISLAV KUKOČ

Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

University Department for Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia

PRILOG KRITICI POLITIČKE EKONOMIJE GLOBALIZACIJE

Karl Marx je svojom kritikom političke ekonomije nastojao filozofskim instrumentarijem hegelovske dijalektike i znanstvenom metodologijom dokazati neminovnost povijesnog sloma kapitalizma i izgradnje komunizma kao rezultata racionalno dovršene (pred)povijesti. Unatoč dobro predviđenim sve većim cikličkim krizama kapitalizma, povijesni razvitak rezultirao je ishodom dijametralno suprotnim Marxovim prognozama. Povijesni slom komunizma, međutim, nije doveo do sretnoga kraja povijesti pobjedom neoliberalnog kapitalizma, nego do prijeporne globalizacije, bremenite gospodarskim krizama i sve većim društvenim razlikama.

TOWARD A CRITIQUE OF POLITICAL ECONOMY OF GLOBALIZATION

In his criticism of political economy, Karl Marx tried to demonstrate the inevitability of the historical breakdown of capitalism and the development of communism as a result of a rationally completed (pre)history with his philosophical instrumentalism of Hegelian dialectic and scientific methodology. Despite the well-anticipated increasing cyclical crisis of capitalism, historical development has resulted in an outcome diametrically opposed to Marx's forecasts. The historical collapse of communism, however, has not led to the happy end of history by the victory of neoliberal capitalism. Instead, it has produced controversial globalization, with the burden of economic crises and increasing social differences.

MARIJA LAMOT

*Srednja škola Krapina, Hrvatska /
Sekundarschule Krapina, Kroatien*

**AKTUALNOST MARXOVIH TEZA IZ
EKONOMSKO-FILOZOFSKIH RUKOPISA
U NASTAVI FILOZOFIJE I SOCIOLOGIJE U SREDNJOJ ŠKOLI**

Proces obrazovanja i njegove reforme u suvremenom društvu svode se na službu ekonomiji. Zahtjev koji pred svoje djelatnike postavlja obrazovni sustav u Hrvatskoj učinkovita je prilagodba pojedinca i društva svijetu tržišnoga gospodarstva, europskoga suživota, informacijskih tehnologija i znanstvenih postignuća te globalizacijskih procesa. U nastavi filozofije i sociologije u malome broju sati obrađuje se (ili tek spominje) Karl Marx, iako je on, već tezama iz *Ekonomsko-filozofskih rukopisa*, anticipirao situaciju vremena u kojem živimo. Poglavlje »Otudeni rad« možemo odrediti kao polazište za razumijevanje svih oblika otuđenosti u suvremenom društvu. Suvremeno društvo, primarno ono zapadno, nazivamo potrošačkim, jer je proizvodnja namijenjena potrošnji postala njegov krajnji cilj i smisao. To je društvo u kojem je sve podređeno reprodukciji kapitala, što rezultira time da »povećanjem vrijednosti svijeta stvari raste obezvređivanje čovjekova svijeta« i da se »sam život pojavljuje samo kao sredstvo za život«. Aktualizacijom ovih teza u nastavi filozofije i sociologije – te povezivanjem s kritičkim pristupom potrošačkom društvu npr. Herberta Marcusea, kao društvu tehnološkog totalitarizma, koje u potpunosti podređuje i određuje sve sfere ljudskog života, ili u konačnici, sagledavanjem i osvješćivanjem gubitka volje za stvarnim kod Jeana Baudrillarda – možda je moguće kod učenika potaknuti kritičku distancu spram iskrivljenih potreba, otuđenog načina života i gubitka prirode, kao i spram društvenih indoktrinacija i ekonomskih predznaka određenih zahtjeva obrazovanja, te time obrazovanju vratiti humanistički dignitet.

**DIE AKTUALITÄT DER MARXSCHEN THESEN AUS DEN
ÖKONOMISCH-PHILOSOPHISCHEN MANUSKRIPTE
IM PHILOSOPHIE- UND SOZIOLOGIEUNTERRICHT
IN DER SEKUNDARSTUFE II**

Der Prozess der Bildung und ihre Reformen vollziehen sich in der modernen Gesellschaft völlig in Hinsicht auf die Wirtschaft. Die Anforderung, die von dem kroatischen Bildungssystem an seine Mitarbeiter gestellt wird, ist

eine effektive Anpassung des Individuums und der Gesellschaft an die Welt der Marktwirtschaft, der europäischen Koexistenz, der Informationstechnologie, des wissenschaftlichen Fortschritts und der Globalisierungsprozesse. Karl Marx wird in Philosophie- und Soziologieunterricht kaum behandelt oder nur erwähnt, obwohl er schon mit Thesen aus den *Ökonomisch-philosophischen Manuskripten* die Situation unserer Zeit richtig antizipierte. Das Kapitel „Entfremdete Arbeit“ kann man als Ausgangspunkt für das Verständnis aller Formen der Entfremdung in der modernen Gesellschaft definieren. Die moderne Gesellschaft, in erster Linie die westliche, wird Konsumgesellschaft genannt, weil die Produktion zwecks Verbrauchs zu ihrem Ziel und Sinn geworden ist. Dies ist eine Gesellschaft, in der alles der Reproduktion des Kapitals untergeordnet ist, mit dem Ergebnis, dass „mit der *Verwertung* der Sachenwelt nimmt die *Entwertung* der Menschenwelt indirektem Verhältnis zu“ und dass „das Leben selbst erscheint nur als Lebensmittel“. Durch eine Aktualisierung dieser Thesen in Philosophie- und Soziologieunterricht sowie durch einen kritischen Zugang, wie z. B. bei Herbert Marcuse, zur Konsumgesellschaft als einer Gesellschaft des technologischen Totalitarismus, der alle Bereiche des menschlichen Lebens vollständig untergeordnet sind und von der alles bestimmt ist, oder durch Erkenntnis und Beachtung des Verlustes des Willens für das Wirkliche bei Jean Baudrillard – könnte es schließlich möglich sein, bei Schülern kritische Distanz gegenüber verzerrten Bedürfnissen, entfremdeter Lebensweise und dem Verlust der Natur, wie auch gegenüber gesellschaftlichen Indoktrinationen und wirtschaftlich gekennzeichneten Anforderungen an die Bildung zu fördern und somit der Bildung ihre humanistische Würde zurückzugeben.

STIJEPO LETUNIĆ

*Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska /
University of Dubrovnik, Croatia*

PRILOZI KRITICI MEĐUNARODNE EKONOMIJE

Hegel u biti ne tematizira internacionalizaciju ekonomije. Dominantan faktički lik globalizacije jest onaj neoliberalni, dok je socijalna država današnjice u potpunosti obezvlašćena. U suvremenoj međunarodnoj ekonomiji kod pitanja produktivnosti jednostrani negativitet dovodi do životinjskog duhovnog carstva. Općost može biti u potpunosti zametnuta, a čovjek je biće upotrebe vrijednosti s iluzijom slobode u okolnostima robovanja. Tržište je u potpunosti iznad suvremenih parlamentarnih vlada mnogih država. Kao rješe-

nje ovog antagonizma Hegel nudi običajnosnu državu. U građanskom društvu suvremenosti nema opće nadvlasti države. Moderni teoretičari privredne etike ne uspijevaju doći do srži Hegelove misli.

CONTRIBUTIONS TO THE CRITIQUE OF INTERNATIONAL ECONOMY

Essentially, Hegel does not deal with internationalization of economy. The welfare state is now completely disempowered as well as the dominant factual feature of globalization is the neoliberal one. Regarding the issue of productivity in the international economy, just that one side (negativity) leads toward the animal spiritual kingdom. Universality can be fully annulled and man is a being of the use value with an illusion of freedom in the circumstances of slavery. In contemporary parliamentary governments of many countries, market is completely above them and above any policy or subjective beliefs. As a solution of this antagonism, Hegel offers the ethical state. In contemporary civil society there is no superior state rule on the level of universality. The modern theorists of economic ethics fail to get to the core of Hegel's philosophy.

NENAD MALOVIĆ

*Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Katholisch-Theologische Fakultät, Universität Zagreb, Kroatien*

BDP I DOKOLICA

Gospodarski razvoj i ljudski napredak

Kao glavni indikator blagostanja, a implicitno i stupnja napretka države, uzima se BDP (bruto domaći proizvod). I dok se, s jedne strane, ne može nijekati povezanost gospodarskog razvoja države i ljudskog napretka pod vidom duhovnih dostignuća čovjeka kao takvoga, s druge se strane čini da među tim dvjema komponentama razvoja – gospodarskom i duhovnom – postoji određena diskrepancija. To nas potiče da se zapitamo što znači napredak, tj. može li se uopće govoriti o jednom napretku kao takvom ili se pitanju napretka može pristupiti pod različitim vidicima, ovisno o kriterijima, tj. ovisno o tome koja bi »vrsta« napretka za čovjeka trebala biti od primarne važnosti. U kontekstu suvremene borbe za povećanje gospodarske komponente napretka, koja se iz pretpostavke prometnula u cilj, razmatra se uloga dokolice i pokušava naslutiti obrise izbalan-

siranog odnosa gospodarske nužnosti i dokoličarske nezaobilaznosti. Samo prava mjera njihove interaktivnosti najbliža je ideji napretka u eminentnom smislu.

BIP UND MUSSE

Wirtschaftliche Entwicklung und menschlicher Fortschritt

Als Hauptindikator des Wohlstands, und implizit des Fortschrittsgrades eines Staates, wird der Bruttoinlandsprodukt (BIP) genommen. Während einerseits die Verbindung von der wirtschaftlichen Entwicklung eines Staates und des menschlichen Fortschritts unter dem Aspekt der geistigen Errungenschaften des Menschen selbst nicht geleugnet werden kann, andererseits scheint es, dass zwischen diesen beiden Komponenten der Entwicklung – der wirtschaftlichen und der geistigen – eine bestimmte Diskrepanz besteht. Daraus ergibt sich die Forderung, die Frage danach zu stellen, was bedeutet Fortschritt, d. h. kann man überhaupt von einem Fortschritt als solchem sprechen oder aber man die Frage nach dem Fortschritt unter verschiedenen Sichtweisen betrachten kann, abhängig von den Kriterien, d. h. abhängig von dem, welche „Art“ vom Fortschritt für den Menschen von primärer Bedeutung sein sollte. Im Kontext des gegenwärtigen Kampfes um die Steigerung der wirtschaftlichen Komponente des Fortschritts, welche sich aus der Voraussetzung in das Ziel verwandelte, wird die Rolle der Muße betrachtet und versucht die Konturen eines ausbalancierten Verhältnisses zwischen der wirtschaftlichen Notwendigkeit und der müßigen Unumgänglichkeit zu erahnen. Nur ein richtiges Maß ihrer Interaktivität kommt der Fortschrittsidee in ihrem eminenten Sinne am nächsten zu.

DAVOR MANCE¹, NENAD SMOKROVIĆ²

*¹Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska /
Faculty of Economics, University of Rijeka, Croatia*

*²Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia*

KORUPCIJA I NJEZINA FUNKCIONALNA ULOGA U ZEMLJAMA TRANZICIJE

U literaturi nema dosljedne definicije korupcije. U radu koristimo funkcionalni pristup pojavi korupcije i sukladno tome definiramo korupciju kao čin kršenja regulatornih normi kojima se definira prihvatljivo ponašanje javnih ili

državnih dužnosnika i namještenika u okviru svojih službenih dužnosti. Gledamo na korupciju kao društvenu činjenicu. Korupcija je stvaran čin (agencija povezan sa stvarnim objektom (npr. dokumentom koji deklarira funkciju statusa), a postoji i društveni konsenzus (kolektivna intencionalnost) oko toga da rezultati nisu u skladu s uobičajenim i percipiranim kontekstualnim ciljevima institucionalnog mehanizma. Dakle, naša je analiza korupcije konzekvencionalistička i nalazi se u društvenom okruženju institucija koje evoluiraju te racionalnih i sebičnih aktera. U članku se prihvaća postojanje zajedničkih formalnih institucionalnih pravila Europske unije te razlika u njihovoj implementaciji između zemalja.

CORRUPTION AND ITS FUNCTIONAL ROLE IN TRANSITION COUNTRIES

There is no consistent definition of corruption in literature. We use the functional approach to the phenomenon of corruption and accordingly define corruption as an act of violation of regulatory norms defining acceptable behaviour of public or governmental officials within the realm of their official duties. We treat corruption as a social fact. Corruption is a physical act (agency) connected with a physical object (say, document declaring status function) and there is a social consensus (collective intentionality) that the results are incommensurate with commonly perceived goals of the contextual institutional mechanism design. Therefore, our analysis of corruption is consequentialist and situated in a social environment of evolving institutions and rational and selfish actors. The paper acknowledges the existence of a commonality of formal institutional rules in the European Union but also the existence of the difference in their implementation between countries.

MILE MARINČIĆ

*Srednja škola »Ivan Švear«, Ivanić-Grad, Hrvatska /
Ivan-Švear-Sekundarschule, Ivanić-Grad, Kroatien*

HRVATSKA IZMEĐU SOCIJALIZMA I (NEO)KAPITALIZMA – KOJIM PUTEM KRENUTI?

Nakon Drugog svjetskog rata komunizam postaje društveno uređenje u bivšoj Jugoslaviji. Jugoslavija će vrlo brzo reći »ne« staljinističkom poimanju

komunizma te će pod Titovim vodstvom pokušati stvoriti svoj put koji će svijetu biti predstavljen kao samoupravni socijalizam ili radničko samoupravljanje. Navedeni, tzv. »treći put« Jugoslavija je slijedila sve do svog raspada i promjena koje su se dogodile 1990., s padom Berlinskog zida i prestankom postojanja istočnoga bloka. Hrvatska je nakon raspada Jugoslavije odabrala put slobodnog tržišnog gospodarstva. Mišljenja ljudi o svemu navedenom u Hrvatskoj su podijeljena. Jedni će reći da je u socijalizmu bilo bolje i da su živjeli u boljoj verziji socijalizma. Drugi kažu da je to bilo loše vrijeme, totalitarističko... i najblaže rečeno utopija. Ovaj će rad pokušati sve kritički promotriti te otvoriti mogućnost za neka nova promišljanja. Možda se stvori podloga za neki novi gospodarstveni model u Hrvatskoj.

KROATIEN ZWISCHEN SOZIALISMUS UND (NEO)KAPITALISMUS – WELCHEN WEG NEHMEN?

Nach dem Zweiten Weltkrieg wird der Kommunismus eine soziale Ordnung im ehemaligen Jugoslawien. Jugoslawien wird schnell kein Verständnis den stalinistischen Kommunismus gegenüber zeigen. Jugoslawien geht unter der Führung von Tito einen eigenen sozialistischen Weg. Es war ein „dritter Weg“, der der Welt wie ein selbstverwaltender Sozialismus oder eine Arbeits-selbstverwaltung dargestellt wurde. Sogenannten „Dritten Weg“ hat Jugoslawien gefolgt bis zum Zerfall des jugoslawischen Staates und den Veränderungen die mit dem Fall der Berliner Mauer 1990 bewegt wurden. Nach dem Zerfall wählte Kroatien den Weg freier Marktwirtschaft. Die Kroaten haben zum Sozialismus und Kapitalismus geteilte Meinung. Einige sagen „Es war besser im Sozialismus“, „Wir haben in einer besseren Variante des Sozialismus gelebt“. Die anderen sagen, dass es im Sozialismus schlecht war, totalitaristisch... es war einfach eine Utopie. Dieser Beitrag wird versuchen alles kritisch zu analysieren und die Möglichkeit für eine neue Denkart zu eröffnen. Vielleicht wird es eine neue Plattform für ein neues ökonomisches Model in der Zukunft.

ANA MASKALAN¹, TOMISLAV KRZMAR²

*¹ Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska /
Institute for Social Research in Zagreb, Croatia*

*² Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia*

RODNA »TRANSFORMACIJA« ODGOJA ILI ODGOJNA »TRANSFORMACIJA« RODA?

Upiti o nekim ekonomskim strukturama društva

U ovom će se izlaganju proklamirana uloga odgoja i obrazovanja u razvoju djetetovih interesa, vještina i potencijala suprotstaviti onim stavovima i praksama unutar obrazovnog sustava koji tu ulogu dovode u pitanje. Između brojnih stavova i praksi koncentrirat ćemo se na one koji pogoduju izgradnji i perpetuiranju rodni predrasuda. Njihove posljedice prema našem mišljenju ne dovode u pitanje samo ekonomsku dobrobit muškaraca i žena (kršeći, između ostaloga, načelo slobode izbora profesije) već i onaj razvoj djeteta koji ga treba učiniti snažnim akterom društvene transformacije te aktivnim građaninom svijeta obilježenog različitostu i pluralizmom. Za potrebe rasprave izložit ćemo rezultate istraživanja stavova studenata odgojiteljskih studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o rodnoj ravnopravnosti, zaključujući o nužnosti društvene odgovornosti odgojitelja i njihova »preodgoja« za pravednije društvo.

GENDER “TRANSFORMATION” OF EDUCATION OR EDUCATIONAL “TRANSFORMATION” OF GENDER?

Queries about Certain Economic Structures of the Society

In this presentation, the declared role of education in the development of child's interests, skills and potentials will be confronted by those attitudes and practices within the educational system that challenge it. Although the latter are numerous, we will concentrate on those that enable the emergence and perpetuation of gender bias. Their consequences in our opinion call into question not only economic well-being of men and women (by violating, among other things, the principle of freedom to choose an occupation), but also the development of the child who needs to become a strong actor of social transformation and an active citizen of the world marked by diversity and pluralism. For the purpose of discussion, we will present the results of the study of the students'

attitudes on gender equality carried out at the Faculty of Teacher Education (University of Zagreb), concluding in favour of the necessity of educators' social responsibility and of their "re-education" for a more just society.

LUKA MATIĆ

*Zaklada Rosa Luxemburg, Beograd, Srbija /
Rosa Luxemburg Foundation, Belgrade, Serbia*

NIKOS PULANCAS U JUGOSLAVENSKOM SWEATSHOPU

Nakon što je gotovo trideset godina postsocijalističke tranzicije u liberalnu demokraciju i kapitalističku ekonomiju slobodnog tržišta neosporno podbacilo u ispunjavanju obećanja liberalističko-nacionalističkog tranzicijskog programa, postavlja se pitanje na koji se način suočiti s iznevjerenim očekivanjima. Dok iz liberalističkog spektra dolaze konsolidirani zahtjevi za manje države i više tržišta, socijalistički pol rasprave tek se konsolidira uslijed gotovo tridesetogodišnje proskribiranosti u akademskom polju. U izlaganju ću, oslanjajući se na uvide do kojih je došao marksistički filozof politike Nikos Pulancas (1936.–1979.), pokušati objasniti zašto je liberalističko-nacionalistički tranzicijski program otpočetak postavljen s nerealnim očekivanjima te zašto »više kapitalizma« nije put do ostvarenja obećanja tranzicijskog programa.

NICOS POULANTZAS IN A YUGOSLAV SWEATSHOP

After almost thirty years of post-socialist transition to liberal democracy and capitalist free market economy undisputedly failed in fulfilling promises of liberalist-nationalist transitional programme, a question arises of how to deal with failed expectations. While from the liberalist spectre we are bombarded with consolidated claims for less state and more market, the socialist side of the discussion is yet to be consolidated following almost thirty years of being outcasted from academia. In this presentation, based on the insight of Marxist political philosopher Nicos Poulantzas (1936–1979), I will try to explain why the promises of and expectations from the liberalist-nationalist programme were unrealistic and why "more capitalism" is not a plausible method of fulfilling promises of transitional programme.

MILAN MEDIĆ

LAG Valis Calapis, Ozalj, Hrvatska /

LAG Valis Calapis, Ozalj, Croatia

DRUŠTVENI IZAZOVI U PRIMJENI METODOLOGIJE LOKALNOG RAZVOJA VOĐENOG OD STRANE ZAJEDNICE (COMMUNITY LED LOCAL DEVELOPMENT) U HRVATSKOJ

Nastojimo prikazati društvene izazove u primjeni mjere LEADER-CLLD u Hrvatskoj od 2007. do danas: u provedbi programa IPARD (2007.–2013.) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (2014.–2020.). Zajednička poljoprivredna politika (ZPP; eng. *Common Agricultural Policy*, CAP), skup mjera i programa potpora poljoprivredi, najvažnija je politika Europske unije, a time i jedna od najvećih stavki u proračunu EU (gotovo 50 %). Proračun ZPP-a dijeli se na tri vrste troškova; posebno je značajna treća, Program ruralnog razvoja (oko 20 % ukupnih sredstava ZPP-a), čiju posebnost predstavlja mjera LEADER-CLLD, usmjerena na decentralizirano sudjelovanje javnosti u lokalnom razvoju. To je obavezna mjera za koju države članice odvajaju najmanje 5 % sredstava Programa ruralnog razvoja. Izlaganje nastoji osvijetliti društvene, etičke i ekonomske izazove koji nastaju u provedbi tog dijela Programa ruralnog razvoja.

SOCIAL CHALLENGES IN THE APPLICATION OF THE METHODOLOGY OF THE COMMUNITY LED LOCAL DEVELOPMENT IN CROATIA

We try to present social challenges in the application of the LEADER-CLLD measure in Croatia from 2007 to date, including the implementation of the IPARD (2007–2013) and the European Agricultural Fund for Rural Development (2014–2020) programmes. The Common Agricultural Policy (CAP), a set of programmes and measures to support agriculture, is the most important policy of the European Union, and thereby also one of the major parts of its budget (almost 50%). The CAP budget includes three types of expenses; of particular interest is the third one, the Programme of Rural Development (approx. 20% of the total funds), which is specific by the LEADER-CLLD measure, directed at a decentralised public participation in the local development. It is a mandatory measure, to which the member states allocate at least 5% of the Programme for Rural Development funds. The presentation aims at shedding light upon the social, ethical, and economic challenges of implementation of that particular part of the Programme of Rural Development.

MATKO MEŠTROVIĆ

*Ekonomski institut u Zagrebu, Hrvatska /
Institute of Economics in Zagreb, Croatia*

ONTOLOŠKA KRIZA U TUMAČENJU ROBERTA KURZA

Ako očitovanja krize s kojima smo danas suočeni imaju korijen u financijskoj sferi to ne znači da bi u njoj valjalo tražiti njihove temeljne strukturne uzroke. Zbrka između okidača i uzroka nije od danas, napominju Lohoff i Trenkle iz jedne grupacije koja u Francuskoj razvija kritičke uvide u teorijsko nasljeđe maksizma na tragu izvredno značajnog rano preminulog njemačkog teoretičara Roberta Kurza. Bubrenje financijske superstrukture rezultat je iscrpljivanja valorizacije u realnom sektoru. Određivanje tog proturječja na najvišoj razini apstrakcije određivanje je odnosa između materije i oblika društvene reprodukcije, pojašnjava Kurz. U logici kapitalizma ono ulazi u nepomirljivu suprotnost i adekvatno se može dekodirati samo kao proturječje između proizvodnih snaga i odnosa proizvodnje, i to kad definicija ovih potonjih ne ostaje izvan robnih odnosa vrijednosti.

THE ONTOLOGICAL CRISIS ACCORDING TO ROBERT KURZ

It is not because the manifestations of crises that confront us today come from the financial sphere that we must seek the fundamental and structural causes of these crises. The confusion between trigger and cause does not date from today, note Lohoff and Trenkle from a group which in France is developing critical insights into the theoretical heritage of Marxism in the wake of extraordinarily significant early deceased German theorist Robert Kurz. Swelling financial superstructure results from the exhaustion of valorization in the real sector. Determination of this contradiction at the highest level of abstraction is the determination of the relationship between matter and form of social reproduction, explains Kurz. In the logic of capitalism that enters into irreconcilable opposition and adequately can be decoded only as a contradiction between the productive forces and relations of production when the definition of the latter does not remain external to the commodity or value relation.

ARTO MUTANEN

*Finnish Naval Academy, Finnish National Defence University, Helsinki, Finland /
Finska pomorska akademija, Finsko sveučilište nacionalne obrane, Helsinki, Finska*

CONSTRUCTIVE METHODS IN ECONOMICS

Constructive methods and constructivity have been under extensive discussion in the philosophy of science. Constructive methods are well-known in different fields of sciences. But especially in mathematics and in experimental sciences the constructive methods have a long tradition. From experimental sciences constructive methods have enlarged to more generally to empirical sciences as constructive empiricism demonstrates. Last few decades in social sciences have been discussed social constructionism which is a new enlarged direction in this multidimensional tradition of constructive methods. In the present paper we will take a look at the variety of different kinds of constructivist approaches. In economics mathematical methods, like game theory, are generally used. We will take a closer look at how these can be analysed within the tradition of constructive methods.

KONSTRUKTIVNE METODE U EKONOMIJI

U filozofiji znanosti naširoko se raspravlja o konstruktivnim metodama i konstruktivnosti. Konstruktivne metode dobro su poznate u različitim područjima znanosti, no dugu tradiciju imaju osobito u matematici i eksperimentalnim znanostima. Iz konstruktivnih metoda eksperimentalnih znanosti razvile su se općenitije empirijske znanosti, kako to pokazuje konstruktivni empirizam. U posljednjih nekoliko desetljeća u društvenim se znanostima vodi rasprava o društvenom konstruktivizmu, što je novi veći pravac u ovoj multidimenzionalnoj tradiciji konstruktivnih metoda. U ovom izlaganju razmotrit ću razlike među različitim vrstama konstruktivnih pristupa. U ekonomiji se općenito koriste matematičke metode kao što je teorija igara. Poblježe ćemo razmotriti način na koji se one mogu analizirati u tradiciji konstruktivnih metoda.

DEMIAN PAPO

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

FILOZOFŠKE ZASADE EKONOMSKOG ŽIVOTA TRGOVCA U KOTRULJEVIĆEVU SPISU O UMIJEĆU TRGOVANJA

Dubrovački renesansni mislilac Benedikt Kotruljević svih je deset poglavlja posljednje, dakle, četvrte knjige spisa o umijeću trgovanja posvetio promišljanjima o trgovčevu ekonomskom životu (*la vita yconomica*). Pod takvim životom podrazumijevao je način trgovčeva upravljanja kućanstvom i obitelji, pri čemu je najviše pozornosti pridao odnosu trgovca prema ženi i djeci. Za uspostavu, kao i za ostvarenje ekonomskog života trgovca, Kotruljeviću je od presudne važnosti bila filozofija, posebice etika i politika. Na temelju toga može se zaključiti da filozofiji pripada ključna uloga u trgovčevu ekonomskom životu jer takav život trgovca ne može biti ispravan ako ne počiva na etičkim i političkim postavkama. Dokaz tih tvrdnji pruža Kotruljevićev popis koji sadrži sljedeće odredbe o filozofskim zasadama ekonomskog života trgovca: 1. ekonomski život trgovca važan je kao i politički; 2. trgovac mora vladati kućanstvom kao kralj i brinuti o svojoj obitelji; 3. ako se bavi isključivo trgovinom, trgovac je grubo i nekorisno oruđe; 4. trgovac mora biti usmjeren na upravljanje obitelji i na stjecanje posjedā, a ne na zgrtanje novca; 5. ako je usmjeren isključivo na novac, trgovac je igračka sudbine; 6. ako mu je cilj gomilanje novca, trgovac je živina i nerazumna zvijer, a život mu se sastoji od beskrajne lakomosti.

PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF THE MERCHANT'S ECONOMIC LIFE IN COTRUGLI'S WRITINGS ON THE ART OF TRADE

Dubrovnik Renaissance thinker Benedetto Cotrugli dedicated all ten chapters of the last, i.e. the fourth book of his writings on the art of trade to his considerations on the merchant's economic life (*la vita yconomica*). Under such a life he implied the merchant's way of governance of his household and family, whereat he gave the most attention to the merchant's regard of his wife and children. Cotrugli thought that philosophy, especially ethics and politics, is of crucial importance for the constitution and the realization of the mer-

chant's economic life. Based on that, one is able to conclude that philosophy holds a key role in the merchant's economic life, because such a life can not be right if it does not rely on ethical and political bases. Proof of these statements can be found in Cotrugli's list, which contains the following definitions of the philosophical foundations of the merchant's economic life: 1. the merchant's economic life is as important as his political life; 2. the merchant must govern the household as a king and take care of his family; 3. if he is only interested in trading, the merchant is a rough and inutile instrument; 4. the merchant must be focused on family governance and on the acquisition of estates, rather than on the accumulation of money; 5. if he is only focused on money, the merchant is a toy of fortune; 6. if his goal is to accumulate money, the merchant is an animal and a irrational beast, and his life is filled with infinite cupidity.

BOŠKO PEŠIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

KULTURA, EKONOMIJA, IDEOLOGIJA IZ ADORNOVE PERSPEKTIVE

U izlaganju se naglasak stavlja na Adornovo shvaćanje pojmova ideologije, ekonomije i kulture, koji se značenjski isprepliću u njegovu i Horkheimerovu konceptu kulturne industrije. Ekonomski odnosi za Adorna su filozofski ključni u ovoj mjeri u kojoj se kroz njih pokazuje iracionalnost sistema u kojem ideologija diktira ekonomsku sudbinu pojedinca stavljajući ga u ovisnički i podređeni položaj. Ono što u tom smislu ne zaobilazi kulturu ogleda se u činjenici redukcije kulturnih potreba na ono žuđeno. Naime, moć kulturne industrije ujedno je njena ekonomska moć i sastoji se u tome što će iznudom profita i njen najlošiji proizvod pronaći put do svog konzumenta. Prisilno svođenje misli na profit samo je jedan od takvih znakova vremena koji nedvosmisleno upozoravaju da se sloboda ponovno počela pretvarati u svoju suprotnost, u ono što Adorno naziva poniženjem postojanja. Izlaganje svega ljudskog procjeni tržišta na koncu je dovelo do toga da ono što je ostalo od građanske forme egzistencije ni na koji način više ne računa sa svojim samoodređenjem, a taj ostatak smisleno se ispostavlja jedino još kao »oštećeno življenje« (*das beschädigte Leben*).

CULTURE, ECONOMY, IDEOLOGY FROM ADORNO'S PERSPECTIVE

In this lecture, the main emphasis is placed on the interpretation of Adorno's concepts of ideology, economy and culture, the meaning of which is interwoven with his and Horkheimer's concept of culture industry. For Adorno, economic relations are philosophically crucial inasmuch as they indicate the irrationality of the system in which ideology dictates the economic destiny of the individual by placing him in a dependent and subordinate position. What, in this sense, does not circumvent culture is reflected in the reduction of cultural needs to that what is desired. Namely, the power of culture industry is its economic power which allows for even the worst of products to find their way to the consumer via the extortion of profits. Forced reduction of thought to profit is just one such sign of the times, which unequivocally indicates that freedom has once again begun to turn into its opposite, which is what Adorno calls the humiliation of existence. Exposure of all that is human to the assessment of the market has ultimately led to the fact that what remained of the civil forms of existence no longer relies on its own self-determination, and this remainder can only be thought of as "damaged life" (*das beschädigte Leben*).

IVAN PLATOVNJAK

*Faculty of Theology, University of Ljubljana, Slovenia /
Teološki fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija*

SPIRITUALITY IN ECONOMICS

In recent years, leading experts in economics have begun searching for the causes of economic instability. Corruption and unequal distribution of wealth seem to be two of the standard causes of growing crisis. However, one must ask if they are the only factors or whether there are other less expected underlying the crisis? In this presentation, the author argues that devaluation of spiritual issues in economics may be an important underlying cause of the economic crisis. First, the author will offer a definition of spirituality that will help explain how involvement in spirituality can lead in the direction of economic development that will benefit all. To conclude, the author will show what kind of spiritual engagement will help people develop the moral and ethical values that will contribute to the development of the common good.

DUHOVNOST U EKONOMIJI

Posljednjih godina vodeći stručnjaci u ekonomiji počeli su istraživati uzroke ekonomske nestabilnosti. Čini se da su korupcija i nejednaka raspodjela bogatstva dva standardna uzroka rastuće krize. No moramo se zapitati jesu li to jedini čimbenici ili ima i drugih, manje očekivanih, koji leže u podlozi krize? U ovom izlaganju autor tvrdi da obezvređivanje duhovnih pitanja u ekonomiji može biti važan uzrok ekonomske krize. Kao prvo, autor će ponuditi definiciju duhovnosti koja će pomoći da se objasni kako uključivanje duhovnosti može voditi u pravcu ekonomskog razvoja koji bi svima bio na korist. Zaključno, autor će pokazati koja će vrsta duhovnoga angažmana pomoći ljudima da razviju moralne i etičke vrijednosti koje doprinose razvoju zajedničkoga dobra.

MAJA POLJAK

*Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Philosophy, University of Zadar, Croatia*

UTJECAJ EKONOMIJE NA OBRAZOVANJE

U izlaganju ćemo pristupiti razumijevanju odnosa ekonomije i obrazovanja. Obrazovanje je jedan od primarnih pridonositelja ljudskoga razvoja koji pomažu čovjeku ispuniti vlastite potencijale, tako da je ono uvijek igralo važnu ulogu kako u životu pojedinca, tako i u životu zajednice. Ovisno o tome kako se definirao vrhovni cilj čovjeka i zajednice birali su se sredstva, ciljevi i sadržaji obrazovanja. U današnje je vrijeme snažan naglasak stavljen na čovjekovo materijalno dobro te se često pojavljuje pitanje obrazovne reforme koja bi u svome temelju imala osposobljavanje pojedinaca za stjecanje materijalnih dobara shvaćenih u širem smislu. Time se otvara pitanje korisnosti humanističkog obrazovanja koje nije »materijalno isplativo«. U izlaganju ćemo pokušati istaknuti »isplativost i korisnost« humanističkog obrazovanja koje pomaže pri razvoju intelektualne izvrsnosti koja spada u red viših dobara.

THE INFLUENCE OF ECONOMY ON EDUCATION

In the presentation we propose to treat the relationship between economy and education. Education represents one of the primary contributors of human development which helps an individual fulfil his potentials. As such it has al-

ways played an important role not just in the life of an individual, but also in the life of the community. Depending on how the principle goal of a man and the community has been defined, the means, goals and contents of education have been chosen. In today's world material goods have been placed above all others, so that naturally begets the question of educational reform which would have at its foundation education of individuals for acquiring material goods (understood in broader sense). This leaves the question of the usefulness of humanities which are not "materially beneficial". In the presentation we will try to accentuate the "beneficiality and usefulness" of humanities which have always been the means of developing intellectual excellence as a good of a higher order.

DJORDJE POPOVIĆ

*Department of Cultural Studies and Comparative Literature,
University of Minnesota, Washington, United States of America /
Odjel za kulturologiju i komparativnu književnost,
Sveučilište Minnesota, Washington, Sjedinjene Američke Države*

MAKING THE WORLD PHILOSOPHICAL AGAIN

Some fifty years ago at a conference not unlike our own, Herbert Marcuse argued that reality was "in need of philosophy". This unapologetically idealist proclamation was not a defense of pure contemplation in the face of unyielding reality, a retreat into the life of the mind or other such philosophical sanctuaries. It was instead a call to arms: if it is to be changed, reality must be understood philosophically, which is to say in terms of its own concepts. What appears as an idealist plea is in fact a bulwark against the recurring relapse into idealism. Today, many of the concepts reality is predicated upon remain under the guise of economic common sense – the stuff of fairy tales about marooned human nature, the invisible hand, occult objects, forces of disruption, and so on. Concealed within their pre-conceptual form are not only the accounts of their social and historical formation, but also the extent to which these concepts have been and are the domain of philosophical investigations. The point is not to lament the expropriation of the problematic that by some divine right belongs to philosophy. Nor is to argue that philosophy could still provide a helpful hand by, e.g., teaching the occasional course on business ethics. My point, instead, is to suggest that an unfinished philosophical project holds the key to the world free of economic exploitation. In terms of ideology-critique,

what I have in mind is a project that goes beyond the obvious excesses of economic positivism and turns on itself. To paraphrase this in the even more familiar terms from those I employed at the outset, philosophy lives on precisely because its moments of realization continue to be missed.

PONOVNO POFILOZOFLJENJE SVIJETA

Prije otprilike pedeset godina, na jednoj konferenciji ne mnogo drugačijoj od ove naše, Herbert Marcuse je ustvrdio da stvarnost »treba filozofiju«. Ova neapologetski idealistička proklamacija nije bila obrana čiste kontemplacije naočigled nepopustljive stvarnosti, povlačenje u život uma ili neko slično utočište. Naprotiv, to je bio borbeni poziv: ako stvarnost treba promijeniti, ona mora biti shvaćena filozofski, što znači – u njezinim vlastitim pojmovima. Ono što se čini kao idealistički zahtjev zapravo je bedem protiv ponovnog pada u idealizam. Danas mnogi koncepti na kojima počiva stvarnost ostaju pod krinkom ekonomske zdravorazumskosti – bajke o napuštenoj ljudskoj prirodi, nevidljivoj ruci, okultnim predmetima, snagama razdora i tako dalje. U njihovim predpojmovnim oblicima nisu skriveni samo uzroci njihova društvenog i povijesnog oblikovanja nego i mjera do koje su ovi pojmovi bili i još uvijek jesu područje filozofskih istraživanja. Ne radi se o lamentiranju nad ekspropriacijom problematike koja po nekom božanskom pravu pripada filozofiji. Ne radi se ni o tome da se dokaže da bi filozofija još uvijek mogla biti od pomoći, primjerice, u održavanju povremenih tečaja o poslovnoj etici. Umjesto toga, moja je namjera da ukažem na to da se u rukama nedovršenog filozofskog projekta nalaze ključevi svijeta slobodnog od ekonomske eksploatacije. U smislu kritike ideologije, ono što ja imam u vidu jest projekt koji nadilazi očiti višak ekonomskog pozitivizma i sam se pokreće. Ili, da kažem to riječima poznatijima od onih koje sam koristio na početku, filozofija nastavlja živjeti upravo zato što se i dalje promašuju momenti njezina ostvarenja.

ALEKSANDAR RACZ¹, SLAVKO ANTOLIĆ²

¹ *Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska /
Hochschule für Gesundheitswesen, Zagreb, Kroatien*

² *Gradski ured za zdravstvo, Zagreb, Hrvatska /
Stadtamt für Gesundheitswesen, Zagreb, Kroatien*

ŠTO UISTINU ZNAČI »EKO« U NAZIVU PROJEKTA »ECO GOLF RESORT MATALDA« NA OTOKU CRESU – EKOLOŠKI, EKONOMSKI ILI EKOCIDNI?

Koncepcija održivog razvoja turizma pretpostavlja uspostavljanje pozitivnog odnosa između ekonomije i ekologije. Razvoj isključivo usmjeren na povećanje iskoristivosti postojećih ili izgradnju novih kapaciteta dovodi do kratkoročnog povećanja ekonomske profitabilnosti, ali uz dugoročnu neodrživost koncepta, a u konačnici dovodi do razvoja na štetu okoliša uz trajne posljedice. Za investiciju na površini od 320 ha koja premašuje 100 milijuna eura već su, mimo volje lokalne eko-zajednice, izvršene izmjene Županijskog prostornog plana, kojima se otvara prostor za apartmanizaciju i betonizaciju, uz započeto špekulativno mešetarenje zemljištem. »Eco Golf Resort Matalda«, moguće je, vodi u devastaciju krajobraza, smanjenje bioraznolikosti, uz neupitnu enormnu potrošnju vode i energije za navodnjavanje, moguće iscrpljivanje rezervi podzemne pitke vode te bioakumulaciju umjetnih gnojiva te pesticida, insekticida i herbicida. Kvalitativna načela razvoja moraju se uvažavati jednako kao i kvantitativna, a svako odstupanje najozbiljnije prijeti dugoročnom razvoju turističke privrede, kao i održivom razvoju u cjelini.

WAS BEDEUTET „ÖKO“ IM NAMEN DES PROJEKTS „ECO GOLF RESORT MATALDA“ AUF DER INSEL CRES WIRKLICH – ÖKOLOGISCH, ÖKONOMISCH ODER ÖKOZIDHAFT?

Das Konzept der nachhaltigen Entwicklung des Tourismus setzt die Schaffung einer positiven Beziehung zwischen Ökonomie und Ökologie voraus. Die Entwicklung, die sich ausschließlich auf die Steigerung der Effizienz bestehender oder den Bau neuer Kapazitäten konzentriert, führt zu einem kurzfristigen Anstieg der wirtschaftlichen Rentabilität, sowie zu einer langfristigen Nachhaltigkeit des Konzepts, und führt darüber hinaus schließlich zur einer Entwicklung, die mit nachhaltiger Wirkung auf Kosten der Umwelt geht. Für

eine Investition in einem Gebiet von 320 ha, die 100 Millionen Euro überschreitet, sind bereits gegen den Willen der lokalen Öko-Gemeinschaft Änderungen der Raumplanung der Gespanschaft vollzogen worden. Damit wurde Platz für den Bau von Appartements und städtischer Verdichtungsgemacht, mit spekulativen Grundstücksgeschäften. „Eco Golf Resort Matalda“ kann zu einer Zerstörung der Landschaft, sowie einer Verringerung der Artenvielfalt führen, mit einem darüber hinaus unbestritten enormen Energie- und Wasserverbrauch für die Bewässerung. Daraus resultierend kann es zu einer möglichen Erschöpfung der Grund- und Trinkwasserreserven kommen, sowie zu einer Bioakkumulation von chemischen Düngemitteln und Pestiziden, Insektiziden und Herbiziden. Qualitative Entwicklungsprinzipien müssen gleichwertig wie quantitative Entwicklungsprinzipien betrachtet werden, und jede Abweichung bedroht ernsthaft die langfristige Entwicklung der Tourismus-Industrie sowie die nachhaltige Entwicklung im Allgemeinen.

SILVIA ROGOŠIĆ

*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia*

SMANJUJE LI SOCIJALNI KAPITAL UTJECAJ SOCIO-EKONOMSKOG STATUSA NA OBRAZOVNI USPJEH?

Usporedba studenata nastavnčkih i odgojiteljskih studija

U Colemanovoj teoriji (1988.) socijalni kapital (tj. društveni odnosi u koje je pojedinac involviran) ima moć smanjiti utjecaj socio-ekonomskog statusa pojedinca na njegov obrazovni uspjeh i time pridonosi socijalnoj mobilnosti. Zadaća ovog rada je usporediti rezultate istraživanja (provedenog na uzorku od 303 studenata studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu), kojim se nastoji ispitati u kojoj mjeri socio-ekonomski status i socijalni kapital koji je pojedincu dostupan na Fakultetu predviđaju njegov uspjeh tijekom studija (mjeren prosječnom ocjenom na prethodnoj godini studija), s rezultatima sličnog istraživanja provedenog na uzorku studenata nastavnčkih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Rogošić, 2016.). Budući da u Hrvatskoj nisu često provedena istraživanja koja se temelje na Colemanovom teorijskom okviru, cilj je utvrditi da li ispitivanja na različitim uzorcima rezultiraju kontradiktornim nalazima, tj. da li i na koji način osobine uzorka utječu na rezultate istraživanja.

DOES SOCIAL CAPITAL REDUCE THE IMPACT OF SOCIO-ECONOMIC STATUS ON EDUCATIONAL SUCCESS?

Comparison between Students Who Study to Become Pre-School Teachers and Students Who Study to Become Elementary/Secondary-School Teachers

In Coleman's theory (1988), social capital (i.e. the relationships in which an individual is involved) has the power to reduce the influence of individual's socio-economic status on his educational success and thus contribute to social mobility. The task of this paper is to compare the results of the research (conducted on a sample of 303 students of the Early Childhood and Pre-School Education at the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb), which seeks to examine to what extent the socio-economic status and social capital available at the Faculty predict his success during the study (measured by an average grade in the previous year of study), with the results of a similar research conducted on a sample of 455 students of the University of Zagreb who study to become the elementary/secondary-school teachers (Rogošić, 2016). Since the research based on Coleman's theoretical framework have not been conducted often in Croatia, the aim of this paper is to ascertain whether the research on different samples result in contradictory findings, i.e. whether and how the sample's properties affect the results of the research.

VANI ROŠČIĆ

*Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Philosophy, University of Zadar, Croatia*

LOŠ UKUS I EKONOMIJA

Cilj je ovog izlaganja analiziranje problema lošega ukusa i kiča u filozofiji Gilla Dorflesa. On drži da odvajanje od duhovnih korijena vodi prema neizbježnom i sve upornijem uplitanju gospodarskih i trgovačkih aspekata u samu umjetnost. Pokazatelj toga je široko pseudo-umjetničko područje koje je postalo plijenom gospodarsko-financijskog svijeta. Kič se, zbog mnogobrojnih oprečnih elemenata, sve teže uspijeva definirati, a ukusi individua nisu determinirani samo društveno-kulturnim sustavima, nego sve više ovisе o dinamici dominantnih ekonomskih gibanja utemeljenih na utilitarizmu i individualizmu. Tako se može govoriti o poveznicama između ekonomije, koja za uvođenje novih dobara traži korištenje novih tehnika nagovaranja, te nastajanja lošeg

ukusa koji često ovisi o nivou nametnutih težnji potrošača koje su uvjetovane dinamikom nekog dohotka čiji rast bitno ovisi o reklamama.

BAD TASTE AND ECONOMY

The aim of this presentation is to analyse the problem of bad taste and kitsch in philosophy of Gillo Dorfles. He holds that separation from spiritual roots leads towards an inevitable and impertinent interference of economic aspects into the art itself. The indication of this is a pseudo-artistic area which has become the prey of the economic-financial world. Because of the multiple contrary elements it is becoming more and more difficult to define kitsch, and the taste of an individual is no longer determined just by social-cultural systems, rather they are becoming dependent on the dynamics of the dominant economic currents based on utilitarianism and individualism. This is how one can speak about the correlation between economy – which for introduction of new goods seeks the use of new techniques of persuasion – and the emergence of bad taste which often depends on the level of desires imposed on the consumers which are dependent on the dynamic of a profit whose growth depends largely on the commercials.

DAMIR SEKULIĆ

*Slavonski Brod, Hrvatska /
Slavonski Brod, Croatia*

O VEZANOSTI EKONOMIJE I MASE KOD JASPERSA

Karl Jaspers u *Duhovnoj situaciji vremena* pristupa razmatranju zbilje iz perspektive njezina današnjeg razumijevanja, i to kao poretka masa u skrbi za vlastiti opstanak, pri čemu navodi da je opstanak danas određen kao »opskrba masa u racionalnoj proizvodnji na temelju tehničkih izuma«. Iz međuovisnosti mase i tehnike proizlazi prvenstvo znanja o tehničko-gospodarskim i socijalnim pokretima – prvenstvo ekonomskog znanja. To znanje, prema Jaspersu, ukazuje na svijet kojim je moguće ovladati, čime se ujedno otvara i njegova zamršena problematika. Naime, u naravi mase koja se nužno veže uz aparat, racionalizaciju i mehanizaciju Jaspers identificira totalitarističke odrednice kojima se pojedinac razara na način da ga se pretvara u funkciju, odnosno smisao ljudskog opstanka postaje isključivo ekonomska opskrba masa, čime se ukida mogućnost individualne svijesti bilo kakve vrste.

ON THE CONNECTION OF ECONOMY AND THE MASS IN JASPERS' THOUGHT

Karl Jaspers in *The Spiritual Condition of the Age* approaches the consideration of reality from the perspective of its today's understanding, as the order of the masses in the care for their own subsistence, where he states that today subsistence is defined as "the supply of the masses in the rational production based on technological inventions". From the interdependence of the mass and technology arises the primacy of the knowledge of technical-economic and social movements – the primacy of economic knowledge. According to Jaspers, this knowledge points to the world possible to master, which at the same time opens up its complex issues. Namely, in the nature of the mass, necessarily bound to the apparatus, rationalization, and mechanization, Jaspers identifies the totalitarian determinants which destroy the individual in the way of turning him into a function, i.e. the meaning of human subsistence becomes exclusively tied to the economic supply of the masses, thereby abolishing the possibility of individual consciousness of any kind.

MARIJA SELAK

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia*

ŽIVOT KAO VLASNIŠTVO

Napredak tehno-znanosti, praćen sve učestalijim biomedicinskim intervencijama u ljudsku prirodu, omogućio je manipulaciju životom, kako u kreativno-znanstvenom pogledu, tako i na ekonomskoj razini. Razumijevanje života kao potencijalno unosne robe vidljivo je u nedavnom slučaju stavljanja genetički modificiranog lososa na tržište, gdje je patentiran i zaštićen genski materijal cijele jedne nove vrste. No navedena praksa nije ograničena »samo« na ne-ljudska živa bića. Danas, naime, postoji realna mogućnost da ljudski život, dizajniran u laboratoriju, postane komercijalno vlasništvo, na što ukazuje činjenica da se za eksperimentalni pokušaj »uzgoja« moždanih stanica u medicinske svrhe koriste kupljene abortirane fetalne stanice. Na tom tragu, u ovom će se izlaganju navedeni problem razmotriti na dvije razine. Prva, opisna, podrazumijeva biopolitički pristup detektiranju samog problema, točnije, kritiku shvaćanja *znanja kao moći* i smjera samosvrhovitog razvoja tehno-znanosti. Na drugoj će se razini pristupiti pitanju mogućnosti drugačijeg pristupa,

pri čemu će naglasak biti na pokušaju osvjetljavanja lažne alternative – rastuće eko-industrije koja tretiranjem ekološkog kao (isplativije) robe, umjesto inzistiranjem na tome da ono bude preduvjet izlaska na tržište, predstavlja suučesnika u trgovini životom.

LIFE AS A PROPERTY

The progress of techno-science, followed by biomedical interventions in human nature, enabled manipulation with life, not only creative-scientifically, but also economically. Understanding of life as potentially profitable goods can be detected in a recent case of putting genetically modified salmon on the market, patenting and protecting genes of a whole new species. However, this practice is not limited (just) at non-human living beings. Today we are witnessing a realistic possibility that human life, designed in the laboratory, will become a commercial property as it is actually the case in an experimental cultivation of brain cells in medical purposes where they use bought aborted foetal cells. Following this line, in this presentation the problem will be introduced at two levels. The first, descriptive, will consist of a biopolitical approach to detecting the problem, critique of understanding the knowledge as a power and the direction of the self-sufficient development of techno-science. The second level will open the question of the possibilities of different approaches, with an emphasis on an attempt of enlightening a fake alternative – growing eco-industry which, by treating the “ecological” as cost-effective good, instead of insisting that “eco” is a precondition of entering the market, represents an accessory in this trade with life.

MATIJA MATO ŠKERBIĆ

*Elektrostrojarska škola Varaždin; Glazbena škola u Varaždinu;
Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Electromechanical School Varaždin; Music School in Varaždin;
Faculty of Organization and Informatics in Varaždin, University of Zagreb, Croatia*

EKONOMSKA ETIKA SPORTA ILI KAKO SPASITI SPORT OD TRŽIŠNE EKONOMIJE?

Izvršni odbor Međunarodnog olimpijskog odbora, pod ravnanjem J. A. Samarancha, donio je 1985. u Berlinu odluku o prodaji logotipa Olimpijskih

igara, što je svojevrsna simbolična točka procesa prodora krupnoga kapitala u sport. W. J. Morgan, jedan od vodećih autoriteta u filozofiji i etici sporta, taj proces označava kao glavni razlog za »corruption« korijena sporta, njegove centralne svrhe i vrijednosti, tj. same njegove suštine. Štoviše, dominacija tržišne ekonomije i proces komodifikacije sporta, odnosno njegovo pretvaranje u robu za tržišne ekonomske probitke, glavna su prijetnja integritetu suvremenog sporta, posebice u moralnom smislu. U kritičkoj analizi Morganovih dijagnoza, autor se fokusira na njegov prijedlog rješenja detektiranog problema, razložen u djelu *Why Sports Morally Matters*. Pritom presudnim vidi razumijevanje A. McIntyreove distinkcije između društvenih praksi i institucija, s jedne strane, te Morganovo shvaćanje sporta kao jedinstvene perfekcionistačke društvene prakse sa svojstvenim *ethosom*, s druge strane.

ECONOMIC ETHICS OF SPORT OR HOW TO SAVE SPORT FROM THE MARKET ECONOMY

In 1985 in Berlin, the Executive Board of the International Olympic Committee, under J. A. Samaranch's leadership, decided to sell Olympic Games logo, which is a symbolic point of the penetration process of big capital into sport. W. J. Morgan, one of the leading authorities in philosophy and ethics of sport, signifies this process the main reason for corruption of the very essence of sport, its roots, as well as its central purpose and value. Moreover, Morgan sees the domination of market economy in sport, together with the commodification of sport (its transformation into commodity for market economic gains), as the main threat to the integrity of contemporary sport, especially in the moral sense. Thus, author of the paper focuses his critical analysis on Morgan's proposal of a solution to the detected problem, presented in the book *Why Sports Morally Matters*. In this regard, in the author's opinion, two things are decisive: the understanding of A. McIntyre's distinction between social practices and institutions, on one hand, and Morgan's understanding of sport as a unique perfectionist social practice with its own *ethos*, on the other.

EDIN TABAK, DAMIR KUKIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zenici, Bosna i Hercegovina /
Faculty of Philosophy, University of Zenica, Bosnia and Herzegovina*

AKTER-MREŽA TEORIJA: JEDAN ALTERNATIVNI PRISTUP RAZUMIJEVANJU TRŽIŠTA

Većina ekonomskih teorija (od klasičnih, preko neoklasičnih, do neoliberalnih) bazirana je na pretpostavci da su pravila tržišta rezultat »prirodne« težnje racionalnih pojedinaca da ispune svoje osobne interese te da takvi »prirodni zakoni« omogućuju tržištu da se samo regulira. Na drugoj strani, njihovi kritičari (primjerice, marksisti i kejnezijanci) inzistiraju na većoj ulozi društva i države u reguliranju tržišta. Očite su razlike između ova dva tabora: prva se razlika temelji na racionalnom pojedincu, a druga na ugrađenosti tržišta u društveni i politički kontekst. Jedni smatraju da tržišni zakoni proizlaze iz ljudske prirode, a drugi da proizlaze iz društveno-političkih normi. Međutim, oba se pristupa baziraju na modernističkim dihotomijama između subjekta i objekta, pojedinca i kolektiva, prirode i društva, što ih onemogućava da predstave svu kompleksnost umrežavanja heterogenih aktera u tržište. Ovo će izlaganje predstaviti *akter-mreža teoriju* kao jedan alternativni pristup razumijevanju tržišta. Takav pristup implicira da se tržište ne može samo-regulirati, niti ga država može regulirati. Tržište je radije viđeno kao *akter-mreža* u kojoj heterogeni akteri participiraju u njezinoj konstrukciji i održavanju.

ACTOR-NETWORK THEORY: AN ALTERNATIVE APPROACH TO MARKETS

The majority of economic theories (from classical, through neo-classical, to neoliberal ones) are based on an assumption that rules of the market are results of “natural” tendencies of rational individuals to gain their own interests, and that those “natural laws” enable the market to be self-regulated. On the other hand, their critics (e.g. Marxists and Keynesians) insist on greater role of state and society in regulation of market. Differences between these two camps are obvious: the first approach is based on rational individuals; the second one is based on embeddedness of markets in social and political context. However, the both approaches are based on modernist dichotomies between subject and object, individual and collective, nature and society, which make it difficult to render complexity of linking heterogeneous actors in market. This text will propose *Actor-Network Theory* as an alternative approach to understanding the markets. Such an approach implies that neither can market be self-regulated,

nor can the state regulate it. Market is rather viewed as an *actor-network* in which heterogeneous actors participate in its construction and maintenance.

IRIS TIĆAC

*Abteilung für Philosophie, Universität Zadar, Kroatien /
Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska*

IST EINE HUMANE ÖKONOMIE MÖGLICH?

Um die im Titel gestellte Frage zu beantworten, werden wir die Gedanken und Inspirationen Julian Nida-Rümelins folgen. Auf der Grundlage verschiedenartiger, von Julian Nida-Rümelin übernommener Argumente, die er in seinem Buch *Die Optimierungsfalle. Philosophie einer humanen Ökonomie* entwickelte, versuchen wir, jenseits von Ökonomismus und Moralismus, bzw. „Moralisierung der Ökonomie“ und „Ökonomisierung der Ethik“, die Bedingungen der Möglichkeit einer humanen Ökonomie durchzudenken. Wir teilen Nida-Rümelins Überzeugung, dass die ethische Dimension als Bestandteil der ökonomischen Praxis zu betrachten ist. Ausgehend von Nida-Rümelins These, dass es ohne Ethik kein Erfolg der ökonomischen Praxis gibt, und seiner Forderung, dass sie „nicht von der kulturellen Bedingungen der Humanität herauslösen darf“ und in sozialen und moralischen Kontext eingebettet bleiben muss, versuchen wir philosophische Grundlagen einer humanen, d. h. einer lebensdienlichen Ökonomie und ethische Bedingungen einer erfolgreichen ökonomischen Praxis näher zu erhellen. Zu diesem Zweck werden wir in einem ersten Schritt Nida-Rümelins Analysen des Begriffs der „ökonomischen Rationalität“ darstellen. Danach wird gefragt in welcher Beziehung „ökonomische Rationalität“ zur „ethischen Rationalität“ steht und wie ist das komplexe Wechselverhältnis von Konkurrenz und Kooperation zu verstehen. In einem zweiten Schritt werden wir, mit und im Anschluss an Nida-Rümelins Argumentation, die Rolle der für ökonomische Praxis relevanten Tugenden, bzw. Grundhaltungen darstellen (Vertrauen, Verlässlichkeit, Urteilskraft). In einem dritten Schritt gehen wir der Frage nach, welche Konsequenzen ergeben sich aus vorgängigen Analysen für Sozial- und Bildungspolitik.

JE LI MOGUĆA HUMANA EKONOMIJA?

Kako bismo odgovorili na pitanje postavljeno u naslovu slijedit ćemo misli i inspiracije Juliana Nida-Rümelina. Na temelju njegovih argumenata, koje je

razvio u djelu *Die Optimierungsfalle. Philosophie einer humanen Ökonomie*, pokušat ćemo, s one strane ekonomizma i moralizma, odnosno »moraliziranja ekonomije« i »ekonomizacije etike«, promisliti uvjete mogućnosti humane ekonomije. Dijelimo autorovo uvjerenje prema kojemu etičku dimenziju valja promatrati kao sastavnicu ekonomske prakse. Polazeći od autorove teze da »bez etike nema uspješne ekonomske prakse« i njegovog zahtjeva da ekonomska praksa »ne smije biti razriješana od kulturnih uvjeta humaniteta« te da mora ostati ukotvljena u socijalni i moralni kontekst, pokušat ćemo pobliže osvijetliti filozofske temelje i etičke uvjete humane ekonomije. S tom nakanom, u prvom ćemo koraku izložiti Nida-Rümelinove analize pojma »ekonomska racionalnost« i propitati kako se »ekonomska racionalnost« odnosi prema »etičkoj racionalnosti« te kritički raspraviti pitanje međuodnosa ekonomske konkurencije i kooperacije. U drugom ćemo koraku analizirati ulogu vrlina, odnosno etičkih temeljnih držanja koja su relevantna za ekonomsku praksu (povjerenje, pouzdanost, razboritost, pozornost). U trećem ćemo koraku nastojati odgovoriti na pitanje kakve se konsekvence iz naših prethodnih analiza nadaju za socijalnu i obrazovnu politiku.

DANIJEL TOLVAJČIĆ

*Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, Croatia*

KRŠĆANSKA TRADICIJA I EKONOMIJA

Nakana je ovog priloga u kratkim crtama skicirati povijesni pregled nekih ključnih »ekonomskih« tema u zapadnoj kršćanskoj misaonoj baštini. Nakon nekoliko uvodnih napomena s obzirom na Novi zavjet, u izlaganju će prvotno biti riječi o pitanjima iz patrističkog razdoblja (pitanje siromaštva i bogatstva kod Augustina i drugih Otaca), a potom ćemo se osvrnuti na klasične srednjovjekovne teorije (osobito na etičku i ekonomsku teoriju Tome Akvinskog) koje su utjecale na kasniji razvoj katoličkog socijalnog nauka. Također, osvrnut ćemo se na doprinos Reformacije, poglavito Luthera i Calvina, te njihove sličnosti i razlike u odnosu na raniju tradiciju. Konačno, osvrnut ćemo se i na moderno i suvremeno doba, osobito na katolički socijalni nauk i najznačajnije protestantske doprinose. Također će biti riječi i o nekim možebitnim novim perspektivama i izazovima koje naše doba stavlja pred kršćansko promišljanje ekonomskih tema.

CHRISTIAN TRADITION AND ECONOMICS

The aim of this paper is to offer a brief historical overview of some of the central “economic” topics in the Western Christian tradition. After few introductory remarks concerning the New Testament, the paper will first address the pivotal questions of the Patristic period (poverty and wealth in Augustine and other Church Fathers), then we will analyse classical medieval theories (especially ethical and economic theory of Thomas Aquinas) which laid a foundation for later development of Catholic social teaching. We will also look at the contribution of the Reformation, especially Luther and Calvin, and their similarities and differences in relation to the earlier tradition. Finally, we will look at modern and contemporary developments, especially Catholic social teaching and the most relevant Protestant contributions. We will also highlight some new perspectives and challenges that our time puts in front of Christian theological reflection on the economic issues.

DRAŽENKO TOMIĆ

*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia*

EKONOMIJA U FILOZOFSKOJ MISLI KVIRINA VASILJA (1917.–2006.)

Kvirin Vasilj (1917.–2006.), jedan od najplodnijih suvremenih hrvatskih filozofa u dijaspori, bavio se i analizom kapitalističkog društvenog uređenja, ali i onim što su marksizam, socijalizam i komunizam mogli ponuditi, pa i s obzirom na ekonomska pitanja. Nalazimo da, u najširem smislu, Vasilj ekonomiju označava kao proizvođenje materijalnih dobara. Posebnost filozofa Vasiljeva usmjerenja jest stav da se čovjeka nikad ne može u potpunosti svesti isključivo na ekonomsko (materijalno) biće. To bi bilo najveće moguće otuđenje čovjeka od njega samog. Kao sasvim dovoljan dokaz za svoju tvrdnju on uzima činjenicu da čovjek i u obilju materijalnih dobara može biti duboko nesretan ako nije u prilici konzumirati vrednote istine, slobode i ljepote. Uz to, ako čovjek poistovjeti svoje najveće dobro s materijalnim dobrom, nužno završava u nekom obliku totalitarizma, ako ni zbog čeg drugog, onda zbog same činjenice da želi prigrabiti što više materijalnog dobra ne obazirući se na potrebe drugih ljudi.

ECONOMICS IN THE PHILOSOPHY OF KVIRIN VASILJ (1917–2006)

Kvirin Vasilj (1917–2006), one of the most prolific modern Croatian philosophers in the diaspora, dealt with the analysis of the capitalist social system, but also with what Marxism, socialism and communism could offer in terms of economic issues. We notice that, in the broadest sense, the economics in Vasilj's eyes is signified as the production of material goods. The particularity of the philosopher of Vasilj's orientation is the claim that man can never be entirely reduced to the economic (material) being. That would be the greatest possible alienation of man from himself. As a quite sufficient evidence for his claim he takes the fact that even in the greatest abundance man can be deeply unhappy if he is unable to consume the values of truth, freedom and beauty. On the contrary, if he identifies his greatest good with the material good, man must necessarily end in some form of totalitarianism, if nothing else, then because of the fact that he wants to embrace as much of that good without regard to the needs of other people.

MISLAV UZUNIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

OSNOVNA OBILJEŽJA PRISTUPA ANALITIČKOG MARKSIZMA EKONOMIJI

Analitički je marksizam filozofska škola nastala sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća kao pokušaj da se marksističko viđenje ekonomskih procesa poboljša novim metodama koje su pripadnici škole preuzeli iz analitičke filozofije i suvremenih teorija ekonomije. Poboljšanje Marxove metodologije i teorije analitički je marksizam nastojao ostvariti izgradnjom mikroosnova, počevši od pojedinca i njegove uloge unutar klase, društva i ekonomskih procesa. Radi se, dakle, o širokoj primjeni teorijskog redukcionizma i metodološkog individualizma, što je predstavljalo veliki zaokret, novost i kontroverzu za marksističku teoriju. U izlaganju se prikazuju osnovna obilježja i metode analitičkog marksizma te procjena u kojoj je mjeri analitički marksizam zaista ponudio novo i bolje viđenje ekonomije i ekonomskih procesa.

OUTLINE OF ANALYTICAL MARXIST APPROACH TO THEORIZING ECONOMY

Analytical Marxism is a philosophical school that originated during the 1970s as an attempt to improve Marxist approach to economy with new methods taken over from analytical philosophy and contemporary theories of economy. This school of thought attempted to improve Marxism by providing micro-foundations and focusing on the individuals and their role within a class, society, and economic processes. That being said, the focus of the Analytical Marxists was on the wide application of theoretical reductionism and methodological individualism, which represented a new, radical and controversial twist for Marxist theory. The presentation will outline the basic characteristics and methods of Analytical Marxism and an assessment of the success of the school in offering new and improved theory of economy and economic processes.

KREŠIMIR VEBLE

*TCC Danubius, Karlovac, Hrvatska /
TCC Danubius, Karlovac, Croatia*

TRANSPARENTNOST POSLOVANJA U VODNOM SEKTORU

Jedno od četiri načela koja su usvojena na *Svjetskoj konferenciji o vodama* u Dublinu 1992. godine govori o tome da je voda u isto vrijeme socijalno i ekonomsko dobro te bi upravo to načelo trebalo biti temelj poslovanja u svim komunalnim tvrtkama koje se bave vodoopskrbom, odvodnjom i pročišćavanjem otpadnih voda. U ovom će se referatu izložiti potreba veće transparentnosti poslovanja komunalnih poduzeća u sadašnjem sustavu gotovo monopolističkog načina isporuke vodnih usluga, gdje se netransparentno troše sredstva građana pod utjecajem lokalne politike, a da se pritom ne vodi dovoljno briga o tome da je voda vrijedan, ali i ograničen resurs. Poseban naglasak u ovom izlaganju bit će stavljen na politiku cijena i pristupačnost vode svim građanima jer nam je za život potrebna higijenski ispravna voda.

TRANSPARENCY OF BUSINESS IN THE WATER SECTOR

One of the four principles adopted at the *International Conference on Water* in Dublin in 1992 states that water is at the same time a social and an eco-

conomic good, and exactly that principle should be the foundation of business in all utility companies dealing with water supply, drainage, and wastewater purification. This report will expose the need for a greater transparency of utility companies' business in the present system of almost monopolistic ways of delivering water services, where citizens' funds are spent non-transparently and under influence by local policy, without taking sufficient care of water as a valuable, but also limited resource. A special emphasis in this presentation will be put on price policy and water accessibility for all citizens because we need safe water to live.

LINO VELJAK

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Philosophische Fakultät, Universität Zagreb, Kroatien*

O NUŽNOSTI JEDINSTVA PRAKTIČKE FILOZOFIJE

Aristotelovska podjela praktičke filozofije na etiku, ekonomiku i politiku (izvorno objedinjenih idejom dobra) rezultirala je u epohi discipliniranja (disciplinarnog specijaliziranja) filozofije i znanosti njihovim međusobnim razdvajanjem: etika je postala samostalnom filozofijskom disciplinom, dok su se iz ekonomike i politike rodile posebne društvene znanosti (ekonomijske, socijalne i političke). Filozofija se u pogledu ekonomije i politike ograničila na refleksiju i spekulaciju. Novijim pokušajima obnove jedinstva etike i politike nedostaje povezujući moment ekonomije, kao što poslovnim etikama nedostaje politička dimenzija. Tek se uspostavljanjem jedinstva svih triju dimenzija praktičke filozofije i produktivnom suradnjom takve filozofije s empirijskim znanostima otvara prostor nadmašivanja besplodnih pokušaja uvođenja moralnosti u ekonomiju i politiku.

ZUR NOTWENDIGKEIT DER EINHEIT DER PRAKTISCHEN PHILOSOPHIE

Aristotelische Aufteilung praktischer Philosophie (d. h. Ethik, Ökonomie, Politik, die ursprünglich durch die Idee des Guten vereinigt wurden) resultierte während der Epoche der Disziplinierung der Philosophie und Wissenschaft (d. h. ihrer disziplinarischen Spezialisierung) mit dem Zwiespalt zwischen Ethik, Ökonomie und Politik: die Ethik wurde einerseits eine selbständige philoso-

phische Disziplin und die Ökonomie und Politik wurden andererseits in die empirischen sozialen Wissenschaften umgewechselt. Die Philosophie begrenzte sich hinsichtlich Ökonomie und Politik auf das Reflektieren und die Spekulation. Die neueren Versuche, die Einheit der praktischen Philosophie wieder aufzustellen, werden durch das Entfallen des vermittelnden Moments der Ökonomie charakterisiert. Nur durch die Aufstellung aller drei Dimensionen der praktischen Philosophie und durch die produktive Zusammenarbeit der Philosophie mit den Gesellschaftswissenschaften wird es möglich, den Weg zur Aufhebung der fruchtlosen Versuchen finden, nämlich, zur Aufhebung der Versuchen, die Moralität in die Politik und in die Ökonomie einzuführen.

MARKO VUČETIĆ

*Odjel za filozofiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Abteilung für Philosophie, Universität Zadar, Kroatien*

TERESA FORCADES I EKONOMIJA DRŽAVNOG TERORIZMA

Teresa Forcades državni terorizam vidi kao djelatno nastojanje da se raznim politikama podržavaju unutardržavne aktivnosti produkcije nasilja prema marginalnim, osiromašenim skupinama, a sve u funkciji formiranja tzv. društva dvije trećine. Za razliku od Margaret Thatcher, koja je bila najglasnija zagovornica oživotvorenja ideje društva dvije trećine, Teresa Forcades, u britkim analizama na liniji teologije oslobođenja, uočava da suvremeni svijet nije lišen jačanja upravo ovih tendencija po kojima nije moguće politički djelovati u korist čitavog društva i svih građana, nego je potrebno uspostaviti sustav koji skrbi o potrebama dvije trećine građana, dok je jedna trećina izložena pohlepi sustava. U izlaganju će se pokazati antidemokratske tendencije navedenog modela koji otuđuje rad, financije i solidarnost od siromašnih, obespravljenih i marginaliziranih skupina te tako pogoduju fenomenu tzv. otete demokracije i državnog terorizma.

STAATSTERRORISMUS UND SEINE WIRTSCHAFT AUS DER SICHT VON TERESA FORCADES

Den Staatsterrorismus betrachtet Teresa Forcades zunächst als aktive Suche nach der wirksamen Durchführung jener Politikarten, die enorme Ge-

waltpotenzialen gegenüber den marginalisierten und völlig verarmten Gesellschaftsgruppen innerstaatlich fördern, um gerade dadurch die sog. Zweidrittel-Gesellschaft funktionsfähig zu gestalten. Im Unterschied zu Margaret Thatcher, die als leidenschaftliche Verfechterin der Wiederbelebung der Idee von einer Zweidrittel-Gesellschaft galt, sieht Teresa Forcades – vor allem durch ihre scharfsinnige Analysen, die durchaus auf der Linie von der Befreiungstheologie stehen – ein, dass in der gegenwärtigen Welt gerade jene Tendenzen immer stärker werden, die davon ausgehen, dass heutzutage eine Politik, die hauptsächlich um das Gemeinwohl der Gesamtgesellschaft bemüht ist, praktisch unmöglich sei. Nötig sei demnach die Herstellung von einem System, das hauptsächlich um die Bedürfnisse von den zwei Dritteln der Bürger sorgen wird, wodurch das restliche Drittel der bloßen Gier des vorhandenen Systems restlos ausgeliefert wird. Im Laufe des Vortrags werden hauptsächlich die antidemokratischen Tendenzen von dem besagten Modell kenntlich gemacht, das die Arbeit, die Finanzen und vor allem die Solidarität den marginalisierten, verarmten und entmachteten Gesellschaftsgruppen völlig wegnimmt und gerade dadurch das Phänomen der sog. gestohlenen Demokratie und des Staatsterrorismus im Wesentlichen begünstigt.

ŽELJKO VUČKOVIĆ

*Pedagoški fakultet u Somboru, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija /
Faculty of Education in Sombor, University of Novi Sad, Serbia*

SVEUČILIŠTE IZMEĐU LOGIKE PROFITA I SLOBODNOG TRAGANJA ZA ISTINOM

Prema Karlu Jaspersu, institucija sveučilišta treba biti slobodna zajednica istraživača, posvećena traganju za istinom kroz služenje znanosti kao jedinstvenom kozmosu znanja. U ovoj ideji sublimirani su antičko poimanje znanja, Kantovo određenje prosvjetiteljstva i Humboldtova vizija modernog sveučilišta. Ovakva vizija ozbiljno je dovedena u pitanje komercijalizacijom visokog školstva i transformacijom znanja u tržišni proizvod. U radu se preispituju uzroci i posljedice redukcije sveučilišne misije u kontekstu neoliberalne društvene i ekonomske paradigme. Komercijalizacija može doprinijeti fleksibilnosti i efikasnosti specijaliziranog strukovnog obrazovanja za kojim postoji potražnja na tržištu rada, ali za ideju i praksu sveučilišta predstavlja opasnost žrtvovanja temeljnih akademskih vrijednosti i sloboda.

UNIVERSITY BETWEEN THE LOGIC OF PROFIT AND ACADEMIC FREEDOM

According to Karl Jaspers, a university should represent a free community of researchers devoted to the truth seeking, serving science as a unique cosmos of knowledge. This idea sublimates the antique apprehension of knowledge, Kant's definition of enlightenment, and Humboldt's vision of a modern university. The commercialization of university education and transformation of knowledge into a marketable product have seriously jeopardized such a vision. This paper re-examines the causes and effects of the university mission reduction in the context of neoliberal social and economic paradigm. The commercialization can contribute to the flexibility and efficiency of the specialized occupational education, which is in demand on the labour market, but at the same time it jeopardizes the very idea and practice of universities, sacrificing fundamental academic values and liberties.

KSENIJA VUKOVIĆ

*Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Organization and Informatics in Varaždin, University of Zagreb, Croatia*

PODUZETNIČKI MASKULINITET I FEMINITET Reprezentacije poduzetnika u glembajevskoj trilogiji

Takozvani *lingvistički obrat* i postmodernistički pristup potaknuli su dio istraživača na to da u istraživanjima poduzetništva poklone pažnju jeziku i reprezentacijama u postupku istraživanja. Dominantni diskurs vezan je uz konstrukciju poduzetništva kao maskuline pojave, što se očituje u reprezentacijama poduzetnika u medijima, kao i u znanstvenim djelima. Perzistentnost percepcije poduzetništva kao maskuline aktivnosti vodi nas prema sagledavanju »duge sjene« ideologije odijeljenih sfera. U ovom se radu ukazuje na to da umjetnička reprezentacija poduzetnika (Krlježina trilogija o Glembajevima) otvara, između ostalog, prostor za analizu diskursa o poduzetnicima na temama koje se uočavaju »ispod površine«. U Krlježinoj trilogiji o Glembajevima događa se odmak od uobičajene muževnosti: to su drame o aktivnim muškarcima i naizgled pasivnim ženama. Cilj je izlaganja analizirati kako se stvara značenje poduzetnika i poduzetništva te kako se ono prenosi drugome i kroz različita povijesna razdoblja.

ENTREPRENEURIAL MASCULINITY AND FEMININITY

Representations of Entrepreneurs in Miroslav Krleža's *Glembay* Trilogy

The so-called *linguistic turn* and the postmodernist approach inspired part of the researchers to pay attention to language and representation in the entrepreneurship research. The dominant discourse is related to the construction of entrepreneurship as a masculine phenomenon, which is reflected in the representations of entrepreneurs in the media as well as in scientific works. The persistence of the perception of entrepreneurship as a masculine activity leads us to consider the "long shadows" of the ideology of the separate spheres. This paper shows that the artistic representation of entrepreneurs (Miroslav Krleža's *Glembay* Trilogy) opens, inter alia, a space for analysing entrepreneurship discourse on topics that are "under the surface". In the *Glembay* Trilogy, there is a detachment from the usual masculinity: these are the drama of active men and seemingly passive women. The aim of the paper is to analyse how it is created and how it is transmitted to others and through different historical periods.

DIVNA VUKSANOVIĆ¹, DRAGAN ČALOVIĆ²

¹ *Fakultet dramskih umjetnosti, Sveučilište umjetnosti u Beogradu, Srbija / Faculty of Dramatic Arts, University of Arts in Belgrade, Serbia*

² *Fakultet za umjetnost i dizajn, Sveučilište »John Naisbitt« u Beogradu, Srbija / Faculty of Arts and Design, John Naisbitt University in Belgrade, Serbia*

FILOZOFIJA ZABAVE

Izlaganje problematizira odnos suvremene filozofije i estetike prema *svijetu zabave*, koji je jedan od vodećih (ekonomski zasnovanih) fenomena današnjice, podržan od strane kapitalističkog tržišta i medija masovnih (i novih) komunikacija. Takozvana industrija zabave, naime, u sve većoj mjeri privlači pažnju kako kulturologa, tako i filozofa, estetičara i teoretičara umjetnosti i medija, koji u masovnoj zabavi i spektaklu vide puki resurs za eksploataciju, pri čemu se jedan broj teoretičara kritički odnosi prema upotrebi medija, umjetnosti i sfere kreativnosti uopće u svrhu stjecanja profita, dok drugi hipostaziraju ovaj odnos, implicirajući ideju da je relacija između kapitalizma i medijski plasirane zabave »prirodna« i »svrhovita« te da doprinosi kako kapitalističkoj političkoj ekonomiji, tako i svim kreativnim oblicima ljudskog izražavanja. Izlaganje će, u tom smislu, nastojati ukazati na oba pravca sagledavanja zabave te filozofski reflektirati navedenu problematiku.

PHILOSOPHY OF ENTERTAINMENT

This text problematizes the relation of contemporary philosophy and aesthetics to the *world of entertainment*, which is now one of the leading phenomena supported by capitalist market and media industries. Philosophers, aestheticians, theoreticians of art and media alike, have underlined an urgent need for better understanding of the entertainment industry. However, their approaches and attitudes are not the same. While some theoreticians criticize the use of media, art and the sphere of creativity in general, for making money, others, at the same time, implicate the idea that the relationship between capitalism and mediated entertainment is “natural” and “with purpose”, and that this contributes to the capitalist political economy as well as to further development of human creativity. In this article, the authors will analyse both approaches in order to bring one possible philosophical reflection to this problem.

IVANA ZAGORAC

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia*

ULOGA DRŽAVE U HUMBOLDTOVSKOM MODELU SVEUČILIŠTA

Suvremeni teoretičari obrazovanja često ističu da su europska sveučilišta iznevjerila humboldtvske ideale obrazovanja, kao i da je sama ideja sveučilišta u krizi. Kritičari upozoravaju na ugrožavanje akademskih sloboda, komercijalizaciju znanja, politizaciju sveučilišta i uplitanje države u procese koji bi trebali biti u nadležnosti akademske zajednice. Središnja je tema izlaganja upravo odnos između države i sveučilišta. Razmotrit će se idealan model takvog odnosa, kako ga vide njemački filozofi iz 18. i s početka 19. stoljeća, čiji su radovi utjecali na oblikovanje moderne (»humboldtvske«) ideje sveučilišta. Valja istaknuti da u tim utemeljujućim spisima ne postoji usuglašenost oko naravi veze između države i sveučilišta. U izlaganju će se sagledati sličnosti i razlike između ponuđenih koncepata, a posebno s obzirom na neobičan zahtjev da bi država trebala na sve načine, pa i financijski, podupirati instituciju nad kojom nema nikakvog utjecaja.

THE ROLE OF THE STATE IN THE HUMBOLDTIAN MODEL OF UNIVERSITY

Contemporary theorists of education often comment that European universities have neglected the Humboldtian ideal of education and that the idea of the university itself is in crisis. Critics warn of endangering academic freedom, commercialization of knowledge, politicization of universities, and interference of state structures with processes that should be governed by the academic community only. The latter aspect – the relationship between state and university – is in the focus of this presentation. More precisely, we shall consider the ideal model of such relationship as proposed by German philosophers of 18th and early 19th century whose writings have helped to form the modern (“Humboldtian”) idea of the university. It is worth pointing out that those foundational writings did not reach a consensus on what the ideal model of state-university relationship should consist of. In this presentation we shall consider similarities and differences between the proposed concepts, especially regarding a relatively odd demand that the state should financially and otherwise support the institution over which it has no influence.

MARTINA ŽEŽELJ

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

EKONOMIJA ŽUDNJE

Ovaj rad propituje kako Lacanovo određenje žudnje ustrojava potrošačko društvo razvijenog kapitalizma. Za ovu temu značajno je Lacanovo određenje žudnje kao žudnje drugog/Drugog te njezina metonimijska struktura. Žudnja nastaje u registru Imaginarnog kroz poistovjećivanje djeteta sa zrcalnim odrazom. Imaginarna žudnja je u Simboličnom podignuta na stupanj jezične negativnosti te postaje u govoru uspostavljeno priznavanje Ja i Drugog. Žudnja dobiva metonimijsku strukturu u registru Simboličkog jer on nameće jezično posredovanje žudnji. Metonimijska struktura razaznaje se u beskonačnim supstitucijama označitelja označiteljskog lanca diskursa žudnje. Beskonačne supstitucije posljedica su neprestanog izmicanja zadovoljenja jer žudeno nikada nijedano u supstituiranom označitelju, nego ostaje drugdje. Kapitalistička

ekonomija utemeljena je u metonimijskoj prirodi žudnje te intersubjektivnosti žudnje koja proizlazi iz međusobnog priznanja Ja i Drugog.

THE ECONOMY OF DESIRE

This paper examines Lacan's definition of desire underlying the consumer society of developed capitalism. This topic strongly implicates Lacan's definition of desire as a desire of the other/Other and its metonymic structure. Desire emerges in the register of the Imaginary through the child's identification with its reflection in the mirror. Imaginary desire is brought to the level of linguistic negativity in the Symbolic, giving rise to the recognition of I and the Other in the spoken discourse. Desire adopts a metonymic structure in the register of the Symbolic, since it imposes the mediation of linguistics on desire. Metonymic structure is reflected in infinite substitutions of the signifier in the signifying chain of the discourse of desire. The infinite substitutions are a result of permanently evasive satisfaction, since the desired can never be found in the substituted signified, but rather remains somewhere else. Capitalistic economy is based on the metonymic nature of desire and the inter-subjectivity of desire, which arises from the mutual recognition of I and the Other.

DAMIR ŽUBČIĆ¹, SAŠA ZAVRTNIK²

¹ *Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /*

Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb, Croatia

² *Geotehnički fakultet u Varaždinu, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /*

Faculty of Geotechnical Engineering in Varaždin, University of Zagreb, Croatia

INDUSTRIJA KUĆNIH LJUBIMACA

Ovo izlaganje nastoji osvijetliti složenu ulogu kućnih ljubimaca u životu ljudi. Vidljiva su dva aspekta. Prvi je onaj komercijalni, primjerice, činjenica da vlasnici kućnih ljubimaca u SAD-u godišnje za troškove veterinaru izdvajaju 196 dolara za pse i 104 dolara za mačke, a povrh toga industrija kućnih ljubimaca uključuje i troškove hrane, smještaja, njege i higijene kućnih ljubimaca. S druge strane, odvajanjem od prirode i ljudi su se međusobno odvojili i ogradili, o čemu svjedoče brojni medicinski i psihologijski podaci. Uistinu, kroz cijelu povijest ljudi su imali »kućne ljubimce« mada ih nisu tako nazivali. Živjeli su s njima, i to ne samo zbog njihove materijalno-uporabne vrijednosti

nego i zbog drugih razloga. No, otkad su se ljudi počeli odvajati, odnosno otuđivati od prirode, ništa im nije moglo nadomjestiti potrebu blizine i kontakta drugoga živoga bića, pobliže, životinje. Uvidom u takvo stanje stvari slobodno se zapitajmo je li kućni ljubimac danas, kolika god bila »cijena« njegova »postojanja«, uz vlasnika važna odražavajuća komponenta »prirode u stanu« i važan »komunikacijski medijator« u ljudskim odnosima? U ovom sklopu problema postavlja se i pitanje imaju li životinje danas, konkretno kućni ljubimci, posebice s ekonomskog gledišta, možda veća prava nego ljudi i na što nam to ukazuje? Gdje je tu čovjek, a gdje životinja? Koja je njihova stvarna vrijednost? Ovo izlaganje nastoji rasvijetliti navedeni sklop problema imajući pred očima trajnu upućenost čovjeka na druge oblike života.

HOUSE PET INDUSTRY

This exposition tries to enlighten us to the complex role of house pets in the life of humans. There are two aspects present, first, the commercial one: for example, owners of pets in USA paid 196 USD for veterinary costs for dogs, and 104 USD for cats. Besides that, the industry of house pets includes costs for food, housing, care and hygiene. Second, on the other hand, by the separation from nature, people, too, have separated between themselves as confirmed by numerous medical and psychological data. Indeed, throughout the entirety of history, humans have had house pets although they did not call them that. They lived with them not just because of their material and useful value, but also because of other reasons. However, when people started to segregate and became alienated from the natural world, nothing could replace the need of closeness and contact with other living beings, more precisely, of an animal. By seeing all of this, we can ask ourselves is the house pet today, whatever the "cost" of its "existence" is, with its owner reflecting a component of "nature in apartment" and an important "communication mediator" in human relationships? In this context comes a question, do animals have, especially house pets from the economic point of view, more rights than humans and what is this saying? Where is man in all of this and what are animals' role and place? What is their true value? This presentation wants to put a bit more light on this problem, having in mind the constant direction of man to other life forms.

MARIJANA ŽUPANIĆ BENIĆ, ANTONIJA BALIĆ-ŠIMRAK

*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia*

ZNAČAJ ISTRAŽIVANJA U UMJETNIČKOM PODRUČJU I PROMIŠLJANJA O STVARALAČKOM PROCESU ZA POJEDINCA I DRUŠTVO

Istraživanja u umjetničkom području javljaju se krajem 20. stoljeća postavljanjem teorijskih okvira i razvijanjem specifičnih metodologija. Međutim, ti oblici istraživanja i danas se rijetko primjenjuju jer se ne uklapaju u tradicionalne paradigme znanstvenih istraživanja. U suvremenom društvu stvaralaštvo i inovativnost smatraju se najpoželjnijim sposobnostima koje pojedinac posjeduje u svim područjima ljudskog djelovanja, a koje je nemoguće generalizirati i empirijski mjeriti. Stoga autori koji se bave istraživanjima u umjetničkom području smatraju da bi se ta istraživanja trebala integrirati u društvene i humanističke znanosti jer uvode estetsku dimenziju i omogućavaju spoznaju fenomena koji se ne mogu objektivno mjeriti i interpretirati. Svrha je ovog rada steći uvid u dominantne metodologije istraživanja u umjetničkom području, koje su umjetnici koristili u pisanju svojih doktorata. Sustavnim pregledom literature, doktorata umjetnosti (N=30) stečenih u posljednjih pet godina na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti, dobiveni su podaci koji daju uvid u metode koje u svom stvaralačkom procesu i promišljanju istog koriste umjetnici.

THE SIGNIFICANCE OF ARTS-BASED RESEARCH AND REFLECTING ON THE CREATIVE PROCESS FOR THE INDIVIDUAL AND SOCIETY

The first arts-based research frameworks and methodologies were introduced in the late 20th century. However, those methodologies are still rarely used today because they are not consistent with the scientific method. Creativity and innovative thinking are some of the most desirable traits in contemporary society, but they are also impossible to generalize and quantify. That is why some authors argue that it is important to integrate arts-based research methodologies in social sciences and humanities to introduce an aesthetic dimension and allow researchers to study phenomena that cannot be quantified and interpreted objectively. The purpose of this review is to identify the most

common methodologies used by Croatian artists to prepare their doctorates. A systematic review of doctorates (N=30), which were written in the past five years by the students of the Academy of Fine Arts, University of Zagreb, was performed to determine which methods students use in their creative processes and reflections on those processes.

Okrugli stol
AKTUALNOST MARXOVE MISLI –
POVODOM 150 GODINA OD OBJAVLJIVANJA KAPITALA

Round table
TOPICALITY OF MARX'S THOUGHT –
ON THE 150th ANNIVERSARY OF MARX'S CAPITAL

LINO VELJAK

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Philosophische Fakultät, Universität Zagreb, Kroatien*

AKTUALNOST KAPITALA

Djelo koje je objavljeno 1867. izvršilo je enorman utjecaj na političku ekonomiju i općenito na društvene znanosti, ali je utjecalo i na gibanja u polju filozofije te, u stanovitoj mjeri, i na realnu politiku (prije svega u kontekstu boljševičkih pokušaja ozbiljenja socijalizma/komunizma). Izazvalo je, dakako, i brojne kontroverzije. Primjerice, autor *Kapitala* podvrgao je kritici osamostaljenju ekonomsku znanost, ali i kapitalističke odnose općenito, pa se nameću sljedeća pitanja: U kojem smislu ta kritika može biti orijentacijom za tematizaciju kapitalizma danas? Može li se kapitalizam sagledati iz rakursa *Kapitala*? Znači li nedovršenost tog djela da se uporišne točke moraju naći negdje drugdje? Kakav je odnos između objektivnosti i subjektivnosti u Marxovom djelu? Je li Marxova primjena od Hegela preuzete dijalektičke metode na ograničene pojmove iz sfere ekonomije obilježena jednom apsolutizacijom ekonomije, ukoliko Marx nije vodio računa da ekonomija nije jedini izvor moći?

DIE AKTUALITÄT DES KAPITALS

Das Buch, das vor 100 Jahren veröffentlicht wurde, hatte eine enorme Wirkung im Gebiet der politischen Ökonomie und überhaupt Sozialwissenschaften, aber es beeinflusste auch die Philosophie wie auch teilweise die Realpolitik (besonders im Kontext des bolschewistischen Versuchs, den Sozialismus/Kommunismus zu verwirklichen). Es produzierte natürlich auch vielen

Kontroverzen. Hier werden u. a. die folgende Fragen thematisiert werden: In welchem Sinne könnte Marxsche Kritik der verselbständigten Wirtschaftswissenschaft und seine Kritik der kapitalistischen Beziehungen schlechthin eine gute Basis für die Thematisierung des Kapitalismus heute darstellen? Könnte man den gegenwärtigen Kapitalismus auf Grund des *Kapitals* verstehen? Bedeutet die Unabgeschlossenheit dieses Werks, dass man die Grundlagen dafür woanders finden sollte? Was sollte die Beziehung zwischen Objektivität und Subjektivität im *Kapital* sein? Könnte man behaupten, dass die Marxsche Anwendung Hegelscher dialektischen Methode auf die begrenzten ökonomischen Begriffe durch eine Verabsolutierung der Ökonomie charakterisiert wird, indem Marx nicht im Betracht nahm, dass die Ökonomie nicht die einzige Quelle der Macht ist?

STIJEPO LETUNIĆ

*Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska /
University of Dubrovnik, Croatia*

PRILOZI MARXOVOJ DIJALEKTICI

Hegel je izvodio i neke društvene, individualne uvjete razvoja samosvijesti, ali na razini odnosa spram nebitnog, njegove negacije, dok je Marx primijenio dijalektičku metodu na društvenu zbilju. Marx kaže da njih dvojica polaze od suprotnoga kod dijalektičke metode. Primjenjujući dijalektičku metodu na društvenu zbilju, Marxu je njegova analiza pokazala da je zakon vrijednosti opći »oblik uma« u opstojećem društvenom sistemu, a negativitet koji leži u osnovi njegovih proturječnosti i oblikuje svaki njegov sadržaj je negativitet klasnih odnosa. Marx posebice hvali Hegelovu *Fenomenologiju duha* u kojoj se pojedinac poima u vlastitom radu, što prema Marxu znači – pretvoriti rad u samodjelatnost! Nameće se kritika Marxa u tome što je dijalektičku metodu primijenio na ograničene pojmove iz ekonomije jer sva moć ne potječe iz ekonomije, pa se ti pojmovi, kao i odnosi, apsolutiziraju. Međutim, tražiti u Marxovu djelu jednoznačan putokaz značilo bi preobrazbu kritičkog mišljenja u dogmu, što je suprotno i Marxu i svakom ozbiljnom misliocu.

CONTRIBUTIONS TO MARX'S DIALECTICS

Hegel carried out some social, individual conditions of the self-consciousness development, but at the level of the relationship to the irrelevant, its ne-

gation, while Marx applied the dialectical method to social reality. Marx said the two of them started from the opposite concerning the dialectical method. By applying the dialectical method to social reality, Marx's analysis showed him that the law of value is a general "form of mind" in the existing social system, and the negativity that lies at the basis of its contradictions and shapes each of its contents is the negativity of class relations. Marx especially praised Hegel's *Phenomenology of Spirit* in which the individual perceives himself in his own work which, according to Marx, means – to turn work into self-activity! A critique of Marx imposes itself in that he applied the dialectical method to the limited concepts of the economy, because not all power arises from the economy, so these concepts, the same as the relationships, are absolutized. However, to look for an unambiguous signpost in Marx's work would mean the transformation of critical thinking into dogma, which is contrary to Marx and every serious thinker.

ALPAR LOŠONC

*Fakultet tehničkih znanosti, Sveučilište u Novom Sadu, Srbija /
Faculty of Technical Sciences, University of Novi Sad, Serbia*

KAPITAL KAO POLJE ISTRAŽIVANJA U ODNOSU NA (KRITIČKU) SUBJEKTIVNOST

Marxov *Kapital* paradigmatično predstavlja suštinu ambicije autora, naime, da kritički tematizira način proizvodnje zasnovan na odnosima roba. Istovremeno autor *Kapitala* kritizira osamostaljenu ekonomsku znanost kao nositelja reprezentacije fetišiziranih i izvnutih kategorija. U kojem je smislu dotična knjiga orijentacija za kritičku tematizaciju kapitalizma danas i za promišljanje alternativnih mogućnosti? Može li se kapitalizam *in toto* sagledati iz rakursa *Kapitala* ili se radi samo o zahvatu dinamike kapitala? Znači li poznata nedovršenost dotičnog djela da se uporišne točke moraju pronaći izvan dotičnog djela, ili...? Dinamika robe tretira se kao dinamika jedne objektivne strukture: Marx ne tematizira robu na osnovi ljudske svijesti, ali istovremeno roba ima pojavne oblike u ljudskoj svijesti. Stoga se postavlja pitanje: kakav je odnos između objektivnosti i subjektivnosti u Marxovom djelu?

CAPITAL AS THE FIELD OF ENQUIRY FOR (CRITICAL) SUBJECTIVITY

Capital (Das Kapital) by Karl Marx paradigmatically presents the gist of the ambition of the author, namely, to articulate the anatomy of the mode of production based on commodity-relations. The author of this book at the same time deeply criticizes economic theory as the expression of inverted categories and the fetishized representations of capitalism. In accordance with his critical endeavour these categories are not the result of human intention but the manifestations of the structural nature of capitalism. This constellation produces several issues. In what sense is this orientation of criticism of political economy actual for the critical articulation of capitalism today? Can capitalism at all be seen from the perspective of *Capital*? What are the relationships between the critical project of Marx and the dynamic of capitalism in the 21st century? Does the well-known incompleteness of this book mean that the starting point for critics is to be found beyond it or...? What, then, is the relationship between objectivity and subjectivity in Marx's work? In what sense could we conceptualize the critical subjectivity in his project?

GORAN SUNAJKO

*Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, Hrvatska /
Miroslav Krleža Institute of Lexicography, Zagreb, Croatia*

U MARXOVOJ ZAMCI: GRAĐANSKO DRUŠTVO KAO PANDORINA KUTIJA

Izlaganje tematizira središnji pojam Marxove političke i ekonomske teorije – građansko društvo. Odlučno je to da se upravo preko pojma građanskog društva prelama dinamika kapitala, odnosno kapitalističkih odnosa. Postavljanje čovjeka kroz građansko društvo, a nasuprot državi (Hegel) za Marxa je značilo emancipaciju oikosa kao proširenja prava privatne sfere, odnosno antički odnos između polisa (duh, teorija, sloboda, jednakost, politika, javno) i oikosa (materija, praksa, nužnost, nejednakost, ekonomija, privatno) s Marxom se izokreće. Navedene kategorije oikosa doživljavaju emancipaciju i dolaze na mjesto kategorija polisa čime postaju političko oružje u ljudskoj emancipaciji. Čovjekova emancipacija s ekonomskom sferom s jedne strane oslobađa i dezalijenira, a s druge otuđuje jer je građansko društvo kroz immanentan mu ekonomizam uvijek u tom dvostrukom odnosu. Marxova namjera

prevladavanja građanskog društva »starog materijalizma«, izražena u 10. tezi o Feuerbachu, ujedno je i suvremeni problem borbe protiv ekonomizma. Time građansko društvo, a s njime i ekonomizam, postaje oslobođeni duh Pandorine kutije i stoga je pitanje može li ga se ponovno vratiti u kutiju.

IN MARX'S TRAP: CIVIL SOCIETY AS A PANDORA'S BOX

The paper discusses the central concept of Marx's political and economic theory – the civil society. It is important that the dynamics of capital, or capitalist relations, is reflected in the concept of civil society. Placing man in civil society, and opposite to the state (Hegel), for Marx, meant the emancipation of the *oikos* as the extension of the right of the private sphere. In other words, the ancient relationship between *polis* (spirit, theory, freedom, equality, politics, the public) and *oikos* (matter, practice, necessity, inequality, economics, the private) with Marx, turns over. The aforementioned categories of *oikos* foster emancipation and take the place of the polis's categories, and become a political weapon in human emancipation. Human emancipation within the economic sphere, on the one hand, releases and disalienates, and on the other, it is alienated because civil society through its immanent economy is always in this double relationship. Marx's intent to overcome the bourgeois society of "old materialism", as expressed in the 10th Thesis on Feuerbach, is also a modern problem of the struggle against economicism. Thus, the civil society, and with it economics, become the liberated spirit of Pandora's box, so the question may be whether it will be returned to the box?

Predstavljanje projekta »Etična banka«:
razgovor s Goranom Jerasom
(Zadruga za etično financiranje, Zagreb, Hrvatska)

Tek nedavno postignut je znanstveni konsenzus koji je povezoao kreditnu politiku banaka s makroekonomskim kretanjima. Pokazalo se da, kao jedan od glavnih generatora likvidnosti u ekonomiji, kreditna politika banaka određuje kako će se ekonomija određene zajednice razvijati. Velik demokratski deficit predstavlja činjenica da su krediti koje banke izdaju utemeljeni na depozitima građana i pravnih osoba koji koriste usluge tih banaka, a da istovremeno vlasnici tih depozita nemaju nikakav utjecaj na određivanje kreditne politike banaka. Etične banke taj demokratski deficit rješavaju stavljanjem vlasništva nad bankom u ruke vlasnika depozita po principu »jedan član = jedan glas«. Takav oblik vlasništva također stvara preduvjete za uspostavu drugačijeg poslovnog modela kojemu maksimizacija profita više nije prioritet s obzirom na to da bi profit banke bio ostvarivan na račun skupljih usluga klijentima koji su ujedno i vlasnici, što znači da bi vlasnici trebali zarađivati na samima sebi. Nepostojanje pritiska za stvaranje maksimalnog profita omogućuje etičnim bankama građenje dugoročnih poslovnih strategija koje su utemeljene na stvaranju nove održive vrijednosti za zajednicu računavajući uz financijski ujedno i društveni i ekološki učinak investicije. Da bi etična banka mogla efikasno zadovoljavati svoju funkciju, mora poslovati transparentno kako bi stvorila povjerenje, mora imati individualan odnos sa svakim svojim članom, ne smije poticati potrošačko zaduživanje niti bilo kakav oblik spekulativnih ulaganja te mora poticati da se što je moguće veći broj transakcija i ulaganja zadržava među članovima banke kako bi što je moguće veći udio nove stvorene vrijednosti ostao unutar zajednice. Etične banke su generatori nove paradigme koja će ekonomiju staviti u službu stvaranja realnih vrijednosti i povećanja kvalitete života ljudi na pravedan i dugoročno održiv način.

Presentation of the project “Ethical Bank”:
discussion with Goran Jeras
(Cooperative for Ethical Financing, Zagreb, Croatia)

Only recently a scientific consensus has been reached that has finally found a correlation between the credit policy of banks and macroeconomic indicators. It has been shown that banks as a major liquidity source in the economy

play a crucial role in the determination of the economic developments of the community. It is easy to note the huge democratic deficit in the fact that loans issued by banks are based on the deposits of citizens and companies who on the other hand have no influence whatsoever in the determination of bank's credit policy. Ethical banks have resolved this democratic deficit by implementation of the ownership model in which all customers of the bank need to participate in the ownership structure of the bank on *one member = one vote* principle. This ownership model also creates preconditions for the implementation of a different business model in which maximization of the profits is no longer the primary objective of the bank since it could be achieved only through more expensive services to customers who are at the same time also the owners of the bank. The absence of priority maximization prerequisite enables ethical banks development of long-term business strategies based on the creation of new sustainable added value for community including all three aspects of the value – financial, social and environmental. In order to efficiently fulfil its role, an ethical bank has to do business transparently to build up trust, it has to maintain individual relationships with each of its customers, it must not incentivize either indebtedness of any kind, or any form of speculative investments. It has to provide support and platforms for the maximization of transactions and investments among ethical bank members in order to keep new added value within the community. Ethical banks are generators of a new economic paradigm, which will reposition the economy to the role of support service in the creation of long-term value-based economy aiming to increase real added value and improve the quality of life for the entire community.

Simpozij
HRVATSKA FILOZOFIJA
U INTERAKCIJI I KONTEKSTU

Symposium
CROATIAN PHILOSOPHY
IN INTERACTION AND CONTEXT

DAVOR BALIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

KRLEŽINE SPOZNAJE I PROSUDBE O PETRIĆU
I NJEGOVIM DJELIMA

Krležin opus sadrži i iskaze o hrvatskim filozofima te o obilježjima njihovih spisa. Krleža se, naime, očitovao o hrvatskim filozofima koji su djelovali tijekom 15. i 16. stoljeća, primjerice o Ivanu Stojkoviću, Janu Panoniju, Jurju Dragišiću, Marku Maruliću i Matiji Vlačiću Iliriku starijem, zatim o onima koji su stvarali tijekom 17. i 18. stoljeća, primjerice o Jurju Križaniću i Ruđeru Boškoviću, onda o onima iz 19. stoljeća, primjerice o Anti Starčeviću, kao i o onima s kojima je bio suvremenik, primjerice o Đuri Arnoldu i Vladimiru Dvornikoviću.

Očekivano, Krleža je izložio i svoje spoznaje te prosudbe o hrvatskom renesansnom filozofu Frani Petriću. To je najprije učinio u eseju »O poeziji«, koji je napisao 1940., a objavio 1967. godine, zatim u eseju »O našem dramskom répertoireu: povodom 400 godišnjice Držičeve 'Tirene'«, koji je objavio 1948. godine, pa u tekstu »Filipović Vladimir o Marku Maruliću«, koji je napisao 1950. godine i koji je još uvijek dostupan samo u rukopisu, te u referatu »O nekim problemima Enciklopedije«, koji je pročitao 27. siječnja 1952. godine

na prvom sastanku republičkih redakcija *Enciklopedije Jugoslavije*, a iste te godine i objavio. U tim tekstovima koristio je talijanske, latinske i hrvatske inačice Petrićeva imena i prezimena: Patrizio / Patricius / Franjo Patričić, Patris, Petrišević i Petrišić.

U eseju »O poeziji« Krleža je pisao o sadržaju četvrte i osme knjige Petrićeve *Disputativne dekade* iz 1586. godine. Pritom je ukazao na Petrićevo neslaganje s Aristotelovim naukom o predmetima kojima se bavi pjesništvo i na razloge zbog kojih je Petrić kritizirao Aristotelov stav o oponašanju kao izvoru pjesništva. U tom eseju Krleža je svoje spoznaje o Petriću temeljio na rečenicama koje je napisao i objavio Benedetto Croce u svojoj *Estetici*. U eseju »O našem dramskom répertoireu: povodom 400 godišnjice Držićeve 'Tirene'« Krleža je neke podatke o Petriću preuzeo ili parafrazirao iz natuknice koju je napisao Emilij Laszowski i koja je otisnuta 1925. godine u djelu *Znameniti i zaslužni Hrvati*, a neke iz teksta »Filozofija u Hrvatskoj«, koji je napisao i 1943. godine objavio Kruno Krstić. No, u tom eseju Krleža je donio i nekoliko vlastitih tvrdnji. Primjerice, naglasio je da je Petrić bio »najuniversalnije ime našeg književnog Cinquecenta«, zatim da je bio »polyhistor i sveznadar«, te da nije bio »zadovoljan crkvenim pokrštenjem grčke misli, što ga je crkva izvršila, kada je sa Svetim Tomom baptizirala Aristotela.« U tekstu »Filipović Vladimir o Marku Maruliću« zabilježio je da se Petrić svojim spisima uzdigao do »najglasnijeg cinkvecentističkog našeg Imena«, dok ga je u referatu »O nekim problemima Enciklopedije« spomenuo kao jednog od onih naših mislilaca koji su bili »velika imena«. Tom prilikom priopćio je da Matiju Vlačića Ilirika starijeg, Marka Antuna de Dominisa, Petra Pavla Vergerija mlađeg i Franu Petrića povezuje to što su tijekom 16. stoljeća zastupali »naučne, religiozne ili antireligiozne ideje«.

Osim uvida u spoznaje i prosudbe koje je Krleža u svojem opusu zabilježio o Petriću i osobitostima njegovih djela, ukazivanje na Krležine tekstove u kojima se spominje Petrić povećava i kolikoću bibliografskih jedinica o Petriću. Naime, u dosadašnjim bibliografijama o Petriću nema nijedne bibliografske jedinice iz koje bi se moglo doznati da je Krleža ikada nešto zapisao o tom hrvatskom renesansnom filozofu.

KRLEŽA'S KNOWLEDGE AND ASSESSMENT OF PETRIĆ AND HIS WORKS

Krleža's opus also contains his accounts on Croatian philosophers and characteristics of their writings. Namely, Krleža expressed his views on Croatian philosophers who lived and worked during the 15th and the 16th cen-

tury, for example Ivan Stojković, Jan Panonije, Juraj Dragišić, Marko Marulić and Matija Vlačić Ilirik the Elder, then on those who lived and worked during the 17th and the 18th century, for example Juraj Križanić and Ruđer Bošković, then on those from the 19th century, for example Ante Starčević, and finally on those who were his contemporaries, for example Đuro Arnold and Vladimir Dvorniković.

Expectedly, Krleža presented his knowledge and assessment of the Croatian Renaissance philosopher Frane Petrić as well. He first did it in the essay "On Poetry", which he has written in 1940 and published in 1967, then in the essay "On Our Drama Repertoire: on the Occasion of the 400th Anniversary of Držić's 'Tirena'", which he has published in 1948, then in the text "Filipović Vladimir on Marko Marulić", which he has written in 1950 and which is still available only in the form of a manuscript, and in his presentation "On Some Problems of the Encyclopedia", which he read on 27th January 1952 on the first meeting of republic editorial boards of the *Encyclopedia of Yugoslavia*, and published it during the same year. In those texts he used Italian, Latin and Croatian versions of Petrić's first and last name: Patrizio / Patricius / Franjo Patričić, Patris, Petrišević i Petrišić.

In the essay "On Poetry" Krleža wrote on the contents of the fourth and the eighth book of Petrić's *Disputative Decade* from 1586. Thereat he pointed out Petrić's disapproval of Aristotle's teaching on the subjects of poetry, as well as the reasons why Petrić criticized Aristotle's attitude on imitation as a source of poetry. In that essay Krleža based his findings on Petrić on sentences written and published by Benedetto Croce in his *Aesthetics*. In the essay "On Our Drama Repertoire: on the Occasion of the 400th Anniversary of Držić's 'Tirena'" Krleža either took over or paraphrased some data on Petrić from the entry written by Emilij Laszowski which was printed in 1925 in the work *Eminent and Deserving Croats*, and some from the text "Philosophy in Croatia", which was written and published in 1943 by Kruno Krstić. However, in that essay Krleža brought some statements of his own. For example, he emphasized that Petrić was "the most universal name of our literary Cinquecento", then that he was "a polyhistor and an omniscient person", and that he was not "satisfied with the christianization of Greek thought, done by the Church, when it baptized Aristotle using Saint Thomas." In the text "Filipović Vladimir on Marko Marulić" he noted that Petrić's writings made him "our loudest Name of Cinquecento", while he in his presentation "On Some Problems of the Encyclopedia" mentioned him as one of our thinkers who were "great names". On that occasion he reported that Matija Vlačić Ilirik the Elder, Marko Antun de Dominis, Petar Pavao Vergerije the Younger and Frane Petrić are connected

by the fact that during the 16th century they were representing “scientific, religious or antireligious ideas”.

Besides offering the insight into knowledge and assessment which Krleža noted in his opus of Petrić and the characteristics of his works, pointing out Krleža's texts in which he mentioned Petrić increases the quantity of bibliographic units on Petrić as well. Namely, in the bibliographies on Petrić done so far there is not one bibliographic unit from which one could find out that Krleža ever wrote a word on that Croatian Renaissance philosopher.

DAVOR BALIĆ¹, RENATA DŽAJA²

¹ *Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia*

² *Dakovo, Hrvatska / Dakovo, Croatia*

ZASTUPLJENOST FILOZOFSKIH DISCIPLINA U KRLEŽINIM *BALADAMA PETRICE KEREMPUHA*

Balade Petrice Kerempuha, zbirku od 34 balada napisanih na kajkavskom jeziku, Krleža je u konačnoj inačici objavio 1946. godine. Njihov sadržaj dosad su najčešće analizirali filolozi i povjesničari književnosti. Nažalost, o filozofskim obilježjima *Balada* još uvijek nije objavljen nijedan rad.

Naime, u *Baladama* se, kolikogod to bilo neočekivano i/ili čudno, nalaze i stihovi koji su nedvojbeno filozofske naravi. Štoviše, u njima su, također nedvojbeno, zastupljene filozofske discipline. Primjerice, logika u baladi »Keglovichiana«, zatim socijalna filozofija u baladi »Khevenhiller«, onda filozofija politike u baladi »Planetarijom«, potom filozofija religije u baladi »Sectio anatomica«, kao i etika u baladi »Scherzo«, pa čak i filozofija prirode u baladi »Planetarijom«.

PRESENCE OF PHILOSOPHICAL DISCIPLINES IN KRLEŽA'S *BALLADS OF PETRICA KEREMPUH*

In 1946 Krleža has published the final version of the *Ballads of Petrica Kerempuh*, a collection of thirty-four ballads written in Kajkavian language. Contents of the ballads had so far been most frequently analyzed by philolo-

gists and literary historians. Unfortunately, a single paper has not yet been published regarding the philosophical characteristics of the *Ballads*.

Namely, there are verses in the *Ballads* which, however unexpected and/or strange it may seem, undoubtedly are of philosophical nature. Moreover, there are, also undoubtedly, philosophical disciplines present in those verses. For example, there is logic in the ballad “Keglovichiana”, social philosophy in the ballad “Khevenhiller”, political philosophy in the ballad “Planetarijom”, philosophy of religion in the ballad “Sectio anatomica”, as well as ethics in the ballad “Scherzo”, and even philosophy of nature in the ballad “Planetarijom”.

ERNA BANIĆ-PAJNIĆ

*Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska /
Institute of Philosophy, Zagreb, Croatia*

PROBLEM MATERIJE U FILOZOFIJI FRANE PETRIĆA (FRANCISCUS PATRICIUS)

Pitanje materije jedno je od najintragantnijih pitanja u povijesti filozofije od antike do danas. Petrić se njime bavio u svojim dvama najznačajnijim djelima: u *Peripatetičkim raspravama* i *Novoj sveopćoj filozofiji*. U *Peripatetičkim raspravama* tim pitanjem bavio se tako što je podvrgao kritici Aristotelove stavove o materiji. U *Novoj sveopćoj filozofiji* je pak izložio originalne stavove o svjetskoj materiji kao fluidu, jednom od četiriju počela (*elementa*) svih tijela, koje se proteže od središta svijeta u beskonačno, zgušnjavajući se i razrjeđujući se.

U izlaganju se propituje veza između dvaju Petrićevih pristupa i tumačenja problema materije u njegovim dvama spomenutim djelima, koja su nastala u različitim fazama njegova filozofiranja, pisana s različitih polazišta i različitih intencija.

PROBLEM OF MATTER IN THE PHILOSOPHY OF FRANE PETRIĆ (FRANCISCUS PATRICIUS)

The problem of matter is one of the most intriguing questions in the history of philosophy from antiquity to today. Frane Petrić deals with this question in the two of his most significant works: *Peripatetic Discussions (Peripateticae discussiones)* and *New Philosophy on the Universal (Nova de universis)*

philosophia). In the work *Peripatetic Discussions*, he deals with this question criticizing Aristotle's views on matter. In *New Philosophy on the Universal* he exposes his original view on the world matter as a fluid, which is one of the four principles (*elementa*) of all bodies that extends from the center of the world to the infinite, thickening and rarefying itself.

In the paper we are examining the relationship between the two Petrić's approaches and interpretations of the problem of matter exposed in two of his aforementioned works, which were created in two different phases of his philosophizing, and written from different starting points and with different intentions.

PAVO BARIŠIĆ

*Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska /
Institut für Philosophie, Zagreb, Kroatien*

POVRATAK PRIRODI – ROUSSEAUOV UTJECAJ NA ANTU STARČEVIĆA

Kada je Ljubomir Maštrović, prigodom 100. obljetnice rođenja Ante Starčevića 1923., prvi put objavio rukopis jedine sačuvane drame, *Selski prorok*, koji mu je stavio na raspolaganje Kerubin Šegvić, spomenuo je u uvodnom ogledu da ona »mnogo podsjeća na francusku istoimenu dramu 'De prophete du village'«. Pritom je naglasio da pisac nije puki oponašatelj francuske drame, nego je na osebujan i originalan način uprizorio ličke narodne običaje i isklesao zanimljive likove. Nije međutim spomenuo ime autora navedene francuske drame. A ni ime djela nije prenio posve točno. Riječ je, naime, o glasovitoj operi *Le devin du village*, praižvedenoj 1752. u Kraljevskom dvorcu Fontainebleau, za koju je riječi sročio i glazbu skladao Jean-Jacques Rousseau.

Starčević je svoj igrokaz napisao u svibnju 1852. Je li mu slučajno dao isti naslov kao i Rousseau? Ili je u povodu 100. obljetnice nastanka djela s dubljom nakanom posegnuo za srodnim motivima iz narodnoga života?

Na temelju usporedbe pojedinih iskaza, tema i likova iz Rousseauove opere *Le devin du village* i Starčevićeva *Selskoga proroka*, uzimajući u razmatranje njihove životne filozofije i djela, predavanje nastoji iznijeti na vidjelo blizinu i idejnu srodnost te dvojice mislitelja, dvojice oštrih kritičara društvene iskvarenosti i licemjerja, navlastita zagovornika povratka prirodi. Obojica su veličala pučku jednostavnost, skromnost, prostodušnost, poštenje i naravne

kreposti. U obojice je bjelodana sklonost prema idiličnim prizorima pastirskoga i seljačkoga življenja. Romantične slike i pastoralni opisi prožeti su odgojnim naputcima i čudorednim poukama.

RÜCKKEHR ZUR NATUR – ROUSSEAU'S EINFLUSS AUF ANTE STAČEVIĆ

Als Ljubomir Maštrović anlässlich der 100. Geburtsjahresfeier von Ante Starčević im Jahre 1923 zum ersten Mal das Manuskript seines einzelnen erhaltenen Schauspiels, *Der Dorfwahrsager*, das ihm Kerubin Šegvić zur Verfügung stellte, veröffentlichte, erwähnte er im Einleitungssessay, dass es „in hohem Maße an französisches gleichnamiges Drama ‚De prophet du village‘“ erinnere. Dabei hob er hervor, dass der Schriftsteller kein bloßer Nachahmer des französischen Dramas sei. Vielmehr habe er auf eigentümliche und originelle Art und Weise die Volksbräuche aus Lika veranschaulicht und fesselnde Gestalten ausgemeißelt. Er hat indessen nicht den Namen des Autors des französischen Schauspiels erwähnt. Auch den Titel des Werkes hat er nicht ganz richtig übertragen. Es handelt sich eigentlich um die namhafte im Königspalast Fontainebleu 1752 uraufgeführte Oper *Le devin du village*, für die Jean-Jacques Rousseau das Libretto verfasste und die Musik komponierte.

Starčević schrieb sein Schauspiel im Mai 1852. Hat er ihm zufällig den gleichen Titel wie Rousseau gegeben? Oder hat er aus einem tieferen Vorhaben im 100. Jahrestag der Entstehung des Werkes auf die verwandten Motive des Dorflebens zurückgegriffen?

Aufgrund der vergleichenden Darstellungen von Aussagen, Themen und Gestalten aus der Oper *Le devin du village* und des Dramas *Der Dorfwahrsager*, versucht der Vortrag, die Nähe und Ideenverwandschaft der beiden Denker ans Tageslicht zu bringen. Ausgehend von der Betrachtung ihrer ganzen Lebensphilosophie und ihrer Werke, werden zwei scharfe Kritiker des Sittenverfalls und der sozialen Hypokrisie vorgestellt. Es geht um zwei Befürworter der Rückkehr zur Natur. Die beiden verherrlichen die volkstümliche Einfachheit, Bescheidenheit, Treuherzigkeit, Ehrlichkeit und natürliche Tugendmäßigkeit. In den Werken von beiden offenbart sich die Neigung zu den idyllischen Szenen aus dem Hirten- und Bauernleben. Romantische Bilder und pastorale Beschreibungen sind mit den Erziehungshinweisen und sittlichen Belehrungen durchwoben.

JOSIP ĆIRIĆ¹, MAJA JADREŠIN²

*¹ Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Information Sciences, University of Zadar, Croatia*

*² Rektorat Sveučilišta u Zadru, Hrvatska /
Rectorate of the University of Zadar, Croatia*

ENCIKLOPEDIJSKA (NE)VIDLJIVOST HRVATSKIH FILOZOFA

U izlaganju će biti izloženi rezultati istraživanja o vidljivosti hrvatskih filozofa u specijaliziranim tercijarnim publikacijama, poput filozofskih rječnika i enciklopedija. Analizirano je nekoliko tiskanih, digitalnih i online enciklopedija te rječnika na engleskom i njemačkom jeziku. Rezultati sugeriraju minornu zastupljenost, jer osim Frane Petrića i Ruđera Boškovića nijedan drugi hrvatski filozof nema svoju natuknicu u uredničkim izdanjima. Izuzetak su različita izdanja Wikipedije. U izlaganju će se raspraviti o mogućim razlozima takvoga stanja i rješenjima.

ON (IN)VISIBILITY OF CROATIAN PHILOSOPHERS IN ENCYCLOPEDIAS

The results of research of the visibility of Croatian philosophers in specialized tertiary publications, such as as philosophical dictionaries and encyclopedias, will be presented in the lecture. A couple of printed, digital and on-line encyclopedias and dictionaries in English and German language are analyzed. The results suggest minor representation – with the exception of Frane Petrić and Ruđer Bošković, no other Croatian philosopher has his own article in edited publications. Wikipedia is an exception due to collective contribution. Possible causes and solutions are discussed in the lecture.

BRUNO ĆURKO

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia*

ZASTUPLJENOST HRVATSKIH MISLILACA U INVENTARNOJ KNJIZI KNJIŽNICE SAMOSTANA SV. FRANE U ZADRU (I. DIO)

Knjižnica samostana sv. Frane, pretpostavlja se, započela je s radom osnutkom samostana u 13. stoljeću. Procjenjuje se da knjižnica posjeduje više od 40 000 svezaka, a sastoji se od stotinjak inkunabula, deset koralnih oslikanih kodeksa te mnogobrojnih klasičnih, moralnih, teoloških i prirodoznanstvenih djela.

Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru i Samostan sv. Frane u zajedničkom projektu 4. kolovoza 2008. godine započeli su s popisivanjem građe. U Inventarnoj knjizi monografija (stanje 30. svibnja 2012) nalazi se 31 962 upisanih bibliografskih jedinica. Među upisanim djelima nalazi se čak njih sedam za koje se tvrdi da im je autor Benedikt Benković. Jedan od ciljeva ovoga rada jest utvrditi radi li se doista o djelima spomenutog autora. Tu je i knjiga novijeg datuma (1940) *Doctrina S. Bonaventurae de analogia universalis*, koju je napisao franjevac Petrus Bianchi, P. Objavljena je i tiskana u Zadru (Tipografia Commerciale Zaratini), a u knjižnici se čuva njezinih jedanaest primjeraka.

CROATIAN THINKERS IN THE INVENTORY BOOK OF THE LIBRARY OF THE MONASTERY OF ST. FRANCIS IN ZADAR (PART I)

The library of the monastery of St. Francis in Zadar, presumably started working in the 13th century, in the same century as the monastery. It is estimated that the library has more than 40,000 volumes and consists of about one hundred incunabulas, ten coral-painted codes and many classic, moral, theological and natural science works.

Department of Information Sciences of the University of Zadar and the Monastery of St. Francis have started listing the inventory in a joint project on 4th August 2008. In the inventory book monograph (information from 30th May 2012) there are 31,962 registered bibliographic units. Among the entries, there are as many as seven books which are claimed to have been written by

Benedikt Benković. One of the aims of this paper is to find out whether they are really works of Benković. In the inventory book there is also a recently published book (1940) *Doctrina S. Bonaventurae de analogia universali* written by Petrus Bianchi, P. This book was published and printed in Zadar (Tipografia Commerciale Zaratini), and eleven copies of it are kept in the library.

VANJA FLEGAR

Odsjek za povijest prirodnih i matematičkih znanosti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska /

The Division for the History of Natural and Mathematical Sciences, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia

PAVAO SKALIĆ I JURAJ DUBROVČANIN O MAGIJI

Krajem 15. i tijekom 16. stoljeća magija je doživjela procvat. Ugledni renesansni filozofi prirode, posebice Marsilio Ficino, Pico della Mirandola, Frane Petrić i Giovanni della Porta, magiju su ili pokušavali razumjeti, ili prakticirati, ili su se u svojim djelima barem dotaknuli pitanja magije.

U izlaganju ću analizirati i protumačiti razlike i sličnosti u strukturi i sadržaju djela koja su magiji posvetili dvojica hrvatskih renesansnih mislilaca: Pavao Skalić i Juraj Dubrovčanin. Pritom ću analizirati poglavlje »De magia naturali in lapide philosophorum« (»O prirodnoj magiji s obzirom na kamen mudrosti«), koje je objavljeno kao treće po redu u prvom svesku Skaliće-va djela *Satirae philosophicae sive Miscellaneorum* iz 1563., te pismo »De magia« (»O magiji«), koje je objavljeno u Dubrovčaninovu djelu *Epistolae mathematicae seu de divinatione* iz 1623. godine.

PAVAO SKALIĆ AND JURAJ DUBROVČANIN ABOUT MAGIC

At the end of the 15th and during the 16th century a very broad interest in issues related to magic can be detected. Prominent Renaissance philosophers of nature, Marsilio Ficino, Pico della Mirandola, Frane Petrić (Franciscus Patricius) and Giovanni della Porta were trying to understand, practice or at least touch upon the questions of magic in their works.

In this paper, I will analyze and interpret the differences and similarities in the structure and contents of the works of the two Croatian Renaissance thinkers: Pavao Skalić and Juraj Dubrovčanin. The analysis will include a chapter

“De magia naturali in lapide philosophorum” (“On Natural Magic Regarding the Philosopher’s Stone”), which was published in 1563 as third in the first volume of Skalić’s work *Satirae philosophicae sive Miscellaneorum*, as well as the letter “De magia” (“On Magic”), which was published in 1623 in Dubrovčanin’s work *Epistolae mathematicae seu de divinatione*.

MIHAELA GIRARDI-KARŠULIN

Zagreb, Hrvatska /
Zagreb, Kroatien

PERIPATETIČKA ASTROLOGIJA: RAGUSEIUS I FRKIĆ

U 17. stoljeću bezuvjetno važenje aristotelizma postaje upitno (prije svega na osnovi djela Kopernika i Galileja). Aristotelovci tog stoljeća stoga se osjećaju prisiljenima pronaći različite strategije za očuvanje aristotelizma od prigovora. Na »spašavanje aristotelizma« upućuje, primjerice, interes peripatetičara za averoistički *dimensiones interminatae*, kao i pokušaj da se znanost o nebu (astrologija) isključi iz peripatetičke filozofije prirode.

U referatu želim prikazati dva različita pokušaja, Raguseusov i Frkićev, koji znanost o nebu nastoje održati u okviru aristotelizma. Raguseius je prisiljen izdvojiti znanost o nebu iz filozofije prirode, jer je smatrao da je astrologija matematička disciplina. Frkić pak odustaje od izvornog Aristotelova učenja o *quinta substantia*, koje je omogućavalo da na znanost o nebu bude primijenjena matematika, a prihvaća Anaksagorino učenje o tome da je nebo vatra, čime osigurava ostatak znanosti o nebu u korpusu peripatetičke filozofije prirode.

PERIPATETISCHE ASTROLOGIE: RAGUSEIUS UND FRKIĆ

Im siebzehnten Jahrhundert kommt die unbedingte Gültigkeit der Philosophie des Aristotelismus in Frage (vor allem auf Grund der Werke des Kopernikus und Galileo). Aristoteliker dieser Zeit fühlen sich deswegen gezwungen, verschiedene Strategien auszudenken, um Aristotelismus vor den Vorwürfen zu schützen. Auf die „Rettung des Aristotelismus“ weist z. B. auch das Interesse der Peripatetiker für den averroistischen Begriff *dimensiones interminatae*

hin, sowie der Versuch, die Wissenschaft vom Himmel (Astrologie) aus der peripatetischen Naturphilosophie auszuschließen.

In vorliegenden Referat möchte ich zwei völlig verschiedene Versuche darstellen – die von Raguseus und die von Frkić, die sich bemühen die Wissenschaft vom Himmel (Astrologie) innerhalb Aristotelismus zu erhalten. Raguseus fühlt sich gezwungen die Astrologie aus der peripatetischen Naturphilosophie auszuschließen, weil er die Astrologie als eine mathematische Disziplin versteht. Frkić aber verzichtet auf den genuinen Aristotelischen Begriff des Himmels als *quinta substantia* (der die Anwendung der Mathematik in der Astrologie möglich machte) und akzeptiert Anaxagoras Begriff vom Himmel als Feuer, um die Wissenschaft des Himmels im Corpus der peripatetischen Naturphilosophie zu erhalten.

LUKA JANEŠ

*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb, Croatia*

FAUST VRANČIĆ – HRVATSKI FILOZOF PRAKSE

U nizu intrigantnih mislilaca koji su svojim djelovanjem i spisima obilježili hrvatsku znanstvenu i kulturnu baštinu, Faust Vrančić izdvaja se kao onaj čija su filozofska promišljanja bila usmjerena na unapređivanje postojećeg, odnosno na praksu, koja bi, prema mojem mišljenju, i trebala biti krajnji *telos* filozofiranja. U izlaganju ću ukazati na temeljne točke Vrančićeva misaonog stvaralaštva, koje se prostire od jezikoslovlja, logike i etike, pa sve do estetike arhitekture i patentiranja izuma, u povijesnim okvirima pionirske vrijednosti. Pritom ću se usmjeriti na sljedeća Vrančićeva djela: *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum*, *Život nekoliko izabranih divic*, *Ethica christiana*, *Logica nova* i *Machinae novae*.

FAUST VRANČIĆ – CROATIAN PHILOSOPHER OF PRAXIS

In the line of intriguing figures whose work and writings contributed to the Croatian scientific and cultural heritage, Faust Vrančić affirms himself as the one whose philosophical thought was aiming at the advancement of the existing, that is at praxis, which, in my consideration, should ultimately be the *telos* of philosophy. In my lecture, I will lay out the elementary points of

Vrančić's work, stretching from linguistics, logic and ethics, and all the way to the aesthetics of architecture and pioneering patent invention. The following Vrančić's writings will be taken into consideration: *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, latinae, italicae, germanicae, dalmaticae et ungaricae*, *Život nikoliko izabranih divic*, *Ethica christiana*, *Logica nova*, and *Machinae novae*.

IVAN KOLEV

*St. Kliment Ohridski University of Sofia, Bulgaria /
Sveučilište Sv. Klimenta Ohridskog u Sofiji, Bugarska*

RENAISSANCE PHILOSOPHY AND THE ORIGIN OF ANTHROPOLOGY

The paper aims to provide clarification on the genesis of philosophical anthropology as influenced by *De Anima* and the commentary tradition. Metaphysics of the human being in *De Anima* influences the appearance of the *anthropologia* in the 16th century (Magnus Hundt, *Anthropologium*, 1501) and its approval in the 18th century (supported by ideas of “vernünftige Ärzte” in Halle) as the doctrine of the “whole human being” (“der ganze Mensch”).

RENESANSNA FILOZOFIJA I POČECI ANTROPOLOGIJE

U izlaganju će se ponuditi pojašnjenje nastanka filozofske antropologije pod utjecajem spisa *De anima* i tumačiteljske tradicije. Metafizika ljudskog bića u *De anima* utjecala je na oblikovanje antropologije u 16. stoljeću (Magnus Hundt, *Anthropologium*, 1501) i na njezino priznavanje u 18. stoljeću (potaknuto idejama »vernünftige Ärzte« iz Hallea) kao nauka o »cjelokupnom ljudskom biću« (»der ganze Mensch«).

ANITA LUNIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia*

POJAM SLOBODE U ETICI MILANA KANGRGE

Pojam slobode stoji u samom središtu etike, ali i socijalne i političke filozofije. U izlaganju ću prikazati Kanrgino razumijevanje pojma slobode: od slobode kao političke emancipacije do slobode kao prakse i neodređenog prostora autentičnosti. Cilj mi je pritom prikazati slojevitost, uočiti utjecaje i ocijeniti značaj Kangrgina razumijevanja slobode.

THE NOTION OF FREEDOM IN THE ETHICS OF MILAN KANGRGA

The notion of freedom is in the very center of ethics but also of social and political philosophy. In this paper I will discuss Milan Kangrga's understanding of the notion of freedom: starting from freedom understood as political emancipation to freedom as *praxis* and as the undefined space of authenticity. The aim of this paper is to present layers of Kangrga's understanding of freedom, to point out the philosophical influences and to critically discuss the importance of his understanding of freedom.

MARIN MARTINIĆ JERČIĆ

*Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska /
Institute of Philosophy, Zagreb, Croatia*

VRANČIĆEVA DJELA U DIGITALNIM KNJIŽNICAMA

Glavni cilj istraživanja je utvrditi zastupljenost Vrančićevih djela tiskanih od 1551. do 1617. godine, ali i onih koja su otisnuta kasnije. Istraživanje uključuje pretraživanje digitalnih knjižnica: Google Books, Internet Culturale i Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ) pri Bayerische Staatsbibliothek (BSB).

Podaci na naslovnica potvrđuju da su Vrančićeva djela tijekom promatranog razdoblja u najvećem broju tiskana u Veneciji, pri čemu se najčešće spominje tiskar Nicolaus Morettus. Godina otisnutog primjerka nalazi se tri puta

na naslovnici, a u slučaju da naslovnica nema otisnutu godinu izdanja, godina je zapisana prema bibliografskim podacima digitalne knjižnice.

U unutarnjem dijelu digitaliziranog primjerka ponekad je otisnut pečat. Po pečatima se može ustanoviti povijest pripadnosti različitim knjižnicama, ali i vlasništvo digitaliziranog primjerka. Među pronađenim djelima najčešće je otisnut pečat Bavorske državne knjižnice.

Najveći broj djela pronađen je u Google Books, njih čak četiri, dok su u digitalnoj knjižnici Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ) pronađena dva djela, a u Internet Culturale jedno djelo.

Nakon sastavljanja popisa može se zaključiti da su u digitalnim knjižnicama pronađena ukupno četiri Vrančićeva djela u promatranom razdoblju, od kojih su dva prva izdanja, a dva kasnija izdanja:

1. *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae.* (Venetiis: Apud Nicolaum Morettum, 1595);
2. *Machinae novae Fausti Verantii Siceni. Cum declaratione Latina, Italica, Hispanica, Gallica, et Germanica.* (Venetiis, [1617]);
3. *Dictionarium pentaglottum. Recudi curavit Josephus Thewrewk de Ponor.* (Posonii: Typis Belnayanis, 1834), 3. izdanje rječnika *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (1595);
4. *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae.* (Zagreb: Novi Liber, 1992), 6. izdanje rječnika *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (1595).

VРАНČIĆ'S WORKS IN DIGITAL LIBRARIES

The aim of research is to establish the presence of Vrančić's works printed in the period from 1551 to 1617, but also those later printed releases. The research involves searching digital libraries: Google Books, Internet Culturale and Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ) at Bayerische Staatsbibliothek (BSB).

Data on the title pages confirm that, during the period under study, Vrančić's works were mostly printed in Venice, and the most mentioned printer was Nicolaus Morettus. The year of publication is printed three times on the title page, and in case the title page does not have a printed year of publication, the year is written according to the bibliographic data of the digital library.

In the inner part of the digitized copy a stamped seal can sometimes be found. Judging by the seals, it is possible to determine the history of the prop-

erty of various libraries, but also the ownership of a digitized copy. Among the works that have been found, in the largest number the seal of the Bavarian State Library has been stamped.

The largest number of works have been found in the digital library Google Books, as many as four of them, while two have been found in Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ), and one work has been found in Internet Culturale.

Upon completion of a detailed list, which came up as a final research result, it can be concluded that four Vrančić's works were found in digital libraries in the observed period, two of which were the first and the other two were later releases:

1. *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae.* (Venetiis: Apud Nicolaum Morettum, 1595);
2. *Machinae novae Fausti Verantii Siceni. Cum declaratione Latina, Italica, Hispanica, Gallica, et Germanica.* (Venetiis, [1617]);
3. *Dictionarium pentaglottum. Recudi curavit Josephus Thewrewk de Ponor.* (Posonii: Typis Belnayanis, 1834), 3. ed. Of the dictionary *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (1595);
4. *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae.* (Zagreb: Novi Liber, 1992), 6. edition of the dictionary *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (1595).

IVICA MARTINOVIĆ

Dubrovnik, Hrvatska /
Dubrovnik, Croatia

MACHINATIONES NOSTRAE FAUSTA VRANČIĆA

Tko pomno pregleda djelo *Machinae novae* (1616) Fausta Vrančića, lako će uočiti da ono ima tri sastavnice: jednu likovnu ili slikovnu, a dvije tekstualne objavljene na pet jezika. Likovna se sastavnica sastoji od 49 bakrotisaka na kojima su prikazana 63 crteža. Tri četvrtine tih bakrotisaka prikazuje samo jedan crtež, a dvanaest ih prikazuje više od jednog crteža.

Prvi je tekst naslovljen »Declaratio«, a drugi »Machinationes nostrae«, dakako unutar latinske inačice teksta. »Declaratio« nudi kratka, ponekad i škrta

objašnjenja uz crteže Vrančićevih izuma. Taj je dio predmet znanstvenoga interesa od pionirskoga djela Theodora Becka, ali je, prema mojem mišljenju, i dalje otvoren za nova propitivanja, pogotovu jer neke Vrančićeve zamisli nisu privukle istraživače, primjerice mlin na pogon plimnog vala na ušću rijeke ili na obali oceana.

Drugi tekst, naslovljen na latinskom »Machinationes nostrae«, izmakao je pozornosti istraživača, premda sadržava katalog Vrančićevih vlastitih izuma. A on je važan zbog triju razloga. Katalog je očigledno sastavljen zato da bi autor posvjedočio što je od prikazanih strojeva, konstrukcija, izuma i prijedloga njegovo, a što nije. Zamjenica »naš« pojavljuje se u naslovu na svih pet jezika. To je očito tekst koji je Vrančić bio dužan predočiti ocjeniteljima ili vladarima od kojih je tražio zaštitnu povlasticu za svoje djelo i izume opisane u njemu. Napokon, on je poslužio autoru da prije objave djela taj popis svojih izuma pošalje odabranim korespondentima, da najavi tiskanje svoga djela i zatraži sud o njemu prije tiskanja, kako svjedoči Vrančićeva korespondencija s barnabitskim generalom Giovannijem Ambrogio Mazentom iz 1616. godine.

Popis »Machinationes nostrae« niže izume u redosljedu koji se razlikuje od redosljeda izuma ili prijedloga u likovnoj sastavnici djela. Zbog toga nudi i jednu klasifikaciju pišćevih izuma:

1. Vrančićevi izumi koji su prikazani crtežom i tekstem u »Declaratio«, a uvršteni su u »Machinationes nostrae«;
2. Vrančićevi izumi koji su prikazani crtežom i tekstem u »Declaratio«, a nisu uvršteni u »Machinationes nostrae«;
3. Vrančićevi izumi koji nisu prikazani crtežom i tekstem u »Declaratio«, a uvršteni su u »Machinationes nostrae«.

FAUST VRANČIĆ'S *MACHINATIONES NOSTRAE*

A closer examination of Faust Vrančić's work *Machinae novae* (1616) will soon reveal its three components: one that is illustrated or visual, and two textual components in five languages. The former consists of 49 copperplates representing 63 drawings. Three quarters of these copperplates represent a single drawing, while twelve represent more than one drawing.

The first text is entitled "Declaratio", and the second "Machinationes nostrae" (*My inventions*) as included within the Latin version of the text. "Declaratio" provides brief and on occasion scarce explanations accompanying the illustrations of Vrančić's inventions. That text has been in the scholarly focus since the pioneering work of Theodor Beck although, in my opinion, it is still

open to future considerations given that some of Vrančić's inventions have remained neglected by scientists, such as the tide mill at the river mouth or on the ocean coast.

The second text, in Latin version entitled as "Machinationes nostrae", has received no scholarly attention despite the fact that it contains a catalogue of Vrančić's own inventions. The importance of the catalogue is threefold. It was evidently composed for the purpose of the author's attestation that the presented machines, constructions, and proposals were genuinely his. The pronoun 'our' appears in the title in all five versions. Apparently, that was the text that Vrančić was obliged to submit to the assessors and rulers in order to be granted a patent for his work and inventions described in it. Finally, prior to the publishing of the work the author was able to send the catalogue of his inventions to certain correspondents, to announce the publishing of his work and receive critical remarks of it before printing, as testified by Vrančić's correspondence with the Barnabite general Giovanni Ambrogio Mazenta in 1616.

The inventions in "Machinationes nostrae" are listed in an order different from that in the illustrated part of the work, hence offering a specific classification of the author's inventions:

1. Vrančić's inventions which are presented in both illustration and text in "Declaratio" and have been included in "Machinationes nostrae";
2. Vrančić's inventions which are presented in both illustration and text in "Declaratio", and have not been included in "Machinationes nostrae";
3. Vrančić's inventions which are not presented in illustration or text in "Declaratio", yet have been included in "Machinationes nostrae".

ŽELJKA METESI DERONJIĆ

*Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
University Department for Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia*

DESET PETRIĆEVIH PISAMA ORAZIJU ARIOSTU

U razdoblju od svibnja 1592. do svibnja 1593. godine Petrić je Oraziju Ariostu (1555–1593) uputio deset pisama. Orazio Ariosto, književnik, kanonik i pranećak slavnog Ludovica Ariosta, prijateljevao je s mnogim istaknutim pojedincima svojega vremena, među kojima se posebno izdvajaju Frane Petrić i Torquato Tasso. Godine 1584. uključuje se u raspravu, u kojoj, među ostalima aktivno sudjeluje i Petrić, oko Tassa i Ariosta, odnosno uspješnosti njihovih

spjevova i nadmoći talenta, koju je potaknuo Camillo Pellegrino svojim djelom *Il Carrafa, o vero della epica poesia*. Sadržaj pisama otkriva da Petrić i Orazio njeguju iskreno prijateljstvo i međusobno poštovanje, ali i neke detalje iz života slavnog Torquata Tassa.

TEN PETRIĆ'S LETTERS TO ORAZIO ARIOSTO

In the period from May 1592 to May 1593, Petrić sent ten letters to Orazio Ariosto (1555–1593). Orazio Ariosto, a writer, a canon and the great-nephew of the famous Ludovico Ariosto, befriended many prominent individuals of his time, among whom Frane Petrić and Torquato Tasso are especially distinguished. In 1584 he was involved in a discussion, in which, among others, Petrić actively participated, about Tasso and Ariosto, that is about the success of their poems and supremacy in talent, which was initiated by Camillo Pellegrino with his work *Il Carrafa, o vero della epica poesia*. The contents of the letters reveal that Petrić and Orazio cultivate genuine friendship and mutual respect, as well as some details from the life of the famous Torquato Tasso.

DEMIAN PAPO

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

KOTRULJEVIĆEVE SPOZNAJE O UZROCIMA, OBILJEŽJIMA I ULOZI VJETROVA U TREĆOJ KNJIZI SPISA O PLOVIDBI

Benedikt Kotruljević (oko 1416–1469) je u trećoj knjizi svojega spisa o plovidbi, a koji je spis uobičajeno nazivati *De navigatione*, razmatrao teme koje pripadaju području filozofije prirode. U dvadeset poglavlja te knjige ponudio je brojne te opširne opise i tumačenja pojava astronomske i meteorološke naravi. Pritom se usmjerio na, primjerice, vjetrove, dúgu, halo, munju, dvanaest znakova Zodijaka, svojstva sedam planeta, solsticije i ekvinočije. Međutim, u trećoj knjizi ipak su najzastupljenija razmatranja o uzrocima, obilježjima i ulozima vjetrova. Da će u toj knjizi središnja tema biti upravo vjetrovi, Kotruljević je dao do znanja već u njezinu predgovoru. Naime, naglasio da vjetrovi omogućavaju plovidbu, jer vode naša jedra (*conduciere questa nostra vela*), štoviše, da su vjetrovi najvažniji ili najmoćniji dio plovidbe (*liventi sonnola potissima parte ne la navigatione*).

Sustavno izlaganje o vjetrovima Kotruljević je započeo razmatranjima o njihovu postanku i prestanku. Pritom je zaključio da je postanak vjetrova uvjetovan izdizanjem pare iz zemlje, a prestanak izostajanjem njezina izdizanja. Razmatranjima o nastanku, broju i obilježjima vjetrova posvetio je zasebna poglavlja. U njima je usporedio znanja koja su o tim osobinama vjetrova imali antički i onodobni filozofi, astrolozi i mornari, pri čemu je njihova znanja potkrijepio crtežima antičke i onodobne ruže vjetrova. Praktičnu primjenu teorijskih spoznaja o uzrocima i obilježjima različitih vjetrova otkrio je u poglavlju »O predviđanju nevremena« (»Delli pronostichi delli temporali«). U njemu je istaknuo da za uspješnu plovidbu važnu ulogu ima i znanje o kretanjima nebeskih tijela, kao i sposobnost pretpostavljanja njihova kretanja.

LE CONOSCENZE DELLE CAUSE, DELLE CARATTERISTICHE E DEL RUOLO DEI VENTI NEL TERZO LIBRO DELLO SCRITTO DELLA NAVIGAZIONE DI COTRUGLI

In terzo libro del suo scritto della navigazione, il quale è noto sul nome *De navigatione*, Benedetto Cotrugli (circa 1416–1469), considera i temi che appartengono alla filosofia della natura. In venti capitoli di questo libro lui ha offerto numerose e ampie descrizioni e interpretazioni dei fenomeni astronomici e meteorologici. Mentre focalizza su, per esempio, i venti, l'arco celestiale, l'alone, il fulmine, i dodici segni dello Zodiaco, le qualità dei sette pianeti, i solstizi e gli equinozi. Però, nel terzo libro le più comuni sono le considerazioni sulle cause, sulle caratteristiche e sul ruolo dei venti. Che proprio i venti saranno il tema centrale in questo libro, Cotrugli ha fatto chiaro già nella sua premessa. In particolare, ha sottolineato che i venti rendono la navigazione possibile, perché conducano le nostre vele, anzi, che i venti sono più importanti o la parte più potente della navigazione.

L'esposizione sistematica dei venti Cotrugli ha iniziato con le considerazioni sulla loro origine e terminazione. Ha concluso che l'origine dei venti è causata dalla aumentazione di vapore dalla terra, e la terminazione della assenza del suo aumentazione. Alle considerazioni sulle origine, sul numero e sulle caratteristiche dei venti, Cotrugli ha dedicato i capitoli particolari. In essi ha fatto la comparazione i saperi delle caratteristiche dei venti rappresentati dai filosofi, astrologi e marinai antichi e contemporanei, rinvigorendo i loro saperi con gli antichi e contemporanei disegni della rosa dei venti. L'applicazione pratica delle conoscenze teoriche delle cause e caratteristiche dei diversi venti, Cotrugli ha esposto nel capitolo intitolato «Delli pronostichi delli temporali».

In questo capitolo ha accentuato che la conoscenza dei movimenti dei corpi celesti, così come la capacità di assumere il loro movimento hanno un ruolo molto importante per la navigazione di successo.

SNJEŽANA PAUŠEK-BAŽDAR

Antropološki centar, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska / Anthropological Center, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia

PARACELSUSOVI SLJEDBENICI U HRVATSKOJ

Glavnina djelā Paracelsusa (1493–1541) objavljena je posthumno. Tri desetljeća nakon Paracelsusove smrti, snažni paracelsusovski pokret okupio je prirodoslovce i liječnike u cijeloj Europi. Nastupilo je doba iatrokemije (*iatros*, lijek), koje je trajalo do početka 18. stoljeća. Stoga razlikujemo prvu i drugu generaciju paracelsusovaca. Paracelsusovi sljedbenici nisu u potpunosti prihvaćali Paracelsusove poglede. Preuzimali su samo neka njegova gledišta, a onda nastojali svojim promišljanjima »popraviti« Paracelsusovu doktrinu.

U Hrvatskoj nalazimo jednog predstavnika iz prve generacije i jednog predstavnika iz druge generacije paracelsusovaca. Prvi je Istranin Ivan Bratti, koji je djelovao koncem 16. stoljeća, dok je drugi Varaždinac Ivan Leopold Payer, koji je djelovao koncem 17. stoljeća.

Ivan Bratti bio je gradski fizik (liječnik) u Puli, gdje je napisao, a u Veneciji objavio djelo *Discorso dellavecchia et nuova medicina*, koje je doživjelo dva izdanja (1590. i 1592). On je prihvatio Paracelsusove poglede o korespondenciji makrokozmosa i mikrokozmosa. Osim toga, prihvatio je i središnju mjesto čovjeka u prirodi. Smatrao je da postoji povezanost ljudske duše s inteligencijom i s božanstvenosti zvijezda, a da je čovjekovo tijelo slika zemaljskoga svijeta. Stoga se u zemlji i na zemlji nalaze svi lijekovi koji su potrebni ljudima. Najvažnije od njih je zlato, kako prirodno, tako i ono koje je moguće pripremiti alkemijskim umijećem.

Ivan Leopold Payer djelovao je stoljeće nakon Ivana Brattija. Bio je gradski fizik Varaždina, gdje je objavio četiri djela medicinsko-kemijskog sadržaja, od kojih je najvažnije *Fundamentum naturae medicatricis adeaquatum*. U njegovo doba središnje mjesto u kemijskim istraživanjima imaju mineralne vode. Stoga on, poput flamanskog paracelsusovca Joana Baptiste van Helmona, odbacuje Paracelsusova počela vatru, zrak i zemlju te trojstvo žive, sumpora i soli, smatrajući da je jedino počelo voda, u kojoj je sjemenje svih stvari svijeta.

PARACELSUS'S FOLLOWERS IN CROATIA

The majority of Paracelsus's works (1493–1541) was published posthumously. Three decades after Paracelsus's death, the powerful Paracelsus movement brought together naturalists and doctors across Europe. There was a time of iatrochemistry (*iatros*, medicine) that lasted until the beginning of the 18th century. So we distinguish between the first and second generation of Paracelsians. Paracelsus's followers did not accept his views completely. They only took some of his views, and then tried to 'improve' Paracelsus's doctrine with their personal reflections.

In Croatia we have one representative from the first generation and one representative from the second generation of Paracelsians. The first one is Ivan Bratti from Istra, who lived and worked at the end of the 16th century, and the second one is Ivan Leopold Payer from Varaždin, who lived and worked at the end of the 17th century.

Ivan Bratti was a city physician in Pula, where he wrote and later in Venice published the work *Discorso della vecchia et nuova medicina*, which had two editions (1590 and 1592). He accepted Paracelsus's views of the correspondence between macrocosm and microcosm. He also accepted the central place of man in nature. He felt that there was a connection between the human soul with intelligence and with the divinity of the stars, and that man's body is a picture of the earthly world. Therefore, all the medicines that humans need is in and on the earth. The most important among them is gold, both the natural one and the one that can be prepared with the art of alchemy.

Ivan Leopold Payer lived and worked a century after Ivan Bratti. He was the city physician of Varaždin, where he published four works of medical and chemical content, and the most important one is *Fundamentum naturae medicatricis adeaquatum*. In his time mineral water had the central place in chemical research. Therefore, he, like the Flemish Paracelsian Joan Baptista van Helmont, dismissed Paracelsus's principles fire, air and earth, and the trinity of mercury, sulfur and salt, considering water the only principle which contains the seeds of all worldly substances.

LUKA PERUŠIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

**OTVORENO PODRUČJE I FENOMENOLOGIJA SVJETLOSTI:
RAZUMIJEVANJE METODOLOŠKOG SMISLA
INTEGRATIVNE BIOETIKE NA TEMELJIMA PLATONOVA,
PETRIĆEVA I HEIDEGGEROVA MIŠLJENJA**

U okviru projekta integrativne bioetike započeta su istraživanja metafizičkih počela, ontološke strukture i fenomenološke kibernetike njezina »otvorenog područja«. Heuristički pregnantnom frazom »bioetičkog svjetla« došlo se do kontekstualno upotrebljivog artikuliranja metafore svjetla, koja se može vezati za neke od temeljnih metodoloških i predmetnih obilježja projekta: od postupka bioetičke senzibilizacije, preko koncepta pluriperspektivizma, pa do organizacijskog inženjeringa transdisciplinarnog znanja i iskustva. Za takvo tumačenje posebno su zanimljive Platonove eksperimentalne minijature iz djela *Politeia*, Petrićeva »Panaugia« iz djela *Nova de universis philosophia* te Heideggerov pojam *Lichtung* u okviru djela *Holzwege*. Fenomenološko zahvaćanje bića svjetlosti te trojice filozofa iskoristit ću zato da bih objasnio što se odvija u području integrativne bioetike.

**OPEN FIELD AND THE PHENOMENOLOGY OF LIGHT:
UNDERSTANDING THE METHODOLOGICAL MEANING OF
INTEGRATIVE BIOETHICS ON THE GROUNDS OF PLATO'S,
PATRICIUS' AND HEIDEGGER'S THOUGHT**

Within the framework of integrative bioethics we began with deep investigation into metaphysical principles, ontological structure and phenomenological cybernetics of its "open field". Through the heuristically pregnant phrase "bioethical light", we have reached a contextually useful articulation of the metaphor of light that can be routed to some of the fundamental methodological and subject-oriented characteristics of the project: from the method of bioethical sensibilization, over the concept of pluriperspectivity, all the way to the organizational engineering of transdisciplinary knowledge and experience. For such interpretation of the stern form of the project, especially interesting are Plato's experimental miniatures from his book *Politeia*, Patricius' "Panaugia" from his *Nova de universis philosophia*, and Heidegger's notion of *Lich-*

tung from his work *Holzwege*. Phenomenological grasping of the being of light by these three authors will be used to explain what is in reality truly going on with the outpoured field of integrative bioethics.

TOMISLAV PETKOVIĆ

*Fakultet elektrotehnike i računarstva, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Electrical Engineering and Computing, University of Zagreb, Croatia*

ZNANSTVENO-POLITEHNIČKO NASLJEĐE VRANČIĆEVIH MACHINAE NOVAE U FER-U SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Prvotisak *Machinae novae* (Venecija, 1615) na zalasku renesanse prihvaćen je kao leksikološki temelj u svjetskoj povijesti tehnike zbog politehničkih ideja, izuma, konstrukcija i naprava, jer su u tom djelu izvorno primijenjene zakonitosti fizike i tehnike. Autor je Šibenčanin Faust Vrančić (Faustus Verantius Sibenicensis, 1551–1617), hrvatski izumitelj i fizičar, politehničar, filozof i teolog, polihistor, jezikoslovac i diplomat. U fokusu predavanja bit će prvo hrvatsko cjelovito opremljeno izdanje: pretisak *Machinae novae* iz 1993. godine. Pouzdani hrvatski prijevod izvršio je Vladimir Muljević (1913–2007), prvi hrvatski doktor elektrotehničkih znanosti (Tehnička visoka škola u Beču, disertacija o Teslinu motoru, 15. srpnja 1944), poznati sveučilišni profesor u ETF-u / FER-u Sveučilišta u Zagrebu u poljima automatike i kibernetike. U 25-godišnjoj kronologiji *DFP*-a u Cresu, Vrančićeva kapitalna djela, poput višjejezičnog *Rječnika* i *Novih strojeva*, nisu eksplicitno bila temom simpozija. Zbog toga će se u predavanju osvijetliti zanemarene i/ili potisnute komponente u Vrančićevu nasljeđu, kao prigod hrvatskom traganju za najboljim školskim modelom obrazovanja mladih generacija s tehničko-izumiteljskom komponentom u tom modelu. Nisu li prostor i trenutak za takav metaforički / školski povijesni Vrančićev skok padobranom (XXXIX. Homo volans / Leteći čovjek) mogući danas radi velikog utjecaja i dobra u suvremenim disciplinama znanosti, politehnike ili kulture?

THE SCIENTIFIC-POLYTECHNIC LEGACY OF VRANČIĆ'S MACHINAE NOVAE AT THE FACULTY OF ELECTRICAL ENGINEERING AND COMPUTING OF UNIVERSITY OF ZAGREB

The first printing of *Machinae novae* (Venice, 1615) at the dawn of Renaissance was accepted to be the lexicological cornerstone of the world history

of technique due to polytechnic ideas, inventions and devices, where laws of physics and technique were originally implemented in that rare book. The author of the book is Faust Vrančić from Šibenik (Faustus Verantius Sibenicensis, 1551–1617), Croatian inventor and physicist, polytechnician, philosopher and theologian, polyhistor, linguist and diplomat. In the presentation the focus will be set on the first Croatian integral and well arrayed edition: a reprint of *Machinae novae* made in 1993. This competent Croatian translation was performed by Vladimir Muljević (1913–2007), the first Croatian who acquired a PhD in electrical engineering (Vienna University of Technology, dissertation on Tesla's motor, 15th July 1944), and an internationally known professor in the fields of automation and cybernetics at the Faculty of Electrical Engineering and Computing of the University of Zagreb. Throughout the 25-year tradition of the *DFPs* in Cres, capital Vrančić's works like the multilingual *Dictionarum* and *Machinae novae* were neither the explicit theme of the symposia. Therefore, ignored and/or suppressed aspects of Vrančić's legacy will be enlightened in the lecture in order to contribute to Croatian deep seeking for the best school model of education for young generations, with a technique–inventive component to be emphasized in that model. Are the space and the moment for the metaphorical / scholarly Vrančić's parachute jump (XXXIX. Homo volans / The Flying Man) possible today, for a great impact and benefits of contemporary scientific disciplines, polytechnics or culture?

HRVOJE POTLIMBRZOVIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek,
Croatia*

FORMALNO-SADRŽAJNA OBILJEŽJA LOGIKE U RASPRAVI »ISTINA« ADOLFA VEBERA TKALČEVIĆA

Adolfo Veber Tkalčević (1825–1889) bio je hrvatski književnik, filolog, teolog, političar, pedagog, putopisac, ali i filozof, kojega su istraživači hrvatske filozofske baštine, posebice Zlatko Posavac i Ljerka Schiffler, često prikazivali kao estetičara. No, u raspravi »Istina«, koju je napisao 1886., a objavio 1887. godine u *Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Veber Tkalčević usmjerio se na teme koje nedvojbeno pripadaju području logike. U toj raspravi prevladavaju promišljanja o formalnoj logici, što potvrđuje, primjerice rečenica da je logika »takova nauka [koja] puno pomaže čovjeka,

da dobro misli«. Zastupljenost formalne logike potvrđuje struktura rasprave: njezinu okosnicu sačinjavaju promišljanja o pojmu, sudu, zaključku (*izum*) i znanstvenoj metodi.

Međutim, u raspravi su prisutni i elementi sadržajne (realne) logike. Naime, kada je izlagao o stupnju upućenosti u obilježja objekta o kojem se očitujemo, Veber Tkalčević je naglasio da onaj »tko dakle hoće da dobro misli, mora poznati sve potankosti svoga predmeta«, a kada se izjašnjavao o indukciji i analogiji, odredio ih je kao »dva dokazala« za materijalne istine. Zbog toga ga se, a uz Franju Markovića (1845–1914) i Đuru Arnolda (1853–1941), može smatrati hrvatskim logičarom koji je zastupao formalno-sadržajnu koncepciju logike.

FORMAL AND MATERIAL CHARACTERISTICS OF LOGIC IN ADOLFO VEBER TKALČEVIĆ'S TREATISE "THE TRUTH"

Adolfo Veber Tkalčević (1825–1889) was a Croatian writer, philologist, theologian, politician, pedagogue, travel writer, but also a philosopher who was often depicted as an aesthete by researchers of Croatian philosophical heritage Zlatko Posavac and Ljerka Schiffler. However, in his treatise "The Truth" which he wrote in 1886, and published 1887 in *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Veber Tkalčević has focused on issues undoubtedly belonging to the field of logic. His thoughts on formal logic prevail in that treatise, what is confirmed by, for instance, the statement that logic is "such a science [which] helps man a lot in thinking properly". The presence of formal logic is confirmed by the structure of the treatise: its outline consists of deliberations regarding concept, judgment, inference (*invention*) and scientific method.

However, the treatise contains elements of material logic as well. Namely, when he expressed his views on the degree of knowledge regarding the features of the object taken into consideration, Veber Tkalčević emphasized that one "who wants to think properly must know all of the details regarding its subject", and when he discussed induction and analogy, he defined them as "two proof instruments" for material truths. Because of the aforementioned, one can regard him, along with Franjo Marković (1845–1914) and Đuro Arnold (1853–1941), as a Croatian logician who supported formal and material conception of logic.

IVANA ZAGORAC

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia*

VUK-PAVLOVIĆEVI OSVRTI NA FILOZOFIJU MAXA SCHELERA

Pavao Vuk-Pavlović u nekoliko se svojih radova izrijekom referira na stavove Maxa Schelera. U djelu *Ličnost i odgoj* (1932) posvećuje dvije opsežne bilješke kritici Schelerovih stavova. U prvom slučaju radi se o suprotstavljanju Schelerovu uvjerenju da ljubav nije odgojni princip. Nešto kasnije osvrt se i na njegovu postavku o odvajanju »lica« (*Person*) od »jastva« (*Ich*), što Vuk-Pavlović također ne prihvaća. Dio svoga komentara usmjerava i na religijske aspekte ovoga Schelerova stava, koje smatra neodrživima. U spisu *Spinozina nauka* (1938) Vuk-Pavlović Schelera opisuje kao autora koji u filozofiju unosi kršćansku religioznost. Nasuprot polemičkim tonovima u kasnijim tekstovima, u ranoj studiji *Spoznaja i spoznajna teorija* (1926) Vuk-Pavlović prihvaća ključne elemente Schelerove fenomenologije vrijednosti te ih uključuje u svoj rad. U kasnijim pak spisima na temu vrijednosti, reference na Schelera izostaju. Vuk-Pavlović kao izvore izrijekom navodi dva Schelerova djela: *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik* iz 1916. i *Zur Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle und von Liebe und Hass* iz 1913. godine.

VUK-PAVLOVIĆ'S COMMENTS ON MAX SCHELER'S PHILOSOPHY

Pavao Vuk-Pavlović in his several works explicitly refers to Max Scheler's views. In the *Person and Upbringing* (*Ličnost i odgoj*, 1932) he dedicates two extensive notes to the criticism of Scheler's views. In the first case, Vuk-Pavlović opposes Scheler's belief that love is not a pedagogical principle. A bit further he comments on Scheler's thesis on the separation between the "Person" and the "Self" (*Ich*). Vuk-Pavlović does not accept such separation. Part of his comment also points to the religious aspects of this Scheler's thesis, which Vuk-Pavlović finds unsustainable. In the *Spinoza's Teaching* (*Spinozina nauka*, 1938), Vuk-Pavlović describes Scheler as an author who introduces Christian religiosity into philosophy. Contrary to the polemic tones in later texts, in the early study *Cognition and Cognition Theory* (*Spoznaja i spozna-*

jna teorija, 1926), Vuk-Pavlović accepts key elements of Scheler's phenomenology of value and incorporates them into his work. However, in his later studies on value, references to Scheler are missing. Vuk-Pavlović explicitly mentions two works by Scheler: *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik* from 1916 and *Zur Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle und von Liebe und Hass* from 1913.

26. DANI FRANE PETRIĆA

Adresar sudionika

26th DAYS OF FRANE PETRIĆ

Addresses of the participants

Simpozij
FILOZOFIJA I EKONOMIJA

Symposium
PHILOSOPHY AND ECONOMY

Sead Alić
Sveučilište Sjever
Trg dr. Žarka Dolinara 1
HR–48000 Koprivnica
Croatia
e-mail: salic@unin.hr

Slavko Antolić
Gradski ured za zdravstvo
Draškovićeve 15/3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: slavko.antolic@zvz.hr

Blaženka Bačlija Sušić
Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Savska cesta 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: blazenkabs@gmail.com

Eva D. Bahovec
Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Aškerčeva 2
SI–1000 Ljubljana
Slovenia
e-mail: ebahovec@yahoo.com

Katja Bakija
Sveučilište u Dubrovniku
Branitelja Dubrovnika 41
HR–20000 Dubrovnik
Croatia
e-mail: kbakija@unidu.hr

Antonija Balić-Šimrak
Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Savska cesta 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: a.balicsimrak@gmail.com

Ivan Bekavac Basić
Kušlanova 59
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ivanbekavac@yahoo.com

Đuro Benić
Sveučilište u Dubrovniku
Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju
Lapadska obala 7
HR–20000 Dubrovnik
Croatia
e-mail: dbenic@unidu.hr

Marija Benić Penava

Sveučilište u Dubrovniku
Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju
Lapadska obala 7
HR–20000 Dubrovnik
Croatia
e-mail: marija.benicpenava@gmail.com

Isuf Berisha

Rr. Kajtaz Ramadani 203
XZ–10000 Prishtinë
Kosovo
e-mail: isuf.berisha@gmail.com

Iva Brčić

Udruga *Najsretnija beba Hrvatska*
Lička 33
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: naj sretnijabeba@gmail.com

Ivana Buljan

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za indologiju i
dalekoistočne studije
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ibuljan2@ffzg.hr

Igor Čatić

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet strojarstva i brodogradnje
Ivana Lučića 5
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: igor.catic@fsb.hr

Predrag Čičovački

The College of the Holy Cross
1 College Street
Worcester, MA 01610
United States of America
e-mail: pcicovac@holycross.edu

Berislav Čović

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: berislavc@gmail.com

Dragan Čalović

Univerzitet »Džon Nežbit« u Beogradu
Fakultet za umetnost i dizajn
Bulevar umetnosti 29
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: calovicdragan@gmail.com

Borislav Dadić

Sveučilište u Zadru
Odjel za filozofiju
Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: bdadic@gmail.com

Aneli Dragojević Mijatović

Viškovo 60
HR–51216 Viškovo
Croatia
e-mail: anelidr@yahoo.co.uk

Julija Erhardt

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Rooseveltov trg 6
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jerhardt@biol.pmf.hr

Petar Filipić

Sveučilište u Splitu
Ekonomski fakultet
Cvite Fiskovića 5
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: filipic@efst.hr

Predrag Finci

Flat 5, Rosa Freedman 17
Claremont Way
NW2 1AJ London
United Kingdom
e-mail: predrag.finci@gmail.com

Michael George

St. Thomas University
Religious Studies Department
51 Dineen Drive
E3B 5G3 Fredericton, NB
Canada
e-mail: mgeorge@stu.ca

Vladimir Gvozden

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Odsjek za komparativnu književnost
Dr Zorana Đinđića 2
RS–21000 Novi Sad
Serbia
e-mail: vgvozden@mts.rs

Tin Horvatinović

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Trg J. F. Kennedyja 6
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: thorvatinovic@net.efzg.hr

Luka Janeš

Sveučilište u Zagrebu
Sveučilišni centar za integrativnu
bioetiku
Ivana Lučića 1a
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ljanesh@unizg.hr

Mario Jašić

Albina i Franje Herljevića 10/59
BA–75000 Tuzla
Bosnia and Herzegovina
e-mail: jasic.mario@bih.net.ba

Goran Jeras

Zadruga za etično financiranje
Ilica 36
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: gjerash@zef.hr

Melita Jerolimov

Selecta savjetovanje
Ivana Gorana Kovačića 11
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: info@selectasavjetovanje.hr

Hrvoje Jurić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: hjuric@ffzg.hr

Ivica Kelam

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: kelamivica@gmail.com

Aleksej Kišjuhas

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Odsek za sociologiju
Dr Zorana Đinđića 2
RS–21000 Novi Sad
Serbia
e-mail: aleksej.kisjuhas@ff.uns.ac.rs

Ivana Knežić

Sveučilište u Zadru
Odjel za filozofiju
Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: iknezic@unizd.hr

Lidija Knorr

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Centar za integrativnu bioetiku
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: lidijaknorr@gmail.com

Marko Kos

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: markokos.mail@gmail.com

Dražen Koški

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet
Gajev trg 7
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: koski_hr@yahoo.com

Tomislav Krznar

Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Katedra za filozofiju i sociologiju
Savska cesta 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: tomislav.krznar@ufzg.hr

Gottfried Küenzlen

Universität der Bundeswehr München
Fakultät für Staats- und
Sozialwissenschaften
Institut für Theologie und Ethik
D–85577 Neubiberg
Germany
e-mail: gottfried.kueenzlen@unibw.de

Damir Kukić

Univerzitet u Zenici
Filozofski fakultet
Zmaja od Bosne 56
BA–72000 Zenica
Bosnia and Herzegovina
e-mail: damirkukic@yahoo.com

Mislav Kukoč

Sveučilište u Zagrebu
Hrvatski studiji
Znanstveno-učilišni kampus Borongaj
Borongajska cesta 83d
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mkukoc@ffst.hr

Marija Lamot

Srednja škola Krapina
Šetalište hrvatskog narodnog preporoda 6
HR–49000 Krapina
Croatia
e-mail: marija.lamot@gmail.com

Stijepo Letunić

Sveučilište u Dubrovniku
Lapadska obala 7
HR–20000 Dubrovnik
Croatia
e-mail: stijepo.letunic@du.t-com.hr

Alpar Lošonc

Univerzitet u Novom Sadu
Fakultet tehničkih nauka
Trg Dositeja Obradovića 6
RS–21101 Novi Sad
Serbia
e-mail: alpar@uns.ac.rs

Nenad Malović

Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, p.p. 432
HR–10001 Zagreb
Croatia
e-mail: nenad.malovic@vz.t-com.hr

Davor Mance

Sveučilište u Rijeci
Ekonomski fakultet
Ivana Filipovića 4
HR–51000 Rijeka
Croatia
e-mail: davor.mance@efri.hr

Mile Marinčić

Srednja škola Ivana Šveara
Školska 12
HR–10310 Ivanić Grad
Croatia
e-mail: marincic.mile@gmail.com

Dušan Marinković

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Odsek za sociologiju
Dr Zorana Đinđića 2
RS–21000 Novi Sad
Serbia
e-mail: ladumza@gmail.com

Ana Maskalan

Institut za društvena istraživanja
Amruševa 11/II
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ana@idi.hr

Luka Matić

Rosa Luxemburg Stiftung
Gospodar Jevremova 47
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: luka.matic@rosalux.org

Milan Medić

LEADER mreža hrvatske
Kurilovac 1
HR–47280 Ozalj
Croatia
e-mail: predsjednik@lmh.hr

Matko Meštrović

Ekonomski institut
Trg J. F. Kennedyja 7
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mmestrovic@eizg.hr

Nora Mustać

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Trg J. F. Kennedyja 6
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: nmustac@net.efzg.hr

Arto Mutanen

Finnish National Defence University
Finnish Naval Academy
Suomenlinna
FI–00190 Helsinki
Finland
e-mail: arto.mutanen@gmail.com

Demian Papo

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: dpapo@ffos.hr

Luka Perušić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: lperusic@yahoo.com

Boško Pešić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: bpesic@ffos.hr

Ivan Platovnjak

Ulica stare pravde 11
SI–1000 Ljubljana
Slovenia
e-mail: ivan.platovnjak@rkc.si

Maja Poljak

Sveučilište u Zadru
Odjel za filozofiju
Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: mpoljak@unizd.hr

Djordje Popović

University of Minnesota
Department of Cultural Studies and
Comparative Literature
1753 Swann St. NW, Apt. 3
Washington, DC 20009
United States of America
e-mail: popovic@umn.edu

Aleksandar Racz

Zdravstveno veleučilište
Mlinarska 38
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: aracz@zv.u.hr

Silvia Rogošić

Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Savska cesta 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: silvia.rogosic@ufzg.hr

Vani Roščić

Sveučilište u Zadru
Odjel za filozofiju
Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: vroscic@unizd.hr

Damir Sekulić

K. Š. Đalskog 34
HR–35000 Slavonski Brod
Croatia
e-mail: damirsekulic.piko@gmail.com

Marija Selak

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marija.selak@gmail.com

Nenad Smokrović
Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Sveučilišna avenija 4
HR–51000 Rijeka
Croatia
e-mail: nenad@ffri.hr

Nenad Starc
Ekonomski institut
Trg J. F. Kennedyja 7
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: nstarc@eizg.hr

Goran Sunajko
Leksikografski zavod
»Miroslav Krleža«
Frankopanska 26
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: goran.sunajko@lzmk.hr

Dragomir Sundać
Sveučilište u Rijeci
Ekonomski fakultet
Ivana Filipovića 4
HR–51000 Rijeka
Croatia
e-mail: dragomir.sundac@efri.hr

Matija Mato Škerbić
Hrvatskih branitelja 5
HR–42000 Varaždin
Croatia
e-mail: matijaskerbic@gmail.com

Bernard Špoljarić
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: bernard.spoljar@gmail.com

Edin Tabak
Univerzitet u Zenici
Filozofski fakultet
Zmaja od Bosne 56
BA–72000 Zenica
Bosnia and Herzegovina
e-mail: edin.tabak@graduate.curtin.edu.au

Iris Tićac
Marohničeva 4
HR–51000 Rijeka
Croatia
e-mail: iticac@unizd.hr

Danijel Tolvajčić
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, p.p. 432
HR–10001 Zagreb
Croatia
e-mail: dtolvajcic@gmail.com

Draženko Tomić
Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Savska 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: drazenko.tomic@ufzg.hr

Mislav Uzunić
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: mislavuzunic@gmail.com

Krešimir Veble
TCC Danubius EGIU
Splitska 16
HR–47000 Karlovac
Croatia
e-mail: veble@tcc-danubius.eu

Lino Veljak

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: lveljak@ffzg.hr

Marko Vučetić

Sveučilište u Zadru
Odjel za filozofiju
Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: mvucetic@unizd.hr

Željko Vučković

Univerzitet u Novom Sadu
Pedagoški fakultet u Somboru
Podgorička 4
RS–25000 Sombor
Serbia
e-mail: zeljko.sombor@yahoo.com

Ksenija Vuković

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet organizacije i informatike
u Varaždinu
Pavlinska 2
HR–42000 Varaždin
Croatia
e-mail: ksenija.vukovic@foi.hr

Divna Vuksanović

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet dramskih umetnosti
Bulevar Zorana Đinđića 26
RS–11070 Novi Beograd
Serbia
e-mail: vuksanovic.divna@gmail.com

Ivana Zagorac

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: izagorac@ffzg.hr

Saša Zavrtnik

Sveučilište u Zagrebu
Geotehnički fakultet u Varaždinu
Hallerova aleja 7
HR–42000 Varaždin
Croatia
e-mail: zavrtnik@gfv.hr

Martina Žeželj

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: mzezelj1@gmail.com

Damir Žubčić

Sveučilište u Zagrebu
Veterinarski fakultet
Klinika za unutrašnje bolesti
domaćih životinja
Heinzelova 55
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: dazubcic@vef.hr

Marijana Županić Benić

Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Savska cesta 77
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marijana.zbenic@ufzg.hr

Simpozij
HRVATSKA FILOZOFIJA
U INTERAKCIJI I KONTEKSTU

Symposium
CROATIAN PHILOSOPHY
IN INTERACTION AND CONTEXT

Davor Balić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: dbalic@ffos.hr

Erna Banić-Pajnić

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: erna@ifzg.hr

Pavo Barišić

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: pavo@ifzg.hr

Josip Ćirić

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Ul. dr. Franje Tuđmana 24i
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: jciric@unizd.hr

Bruno Ćurko

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet
Put iza nove bolnice 10c (Klerikat)
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: bcurko@ffst.hr

Renata Džaja

Katarine Zrinski 7
HR–31400 Đakovo
Croatia
e-mail: renata1.dzaja@gmail.com

Julija Erhardt

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Rooseveltov trg 6
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jerhardt@biol.pmf.hr

Vanja Flegar

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijest i filozofiju znanosti
Odsjek za povijest prirodnih i
matematičkih znanosti
Ante Kovačića 5
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: vanja@hazu.hr

Mihaela Girardi-Karšulin

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mihaela@ifzg.hr

Maja Jadrešin

Rektorat Sveučilišta u Zadru
Mihovila Pavlinovića 1
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: maja.jadresin@unizd.hr

Luka Janeš

Sveučilište u Zagrebu
Sveučilišni centar za integrativnu
bioetiku
Ivana Lučića 1a
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ljanes@unizg.hr

Ivan Kolev

St. Kliment Ohridski University of Sofia
Tzar Osvoboditel Blvd. 15
BG–1504 Sofia
Bulgaria
e-mail: ivangkolev@gmail.com

Anita Lunić

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet
Sinjska 2
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: anitalunic@yahoo.com

Marin Martinić Jerčić

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marin@ifzg.hr

Ivica Martinović

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 1
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ivicamartinovic082@gmail.com

Željka Metesi Deronjić

Sveučilište u Zagrebu
Hrvatski studiji
Borongajska cesta 83d
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: zmeteside@hrstud.hr

Demian Papo

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: dpapo@ffos.hr

Snježana Paušek-Baždar

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Antropološki centar
Ante Kovačića 5
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: spbazdar@hazu.hr

Luka Perušić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: lperusic@yahoo.com

Tomislav Petković

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet elektrotehnike i računarstva
Zavod za primijenjenu fiziku
Unska 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: tomlav.petkovic@fer.hr

Hrvoje Potlimbrzović

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Lorenza Jägera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: hpotlimbrzovic@ffos.hr

Ivana Zagorac

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: izagorac@ffzg.hr

Projekt
5. ZNANSTVENI INKUBATOR:
TRENING ZA ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA

Project
5th SCIENTIFIC INCUBATOR:
TRAINING IN SCIENTIFIC RESEARCH

Središnja aktivnost projekta
Znanstveni inkubator: trening za znanstvena istraživanja
Cres, 28.–30. rujna 2017.

Tema: Putem znanosti do održivog turizma

O projektu

Projekt *Znanstveni inkubator* želi učenicima približiti način rada na znanstvenim istraživanjima i upoznati ih s osnovnim elementima takvoga istraživanja, metodama rada i načelima znanstvene čestitosti. Projektom se naglašava interdisciplinarni i pluriperspektivni pristup problemima, osvještava važnost njihova kritičkoga promišljanja te promiču inovativni načini rješavanja znanstvenih izazova. Projekt želi motivirati učenike za znanstveni rad, potaknuti samoinicijativnost, neovisnost mišljenja, samokritičnost i odgovornost.

Središnju aktivnost projekta predstavlja prezentacija rezultata istraživanja kojima su se učenici bavili u ranijim fazama projekta te njihovo sudjelovanje u radu znanstvenoga skupa. Središnja aktivnost održava se u okviru 26. Dana Frane Petrića (28.–30. rujna 2017.) na temu »Putem znanosti do održivog turizma«. Uz izlaganje vlastitih istraživanja i sudjelovanje u radu znanstvenoga simpozija, organizirane su i radionice te javna predavanja.

Idejni začetnici i provoditelji projekta *Znanstveni inkubator* su Hrvatsko filozofsko društvo, Hrvatsko bioetičko društvo i Udruga *Mala filozofija*. Voditelji projekta su Krešimir Babel, Bruno Ćurko, Mira Matijević i Ivana Zagorac.

Projekt podupiru Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske i Primorsko-goranska županija. Voditelji projekta zahvaljuju Turističkoj zajednici Grada Cresa i hotelu *Kimen* na njihovoj potpori uspješnoj realizaciji, kao i školi domaćinu u Cresu.

Prezentacije učeničkih istraživanja

PRVA GIMNAZIJA, SPLIT

Učenici: Sara Alduk, Ivan Bućan, Ivana Listeš, Lucia Radić

Mentorica: Dijana Ledić Begonja

EMPIRIJSKI PRISTUP U ISTRAŽIVANJU TURIZMA U SPLITU U SRPNJU 2017. GODINE

U Hrvatskoj se turizam progresivno počeo razvijati poslije Domovinskog rata. Danas je Hrvatska jedna od najposjećenijih zemalja na Sredozemlju. *Travel Leaders*, vodeća kompanija za prodaju putovanja u Sjedinjenim Američkim Državama, Hrvatsku je proglasila međunarodnom top-destinacijom za područje Europe za 2012. godinu. Također, tijekom 2015. godine provedeno je *online* istraživanje u kojemu su ispitanici iz 80 zemalja svijeta naveli da bi svoj godišnji odmor najradije proveli na hrvatskoj obali, što Hrvatsku čini najpoželjnijom zemljom za odmor tijekom 2015. i 2016. godine.

Prvi dio izlaganja bavi se pregledom povijesnog razvoja turizma i pojmovnim određenjem turizma. Slijedi klasifikacija turizma prema različitim kriterijima, a razmatraju se i pozitivni i negativni učinci turizma. Središnji dio rada donosi pregled rezultata empirijskog istraživanja strukture posjetitelja i motiva njihova posjeta gradu Splitu u srpnju 2017. godine. Uzorak je obuhvatio 100 ispitanika. Rezultati pokazuju da Split posjećuje više Europljana nego ne-Europljana. Najveći dio turista u Split dolazi zbog zabave i odmora, a svoje putovanje najčešće organiziraju samostalno.

Kontakt: Prva gimnazija Split, Ulica Nikole Tesle 10, HR–21000 Split, Hrvatska;

tel.: +385 (0)21 384 944; fax: +385 (0)21 384 966;

e-mail: gimnazija@gimnazija-prva-st.skole.hr;

web: www.gimnazija-prva-st.skole.hr

GIMNAZIJA IVANA ZAKMARDIJA DIJANKOVEČKOGA, KRIŽEVCI

Učenice: Andreja Bratić, Mateja Golec, Ema Golubić, Lucija Picig

Mentori: Jasminka Čavlović, Ivan Peklić, Tomislav Somodi

UTJECAJ MODERNIH TEHNOLOGIJA NA RAZVOJ TURIZMA – PRIMJER KALNIKA

Učenice u svojem radu istražuju kako primjena modernih tehnologija (*web stranica, Facebooka, Instagrama, smartphonea* i sl.) utječe na razvoj turizma na području Kalnika. Izrađena je *online* anketa o tome koliko stanovnici Križevaca i okolice znaju o Kalniku, tj. o turističkim sadržajima koje Kalnik nudi. Nakon toga napravljena je prezentacija o turističkoj ponudi Kalnika, kao i zasebna stranica na društvenoj mreži koja obuhvaća podatke o turističkoj ponudi Kalnika, npr. planinarstvo (238 kilometara obilježenih staza, 48 smjerova, staze različite zahtjevnosti) i kulturni turizam (Stari grad, Sveti Brcko, freske iz 14. i 16. stoljeća, Biblijski vrt mira, Arheološko nalazište Igrišće, Sveti Martin...). Na Kalniku se nalazi i uzletišta za *paraglajdere*, što vrijedi uključiti u turističku ponudu u regiji. Prezentaciju je moguće obogatiti i posebnom gastronomskom ponudom ovoga kraja. Nakon što će sa svojim radom upoznati stanovništvo grada Križevaca, učenice će ponovno provesti anketu kako bi se vidjelo jesu li stanovnici nakon toga više upućeni u mogućnosti turizma na Kalniku. Očekuje se da će stanovništvo tada znati više o turističkim destinacijama na Kalniku.

Kontakt: Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga Križevci, Milislava Demerca 8, HR-48260 Križevci, Hrvatska;
tel.: +385 (0)48 682 612; fax: +385 (0)48 682 613;
e-mail: ured@gimnazija-izdijankoveckoga-kc.skole.hr;
web: www.gimnazija-izdijankoveckoga-kc.skole.hr

SREDNJA ŠKOLA AMBROZA HARAČIĆA, MALI LOŠINJ, PODRUČNI ODJEL U CRESU

Učenici: Vanessa Klimczak, Renato Muškardin, Lara Dragoslavić,
Paolo Kaštelan, Ines Rizvić

Mentorice: Melita Chiole, Ljiljana Filipas, Rozana Perović

ODRŽIVI TURIZAM OTOKA CRESA – ODGOVORNOST GOSTIJU I DOMAĆINA

Otok Cres smjestio se u Kvarnerskom zaljevu, između Istre i otoka Krka. Blizina kopna, prirodna bogatstva i pogodna klima uvjeti su koji su omogućili da Cres postane privlačno turističko odredište. Gospodarski život, izravno ili neizravno, vezan je uz turizam koji je omogućio kvalitetniji život njegovih stanovnika. Rad donosi analizu ekonomskih, etičkih i ekoloških utjecaja turizma na lokalnu zajednicu. Uz sve pozitivne učinke, razvoj turizma može i negativno utjecati na kvalitetu života. Višestruko povećanje broja ljudi u ljetnim mjesecima uzrokuje gužve, nemogućnost kretanja središtem grada, buku u vrijeme noćnog mira, rad bez dana odmora. Povećanje količine otpada, zagađivanje okoliša, narušavanje prirodne ravnoteže, izgradnja novih stambenih i turističkih objekata neke su od činjenica koje treba imati u vidu. Turizam se mora razvijati kako bi odgovorio na potrebe gostiju i domaćina, ali na održiv i odgovoran način. Ovo je istraživanje neka pitanja ostavilo neodgovorenima, tako da ona mogu biti temom nekih budućih istraživanja.

Kontakt: Srednja škola Ambroza Haračića, Mali Lošinj, Područni odjel u Cresu, Šetalište 20. travnja 56, HR–51557 Cres, Hrvatska;
tel.: +385 (0)51 571 006; fax: +385 (0)51 571 006;
e-mail: ss-a.haracica@ri.t-com.hr;
web: gimnazija-cres.hr

UDRUGA MALA FILOZOFIJA, ZADAR

Učenice: Sandra Čakarun, Tena Ćurko, Karla Matešić, Sara Matulić

Mentorica: Ivana Kragić

DOPRINOSI CIVILNOG DRUŠTVA RAZVOJU TURIZMA – PRIMJER PARKA *SFINGA*

Organizacije civilnog društva na različite načine pomažu u razvoju turističke ponude. Postoje udruge čija je uža djelatnost razvoj turističkih ponuda i usluga. S druge strane, dio organizacija civilnoga društva kojima uža djelatnost nije turizam u svoje projekte ugrađuju akcije i djelatnosti koji doprinose kvalitetnijoj turističkoj ponudi.

Udruga *Mala filozofija* provela je projekt »Umjetnost demokracije u Euro-mediteranskoj regiji«. Projekt je financiran od strane ALF-a, a sufinanciran od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Zadarske županije. Projekt se provodio u Turskoj i Hrvatskoj. U prvome dijelu projekta provodile su se radionice čiji je cilj bio ukazati na povezanost demokracije i umjetnosti. Drugi dio projekta bila je priprema za realizaciju građanske akcije. Srednjoškolke uključene u projekt u Zadru odabrale su i provele akciju »Sfinga – prostor za druženje«. Zadarski konzervator i slikar Giovanni Smirich sagradio je Sfingu 1918. u perivoju ispred vile, koju je sam osmislio u neoklasicističkom i romantičkom stilu. Izgradio ju je kao spomen na prerano preminulu suprugu Attiliju. Nažalost, radi imovinsko-pravnih odnosa i sličnih stvari ovaj park nije bio određeno mjesto u koji su rado navraćala djeca, mladi, turisti itd. Djevojke uključene u projekt zajedno s voditeljicom udahnule su u park novi život te u njega privukle domaće ljude, ali i turiste koji su otkrili jednu od rijetkih sfingi u ovome dijelu svijeta. Dašak Egipta, Sfinga, ljubavna priča koju Sfinga nosi sa sobom može u budućnosti postati još jedna zadarska turistička atrakcija.

Kontakt: Udruga *Mala filozofija*, Andrije Hebranga 10e, HR–23000 Zadar, Hrvatska;
tel.: +385 (0)23 550 447;
e-mail: communitypetitphilosophy@gmail.com;
web: petit-philosophy.com

Javno predavanje

JULIJA ERHARDT

*Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Hrvatska
e-mail: julerh@gmail.com*

KAKO MOZAK ODLUČUJE?

Svi mi neprestano donosimo odluke. Od toga što ćemo jesti za doručak, što obući, do toga čime ćemo se baviti, gdje i s kime ćemo živjeti. Neke odluke donosimo lako i nismo ih niti svjesni, dok nam je druge jako teško donijeti.

Današnje prirodne znanosti smatraju da naše odluke nisu ništa drugo do rezultat serije biokemijskih procesa u našem mozgu. Proces donošenja odluka i njegove posljedice možemo proučavati na nivou gena, neurona, cijeloga mozga, moždanih funkcija, ali i na nivou društva i cijele biosfere. Grana neuroznanosti koja proučava donošenje odluka ujedinjuje se s psihologijom i ekonomijom te se još naziva i *neuroekonomija*. Zahvaljujući napretku u tehnologiji istraživači počinju dekodirati proces donošenja odluka i proučavaju aktivnosti neuralnih mreža koje su u podlozi ponašanja i odlučivanja. Ova saznanja su nam važna ne samo zato što osvijetljavaju kako zdravi mozak izvodi složene mentalne funkcije nego i zbog uvida u to kako poremećaji poput moždanog udara ili zlouporabe droga utječu na te procese.

U predavanju ćemo se osvrnuti na to kako mozak radi, kako odlučuje, kako osjećaji utječu na naše odluke te, naposljetku, kako to sve proučavamo.

Radionice

BRUNO ĆURKO

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska /
Udruga »Mala filozofija«, Zadar, Hrvatska
e-mail: bcurko@ffst; mala.filozofija@gmail.com*

IGRA DEFINIRANJA: ŠTO JE TURIZAM I ČEMU SLUŽI?

Radionica će kroz argumentiranu raspravu osvijestiti sudionicima što je to turizam, koja je njegova svrha, može li turizam biti održiv, kako utječe na kulturu itd. Radionica »Igra definiranja« nastala je u okviru europskog projekta ETHOS. Osnovna je metoda rada *neo-sokratski* dijalog – propitivanje onoga što mislimo da znamo, izazivanje sumnje, dolaženje do odgovora kroz diskusiju, definiranje prema jasnim pravilima te zaključivanje na temelju logičkih argumenata. Ovo je radionica u kojoj se potiče kritičko mišljenje, čime sudionici poboljšavaju svoje misaone sposobnosti te usvajaju osnovna pravila iz formalne i neformalne logike. Zabavno, poučno i korisno!

JULIJA ERHARDT

*Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Hrvatska
e-mail: julerh@gmail.com*

SPORT I OKOLIŠ

Težnja za sveobuhvatnim zdravljem sadržana u krilatici »mens sana in corpore sano«, briga o tjelesnom izgledu ili samo želja za zabavom pokreću nas da se bavimo sportom. Naše aktivnosti, uključujući i bavljenje sportom, ne bi smjele pridonositi degradaciji prirodnog okoliša, već bismo sport mogli i trebali koristiti za promicanje ekološki odgovornog ponašanja.

Ova radionica namijenjena je polaznicima srednjoškolske dobi, a njen je cilj navesti učenike na razmišljanje o čemu bismo sve trebali voditi računa kako ne bismo uništavali »zdravlje« prirode i okoliša dok unaprjeđujemo naše zdravlje. Definirat ćemo održivost i objasniti jesu li ekologija i zaštita prirode dva pojma koja označavaju isto. Koji je utjecaj okoliša na sport, a koji sporta na okoliš? Kako je turizam povezan sa svim tim? Razgovarat ćemo o tome kako pojedini sportovi i nivoi bavljenja, od rekreacijskog do natjecateljskog, utječu na ekološki otisak. Analizirat ćemo kako na okoliš utječu sportovi koji se nadovezuju na povijesno i kulturno nasljeđe kraja i na koji način bavljenje sportom može biti sredstvo ne samo za pozitivne promjene pojedinca nego i za prirodu i društvo u cjelini.

KREŠIMIR BABEL

Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, Hrvatska
e-mail: babelkresimir@gmail.com

ISTRAŽIVATI POPUT ZNANSTVENIKA

Ciljevi su radionice upoznavanje učenika s osnovnim principima i metodama te problemima znanstvenog istraživanja, razvijanje znanstvenog, analitičkog i kritičkog mišljenja te pristupa rješavanju problema, kao i promicanje i popularizacija znanstvenog pogleda na svijet. U prvome dijelu, uz pomoć edukativne *online* igre *Geoguessr* u kojoj je cilj što preciznije pogoditi na karti mjesto na koje smo bačeni u Google Street Viewu, učenici će se upoznati s ključnim elementima znanstvene metode (opservacija, uočavanje istraživačkog pitanja, postavljanje hipoteza, izvedba predviđanja, eksperimentalno dokazivanje) te nekim specifičnostima znanstvenog pogleda na svijet. U drugome će se dijelu stečene spoznaje o znanstvenoj metodi primijeniti u grupnom natjecanju učenika u igri *Geoguessr*.

Central activity of the project
Scientific Incubator: Training in Scientific Research
Cres, 28–30 September 2017

Topic: Science and Sustainable Tourism

About the project

The project *Scientific Incubator* aims at popularisation of science among high-school students. It provides active participation in scientific research, introducing the students to its basic methods and the principles of scientific integrity. The interdisciplinary and pluriperspective approach to problem solving raises awareness on the importance of critical thinking and innovative strategies in facing scientific challenges. The project's aim is to motivate students for scientific work and to encourage their initiative, independence of thought, self-criticism, and responsibility.

The central activity of the project is presentation of results of the research conducted by students of several Croatian high schools during the project's earlier stages, as well as their participation in the scientific symposium that will be held in the framework of the *26th Days of Frane Petrić* (28–30 September 2017). This year the topic is "Science and Sustainable Tourism". In addition to regular activities of the scientific symposium, students will also participate in workshops and public lectures.

The initiators and executors of the *Scientific Incubator* project are the Croatian Philosophical Society, the Croatian Bioethics Society and the *Petit Philosophy* Association. Project coordinators are Krešimir Babel, Bruno Čurko, Mira Matijević, and Ivana Zagorac.

The realisation of the project is supported by the Croatian Ministry of Science and Education and Primorje-Gorski Kotar County. The coordinators of the project express their gratitude to the Tourist Board of Cres and the *Kimen* Hotel for their support, as well as to the host school in Cres.

Students' research presentations

FIRST GYMNASIUM, SPLIT

Students: Sara Alduk, Ivan Bućan, Ivana Listeš, Lucia Radić

Mentor: Dijana Ledić Begonja

EMPIRICAL APPROACH TO THE RESEARCH OF TOURISM IN THE TOWN OF SPLIT IN JULY 2017

In Croatia, tourism has begun to develop rapidly after the Homeland War. Today, Croatia is one of the most visited countries in the Mediterranean region. In 2012, the *Travel Leaders*, one of the leading companies for travel bookings in the USA has declared Croatia the most popular European destination. In an online research done in 2015, participants from 80 countries listed Croatia coast at the top of their favourite holiday destination, which made Croatia the most popular holiday destination in 2015 and 2016.

The presentation starts with an overview of the historical development of tourism and the definition of tourism. In the following part we examine the classification of tourism based on different criteria. We are also interested in positive and negative effects of tourism. The main part of presentation is an overview of the results of the empirical study on the structure of the visitors of Split and motives of their visit. Research was conducted in July 2017 on a sample of 100 participants. Results show that most visitors that come to Split are residents of European countries. Reasons for travelling to Split are predominantly for vacation and fun. Most of the visitors come to Split in their own organization.

Contact: Prva gimnazija Split, Ulica Nikole Tesle 10, HR–21000 Split, Croatia;
phone: +385 (0)21 384 944; fax: +385 (0)21 384 966;
e-mail: gimnazija@gimnazija-prva-st.skole.hr;
web: www.gimnazija-prva-st.skole.hr

IVAN ZAKMARDI DIJANKOVEČKI GYMNASIUM, KRIŽEVCI

Students: Andreja Bratić, Mateja Golec, Ema Golubić, Lucija Picig

Mentors: Jasminka Čavlović, Ivan Peklić, Tomislav Somodi

THE INFLUENCE OF MODERN TECHNOLOGIES ON THE DEVELOPMENT OF TOURISM – THE CASE OF KALNIK

Students have conducted a research on the influence of modern technologies (web pages, *Facebook*, *Instagram*, *smartphones*, etc.) on the development of tourism in the region of Kalnik. An online survey was conducted among the population of Križevci and surrounding area with the questions related to their knowledge of Kalnik and the possibilities of tourism it offers. What followed was a presentation of tourist destinations on Kalnik with the web page on social media that gathered information on different tourist attractions in the region, for example hiking (238 kilometers of marked tracks, 48 directions, tracks of different difficulty level) and cultural tourism (the Old Town, the Church of Saint Brcko, frescoes from the 14th and 16th century, the Biblical Garden of Peace, the archaeological finding Igrišće, the Church of Saint Martin...). Kalnik also has a paragliding runway, which is worth including into the tourist offer of the region. The presentation could also be further enriched with the list of gastronomic offer of this area. After introducing the residents of Križevci to their project, the students will conduct a second survey among the residents in order to determine whether their knowledge on the possibilities of tourism in Kalnik has expanded. The expectation is that they will know more after this project.

Contact: Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga Križevci,
Milislava Demerca 8, HR–48260 Križevci, Croatia;
phone: +385 (0)48 682 612; fax: +385 (0)48 682 613;
e-mail: ured@gimnazija-izdijankoveckoga-kc.skole.hr;
web: www.gimnazija-izdijankoveckoga-kc.skole.hr

AMBROZ HARAČIĆ HIGH SCHOOL, MALI LOŠINJ, LOCAL DEPARTMENT CRES

Students: Vanessa Klimczak, Renato Muškardin, Lara Dragoslavić, Paolo Kaštelan, Ines Rizvić

Mentors: Melita Chiole, Ljiljana Filipas, Rozana Perović

VIABLE TOURISM ON THE ISLAND OF CRES – RESPONSIBILITY OF THE TOURISTS AND THE HOSTS

The island of Cres is situated in the Kvarner bay, between Istrian peninsula and the island of Krk. The vicinity of the land, natural beauties and pleasant climate have enabled the island of Cres to become attractive tourist destination. Economic life is directly or indirectly closely connected to the tourism, which has enabled the higher life quality for the local population. This work analyses economic, ethical and ecological influences of tourism on local community. Along all the positive impacts, the development of the tourism can also have some negative impacts on the life quality. There is a multiple increase of number of people in the summer months: the city centre is often overcrowded, it is also very noisy during the night time and the local people work constantly without having a day off. Some other facts that have to be considered are the increase in waste, environmental pollution, distortion of natural balance and the construction of residential buildings and tourist facilities. Tourism has to develop to successfully meet the needs of the tourists and the hosts but in a viable and responsible way. This work has left some questions unanswered and they can be the topic of some future researches.

Contact: Srednja škola Ambroza Haračića, Mali Lošinj, Područni odjel u Cresu, Šetalište 20. travnja 56, HR–51557 Cres, Croatia;
phone: +385 (0)51 571 006; fax: +385 (0)51 571 006;
e-mail: ss-a.haracica@ri.t-com.hr;
web: gimnazija-cres.hr

ASSOCIATION *PETIT PHILOSOPHY*, ZADAR

Students: Sandra Čakarun, Tena Ćurko, Karla Matešić, Sara Matulić

Mentor: Ivana Kragić

CONTRIBUTIONS OF CIVIL SOCIETY TO THE DEVELOPMENT OF TOURISM – THE CASE OF THE *SPHINX* PARK

Organizations of civil society are helping in the development of tourist offers in different ways. There are some organizations whose closer activity is a development of tourist offers and services. On the other hand, organizations whose basic activity is not tourism have projects in which they incorporate actions and activities that contribute to the quality of tourism.

Association *Petit Philosophy* has implemented a project titled “The Art of Democracy in Euro-Med region”. This project was funded by ALF and co-funded by the Croatian National Foundation for the Development of Civil Society and Zadar County. It was conducted in Croatia and Turkey. In the first part of the project, the workshops were organized that aimed at connecting democracy and art. The second part of the project included a preparation for realization of civil action. High school students who in Zadar took part in this project choose and carried out an action titled “Sphinx – a Place for Hangout”. Zadar’s conservator and painter Giovanni Smirich build the Sphinx in 1918 in the park outside his villa, in the neoclassical and romantic style. He built it in honour of his deceased wife Attilia. Unfortunately, because of the complication with legal rights of the property, the park remained unused and was not a suitable destination for children, youngsters or tourists. Students involved in the project, together with the head of the project, revitalized the park and made it interested to both local people and tourists with the story about the one of the few Sphinxes in this part of the world. A breath of Egypt, Sphinx and the love story behind it can in the future easily become new tourist attraction.

Contact: Udruga *Mala filozofija*, Andrije Hebranga 10e, HR–23000 Zadar, Croatia;
phone: +385 (0)23 550 447;
e-mail: communitypetitphilosophy@gmail.com;
web: petit-philosophy.com

Public lecture

JULIJA ERHARDT

*Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia /
Centre of Excellence for Integrative Bioethics, Croatia
e-mail: julerh@gmail.com*

HOW DOES THE BRAIN MAKE DECISIONS?

We are all constantly making decisions. From what we are going to eat for breakfast and what to wear, to what we will do in life and with whom we will live. Some decisions are made easily without us even being aware of them, while others are very difficult to make.

Today's natural sciences believe that our decisions are nothing but the result of a series of biochemical processes in our brain. The decision-making process and its consequences can be studied at the level of genes, neurons, the whole brain, cerebral functions, but also at the level of society and the whole biosphere. The branch of neuroscience that studies decision making combined with psychology and economics is called *neuroeconomics*. Thanks to technological advancements, researchers are beginning to decode the decision-making process and study the activities of neural networks that are the core of behaviour and decision making. This knowledge is important not only because it illuminates how the healthy brain performs complex mental functions but also because of insight into how disorders such as stroke or drug abuse affect these processes.

In the lecture we will look at how the brain works, how it decides, how feelings affect our decisions, and finally, how all this is researched.

Workshops

BRUNO ČURKO

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia /
Petit Philosophy Association, Zadar, Croatia
e-mail: mala.filozofija@gmail.com*

GAME OF DEFINING: WHAT IS TOURISM AND WHAT IS IT FOR?

In this workshop, through the argued discussion participants will talk about tourism, its purpose, whether it can be sustainable, how tourism influences culture, etc. “Game of Defining” was created within the European project – ETHOS. The basic method of work is neo-Socratic dialogue: questioning what we think we know, provoking doubt, finding answers through discussion, defining according to clear rules, and concluding on the basis of logical arguments. This is a workshop that encourages critical thinking, thus improving participants’ thinking abilities and their knowledge of the basic rules of formal and informal logic. Fun, educational and useful!

JULIJA ERHARDT

*Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia /
Centre of Excellence for Integrative Bioethics, Croatia
e-mail: julerh@gmail.com*

SPORT AND THE ENVIRONMENT

The pursuit for health contained in the proverb “mens sana in corpore sano”, concern about our physical appearance or just our desire for entertainment, drives us to engage in sports. Our activities in general, including sports, should not contribute to the degradation of the natural

environment, but sport could and should be used to promote ecologically responsible behaviour.

This workshop is intended for high school students, with the aim of encouraging them to keep in mind that while we are improving our health by doing sports, we should not be destroying the “health” of nature and the environment. We will define sustainability and explain whether ecology and nature protection are two terms that signify the same thing. What is the impact of the environment on sports and sports on the environment? How is tourism connected to this? How individual sports and levels of engagement, from recreational to competitive, impact our ecological footprint? We will analyse the environmental impact of sports that are related to the historical and cultural heritage of the particular region including how sport can be a means not only for positive change of the individual, but also for nature and society as a whole.

KREŠIMIR BABEL

Croatian Philosophical Society, Zagreb, Croatia
e-mail: babelkresimir@gmail.com

TO RESEARCH LIKE A SCIENTIST

The aims of this workshop are to acquaint students with basic principles and methods, as well as problems of scientific research, to develop scientific, analytic, and critical thinking and problem solving, together with promoting a scientific view of the world. In the first part, with the help from the educational online game *Geoguessr* where the goal is to guess the place where we are thrown in Google Street View on the world map, students will learn about the key elements of the scientific method (observation, identifying research questions, proposing hypotheses, performing predictions, experimental proof) and some specificities of the scientific worldview. In the second part, the acquired knowledge on the scientific method will be applied in a group competition of students in the *Geoguessr* game.

DONATORI
26. DANA FRANE PETRIĆA

DONORS OF
THE 26th DAYS OF FRANE PETRIĆ

**DONATORI 26. *DANA FRANE PETRIĆA* /
DONORS OF THE 26th *DAYS OF FRANE PETRIĆ***

**Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske /
Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia**

**Primorsko-goranska županija /
Primorje-Gorski Kotar County**

**Grad Cres /
Town of Cres**

**Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku /
Centre of Excellence for Integrative Bioethics**

**Sveučilište u Zagrebu /
University of Zagreb**

**Turistička zajednica Grada Cresa /
Tourist Board of Cres**

Cresanka d.d.

DANI FRANE PETRIĆA

Kronologija
1992.–2017.

DAYS OF FRANE PETRIĆ

Chronology
1992–2017

- 1992** ○ Suvremena filozofska gibanja u Hrvatskoj, Sloveniji i Herceg-Bosni / Contemporary Philosophical Movements in Croatia, Slovenia and Bosnia and Herzegovina
- 1993** ○ Platon i platonizam / Plato and Platonism
 ○ Jezik i mišljenje, književnost i filozofija / Language and Thought, Literature and Philosophy
 ○ Stručni skup nastavnika filozofije i logike / Meeting of Lecturers of Philosophy and Logic
- 1994** ○ Platon – platonizam – Petrić / Plato – Platonism – Petrić
 ○ Filozofija prirode / Philosophy of Nature
- 1995** ○ Platon – platonizam – Petrić / Plato – Platonism – Petrić
 ○ Ekologija / Ecology
- 1996** ○ Platon – platonizam – Petrić / Plato – Platonism – Petrić
 ○ Lijepo u prirodi i umjetnosti / The Beautiful in Nature and the Fine Arts
- 1997** ○ 400. obljetnica smrti Frane Petrića / 400th Anniversary of the Death of Frane Petrić
- 1998** ○ Platon – platonizam – Petrić / Plato – Platonism – Petrić
 ○ Izazovi bioetike / The Challenges of Bioethics
- 1999** ○ Petrić – platonizam – aristotelizam / Petrić – Platonism – Aristotelianism
 ○ Teorija kaosa / Theory of Chaos
- 2000** ○ Petrić – platonizam – aristotelizam / Petrić – Platonism – Aristotelianism
 ○ Filozofija vremena / Philosophy of Time
- 2001** ○ Petrić – platonizam – aristotelizam / Petrić – Platonism – Aristotelianism
 ○ Bioetika i znanost u novoj epohi / Bioethics and Science in the New Epoch
- 2002** ○ Petrić – platonizam – aristotelizam / Petrić – Platonism – Aristotelianism
 ○ Filozofija i tehnika / Philosophy and Technology

- 2003** ○ Petrić – platonizam – aristotelizam / Petrić – Platonism – Aristotelianism
 ○ Demokracija i etika / Democracy and Ethics
- 2004** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Filozofija i odgoj u suvremenom društvu / Philosophy and Education in Contemporary Society
- 2005** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Teorija relativnosti i filozofija: Povodom 100. obljetnice Einsteino-ve Specijalne teorije relativnosti / Theory of Relativity and Philosophy: In Celebration of the 100th Anniversary of Einstein's Special Theory of Relativity
- 2006** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Filozofija, znanost, religija: Kompleksnost odnosa i granice dijaloga / Philosophy, Science, Religion: Complexity of Relations and Limits of Dialogue
- 2007** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Čovjek i kultura / Human and Culture
- 2008** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Filozofija i globalizacija / Philosophy and Globalization
- 2009** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Filozofija i mediji / Philosophy and Media
- 2010** ○ Petrić i renesansne filozofske tradicije / Petrić and Renaissance Philosophical Traditions
 ○ Pitanja identiteta / Questions of Identity
- 2011** ○ Od Petrića do Boškovića: Mijene u filozofiji prirode / From Petrić to Bošković: Changes in the Natural Philosophy
 ○ Filozofska gibanja na jugoistoku Europe / Philosophical Trends in Southeast Europe

- 2012** ○ Od Petrića do Boškovića: Hrvatski filozofi u europskom kontekstu / From Petrić to Bošković: Croatian Philosophers in the European Context
- Ideja sveučilišta / The Idea of the University
- 2013** ○ Od Petrića do Boškovića: Hrvatski filozofi u europskom kontekstu / From Petrić to Bošković: Croatian Philosophers in the European Context
- Perspektive filozofije / Perspectives of Philosophy
- 2014** ○ S Petrićem u žarištu: Hrvatski filozofi u europskom kontekstu / With Petrić in Focus: Croatian Philosophers in the European Context
- Povijesni svijet / Man-Made World
- 2015** ○ S Petrićem u žarištu: Hrvatski filozofi u europskom kontekstu / With Petrić in Focus: Croatian Philosophers in the European Context
- Zdravlje i kultura / Health and Culture
- 2016** ○ Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context
- Jezik i spoznaja / Language and Cognition
- 2017** ○ Hrvatska filozofija u interakciji i kontekstu / Croatian Philosophy in Interaction and Context
- Filozofija i ekonomija / Philosophy and Economy

IZDAVAČ: Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb

ISSN: 1848-2228

ZA IZDAVAČA: Zdravko Radman

UREDNICI: Hrvoje Jurić, Tomislav Krznar, Bruno Ćurko,
Mira Matijević

POSLOVNA TAJNICA: Mira Matijević

PRIJEVODI I LEKTURA: Davor Balić, Bruno Ćurko, Hrvoje Jurić, Marko Kos,
Tomislav Krznar, Željka Metesi Deronjić,
Demian Papo, Damir Sekulić, Ivana Zagorac i autori

KOREKTURA: Michael George, Hrvoje Jurić, Tomislav Krznar,
Mira Matijević, Željka Metesi Deronjić,
Ivana Zagorac

PRIJELOM TEKSTA: Stjepan Ocvirk

TISAK: GRAFOMARK, Zagreb

NAKLADA: 500 primjeraka